

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі қағидаларын бекіту туралы

Күшін жойған

Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2019 жылғы 20 тамыздағы № 639 бұйрығы. Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде 2019 жылғы 27 тамызда № 19293 болып тіркелді. Күші жойылды - Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің 2022 жылғы 6 желтоқсандағы № 1171 бұйрығымен.

Ескерту. Күші жойылды - ҚР Қорғаныс министрінің 06.12.2022 № 1171 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2001 жылғы 16 тамыздағы № 1074 қаулысымен бекітілген Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігі туралы ереженің 21-тармағының 19-48) тармақшасына сәйкес БҰЙЫРАМЫН:

1. Қоса беріліп отырған Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі қағидалары бекітілсін.

2. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабының Жауынгерлік даярлық департаменті заңнамада белгіленген тәртіппен:

1) осы бұйрықты Қазақстан Республикасының Әділет министрлігінде мемлекеттік тіркеуді;

2) осы бұйрықтың көшірмесін мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде қазақ және орыс тілдерінде Қазақстан Республикасы нормативтік құқықтық актілерінің эталондық бақылау банкінде ресми жариялау және оған енгізу үшін Қазақстан Республикасы Әділет министрлігінің "Қазақстан Республикасының Заңнама және құқықтық ақпарат институты" шаруашылық жүргізу құқығындағы республикалық мемлекеттік кәсіпорнына жолдауды;

3) осы бұйрықты ресми жарияланғанынан кейін Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің интернет-ресурсында орналастыруды;

4) мемлекеттік тіркелген күннен бастап күнтізбелік он күн ішінде осы тармақтың 1), 2) және 3) тармақшаларында көзделген іс-шаралардың орындалуы туралы мәліметтерді Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің Заң департаментіне жолдауды қамтамасыз етсін.

3. Осы бұйрықтың орындалуын бақылау Қорғаныс министрінің бірінші орынбасары – Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабының бастығына жүктелсін.

4. Осы бұйрық лауазымды адамдарға, оларға қатысты бөлігінде жеткізілсін.

5. Осы бұйрық алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі.

*Қазақстан Республикасының
Қорғаныс министрі генерал-майор*

Н. Ермекбаев

Қазақстан Республикасы
Қорғаныс министрінің
2019 жылғы 20 тамыздағы
№ 639 бұйрығымен
бекітілген

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі қағидалары

1-бөлім. Жалпы ережелер

1. Осы Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі қағидалары (бұдан әрі – Қағидалар) Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі тәртібін айқындайды.

2. Осы Қағидаларда мынадай ұғымдар пайдаланылады:

1) автоайлақ – әскери қызметшілерде автомобильдерді, шынжыр табан тартқыштар мен транспортерлерді жүргізуге оқытып-үйрету және дағдыларын жетілдіру үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі;

2) әскери атыс алаңы – бөлімшелер әскери қызметшілерінің атыс қаруынан, қол, станокты және ұңғыасты гранатаатқыштарынан оқу-жаттығу және бақылау оқ атулары жаттығуларын, жауынгерлік қол гранаталарын лақтыру бойынша жаттығуларды орындауы үшін арналған жергілікті жер учаскесі;

3) әуе авиациялық полигоны – әуеден оқ атуларды, "әуе-әуе" сыныбындағы басқарылатын зымырандарды әуеде радио басқарылатын, парашюттік нысаналармен зымыран-нысаналар бойынша ұшуды, қарудан оқ атуды жүргізу үшін, сондай-ақ зениттік зымыран бөлімдері мен бөлімшелерінің, зениттік артиллериялық бөлімшелер мен бөлімдердің оқ атуларды жүргізуі және әуедегі нысаналар бойынша зымырандарды ұшыру үшін жабдықталған әуе кеңістігі бар арнайы бөлінген жергілікті жер учаскесі;

4) әуе шабуылына қарсы қорғаныстың оқ ату қалашығы – экипаждар (есептоптар) нөмірлерін оқ ату және жауынгерлік жұмыс, винтовка патрондарымен оқу-жаттығу және жауынгерлік оқ атуларды орындаумен зениттік зымыран-артиллериялық батареяны жауынгерлік шоғырландыру және оқ атумен басқару қағидаларына жеке даярлау үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі бар оқу-жаттығу объектісі;

5) барлаушы соқпағы – барлау бөлімшелерін тактикалық-арнайы және арнайы даярлау бойынша, сондай-ақ әскер тектерін барлауға даярлау бойынша оқытып-үйрету үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі;

6) бастапқы шеп – оқып-үйренушілердің кезекті ауысымын оқ атуға сапқа тұрғызу және даярлау, жаттығуды орындау алдында жауынгерлік машиналарды орналастыру және бөлімшелерге міндеттер қою үшін қауіпсіз орынды білдіретін сызық. Жауынгерлік оқ атумен және артиллериядан жауынгерлік оқ атулармен тактикалық оқу-жаттығуларда әскерлердің жауынгерлік реттіліктерінің тереңдігіне байланысты бастапқы қалып оқу-жаттығу объектісінің шекарасынан тыс тағайындалады;

7) жаяу әскерлер жауынгерлік машиналарының оқ ату қалашығы – жаяу әскерлер жауынгерлік машиналарындағы, броньдытранспортерлардағы) және броньды дөңгелекті машиналардағы мотоатқыштар бөлімшелері әскери қызметшілерінің даярлық жаттығуларын орындауы бойынша танк-оқ ату жаттықтыруларын жүргізу үшін арналған объект;

8) имитациялау – макеттерді, радиотехникалық, радиоэлектрондық, пиротехникалық, жарық түсіру, дыбыстау, түтін және инженерлік құралдар, сондай-ақ әртүрлі құрылысты (басқару пункттерін, жертасалар, траншеялар, бекіністер) орнату арқылы әскерлерге, әскери объектерге, әскери техника мен қару-жараққа тән жалған объектілер, белгілер жасау;

9) имитациялау алаңы – тактикалық оқу-жаттығулар ниеті бойынша арнайы дайындалған және имитациялау құралдарымен жабдықталған нысана алаңының жергілікті учаскесі;

10) имитациялау-жарғыш команда – имитациялау және жарылмаған оқ-дәрілерді (снарядтарды, миналарды, авиациялық бомбаларды, имитациялау зарядтары мен жарылу қаупі бар заттарды) жару үшін арналған команда;

11) имитациялау құралдары – әскери қызметшілерде нақты ұрысты көрнекі, дыбыс және жарық түсірумен радиотехникалық, радиоэлектрондық, пиротехникалық, жарық түсіру, дыбыстау, түтін және инженерлік құралдарды қолдану арқылы жасауға ықпал ететін құрылғы (жабдық);

12) инженерлік қалашық – инженерлік бөлімшелерді әскер тектерін тактикалық-арнайы, арнайы және инженерлік даярлау бойынша оқытып-үйрету үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі;

13) кабельдік желілер блиндаждары мен тарату құдықтары – бұл электр жетектерін, электр қалқандар мен коммутациялық аппаратураларды орналастыру үшін қажетті құрылыс;

14) машина айлағы – механик-жүргізушілерді, экипаждар мен есептоптарды инженерлік машиналарды жүргізуге және инженерлік міндеттерді шешуге оқытып-үйрету үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі;

15) нысана – нақты нысанаға анағұрлым тән белгілерді имитациялайтын жасанды нысана (көлемі, нысаны, түсі, кей кезде материал, қозғалу тәсілі мен жылдамдығы);

16) нысана алаңы – онда оқу-жаттығулар, оқ атулар және жауынгерлік даярлық бойынша сабақтар өткізу үшін арнайы дайындалған және нысаналы жағдаймен (оқу-жаттығу ниеті немесе оқ ату жаттығулары шарттарымен) жабдықталған жергілікті жер учаскесі;

17) оқ ауды бастау шебі – оқ атуға рұқсат берілетін сызық;

18) оқ ауды тоқтату шебі – оған жеткен кезде оқ атуға жол берілмейтін сызық. Танк директрисасының, жауынгерлік машина директрисасының оқ ауды тоқтату шебінде оқ ату жаттығуларын орындағаннан кейін танкілердің, жауынгерлік машиналардың, броньды транспортерлардың оған шығуын белгілеу үшін аспаптар орнатылады. Әскери атыс орындарында бастапқы қалып, оқ ауды бастау және тоқтату шептері жергілікті жер заттарымен, ал директрисалар мен оқ ату қалашықтарында – сілтемелермен белгіленеді;

19) оқу-жаттығу объектісі – әскери қызметшілерде психологиялық тұрақтылықты қалыптастыру үшін әскерлерді жауынгерлікке анағұрлым жақын жағдайларда міндеттерді орындауды қамтамасыз ету үшін жабдықталған арнайы бөлінген жергілікті жер (су, су түбі) учаскесі немесе құрылыс;

20) оқу-жаттығу орталығы – бір немесе бірнеше әскер тектерінің (күштерінің) бөлімшелері мен бөлімдері (корабльдері) әскери қызметшілерін жауынгерлік даярлау және далалық (әуе, теңіз) дағдылары деңгейін арттыру міндеттерін іс жүзінде пысықтау үшін арналған кешенді оқу-жаттығу объектілері бар әскери бөлім. Тағайындалуына байланысты оқу-жаттығу орталығында оқу-жаттығу алаңдары мен қалашықтар, полигондар, атыс алаңдары, танк айлақтары, автоайлақтар мен машина айлағы болады;

21) орталық командалық, командалық және учаскелік пункттер – нысаналық жағдайды және имитациялауды басқару, жеке құрамға басшылық жасау және қадағалау жүргізу үшін арналған объектілер;

22) полигон – әскерлердің (күштердің) жауынгерлік даярлығы жөніндегі іс-шараларды жүргізу, қару мен әскери техниканы сынау үшін, сондай-ақ әскери зерттеулер жүргізу үшін тұрақты (уақытша) пайдалану құқығында бөлінген, үстінен әуе кеңістігі бар арнайы бөлінген жер (су) учаскесі және ол:

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлерінің, арнайы әскерлерінің, оқу-жаттығу орталықтары мен әскери-оқу орындарының полигондары;

жерүсті, теңіз, әуе және арнайы болып бөлінетін Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштерінің авиациялық полигондары болып бөлінеді;

23) полигон жабдығы – барлық қару түрлерінен оқ атулар жүргізу кезінде әскери қызметшілерді оқытып-үйрету үшін жергілікті жер учаскесінде пайда болатын және жылжымалы нысаналары, имитациялау жарық-пиротехникалық құралдары бар қажетті нысаналық жағдай жасайтын, сондай-ақ полигон жабдығының жеке қондырғылары (аспаптары, агрегаттар, механизмдері), командалық пункттерден (учаскелік басқару пункттерінен) электр тұтынушыларға дейін орналасқан нысана алаңының қуат беру және бақылау кабельдері желілері кіретін техникалық құралдар кешені;

24) полигонның инженерлік-техникалық жабдығы – тактикалық бағдарлар, техника корпусы, қару-жарақ пен жауынгерлік техника макеттері, декоративті және жерге орнатылған құрылыстар, өткерме жолдарды және нысаналы қондырғыларды орналастыру орындарын топырақпен үю, жауынгерлік машиналардың жүру және қайтып оралу жолдары, асфальтталған және жайдақ жолдар, орлар мен траншеялар, сондай-ақ полигонда жасалған топогеодезиялық тірек желісі;

25) полигонды электрмен жабдықтау жабдығы – полигонның ғимараттары мен құрылыстарына дейін тартылған электр беру желісінің электр-техникалық құралдары, трансформаторлық шағын станциялары, қуат беру кабельдік желілер, сондай-ақ полигон жолдарына, ғимараттары мен құрылыстарына жарық беру желілері;

26) радиациялық, химиялық және биологиялық қорғау қалашығы – радиациялық химиялық және биологиялық қорғау әскерлері бөлімшелерін әскер тектерін тактикалық-арнайы және арнайы даярлауға және РХБ қорғау бойынша даярлауға оқытып-үйрету үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі.

27) тактикалық алаң – бөлімшелермен тактикалық оқу-жаттығуларды тактикалық-саптық сабақтарды өткізу, сондай-ақ әскери қызметшіні жеке даярлау үшін арналған жергілікті жер учаскесі;

28) танк айлағы – әскери қызметшілерді танкілерді, өздігінен жүретін артиллериялық және зениттік қондырғыларды, жаяу әскер жауынгерлік машиналарын, дөңгелекті, шынжыр табан броньды транспортерларды және олардың базасындағы машиналарды жүргізуге оқытып-үйрету және дағдыларын жетілдіру үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі бар оқу-жаттығу объектісі;

29) танк директрисасы (жаяу әскер жауынгерлік машинасы директрисасы, БТР директрисасы, аралас директриса) – танкілерден (жаяу әскер жауынгерлік машинасынан, броньды транспортерлардан, броньдалған дөңгелекті машиналардан), оқу-жаттығу және бақылау оқ атулары жаттығуларын орындау және взвод құрамында оқ аруды басқаруды оқытып-үйрету үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі бар оқу-жаттығу объектісі;

30) танктен оқ ату қалашығы – танк бөлімшелері даярлық жаттығуларының жаттықтыруын жүргізу үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі бар оқу-жаттығу объектісі;

31) танкіге қарсы басқарылатын зымырандардан және артиллериядан оқ ату үшін директриса – артиллериялық және танкке қарсы бөлімшелердің жауынгерлік оқ атуы жаттықтыру, сынақ, имитациялау оқ атуларын және тактикалық оқу-жаттығулар жүргізу үшін жабдықталған жергілікті жер учаскесі бар оқу-жаттығу объектісі;

32) танк-оқ ату жаттықтыруы – танкистерді танктен оқ атуды жүргізуге негізгі оқытып-үйрету нысаны. Танк ротасы немесе оқу-жаттығу танк взводы құрамында танктен оқ ату қалашығында өткізіледі. Оқу-жаттығу орындары толқыту рамаларымен, оқу-жаттығу мұнараларымен, тренажерлармен, көздегіштері бар станоктармен жабдыкталады. Оқ ату қалашығы алдында нысана алаңы жасалады;

33) теңіз авиациялық полигоны – авиациялық бөлімдер әуе кемелері экипаждарының теңіз жылжымалы және жылжымайтын, суүсті және жерүсті нысаналары бойынша жауынгерлік қолдануды пысықтау үшін жабдықталған, теңіз түбі және оған іргелес жағалаудың бір бөлігі бар арнайы бөлінген теңіз акваториясы;

34) тыл ауданы – оқу-жаттығу объектісінің бастапқы қалпы мен тылдық шекарасы арасында орналасқан аудан, сабақтарға (оқ атуға және жүргізуге) келген бөлімшелерді шоғырландыру, материалдық бөлікті сабақтарға дайындау, әртүрлі сабақтар мен жаттықтырулар өткізу үшін жабдыкталады;

35) ұшуларды басқару тобы – авиациялық полигонда және оның әуе кеңістігінде әуе кемесі экипаждарының ұшу міндеттерін толық, уақтылы және қауіпсіз орындауын қамтамасыз етуге бағытталған ұшуға басшылық жасау тобының әрекеті.

Ескерту. 2-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

3. Әрбір әскери бөлім полигонына полигонды жабдықтау және ғимарттары бойынша жер учаскесі жөніндегі деректер енгізілетін осы Қағидаларға 1-қосымшаға сәйкес нысан бойынша формуляр толтырылады.

4. Полигон ғимаратын, командалық және бақылау пункттерін, радиотехникалық құралдарды, электрлендірілген нысаналарды электрмен қоректендіру өнеркәсіп желілерінен және тасымалданатын (стационарлық) электр станцияларынан жүзеге асырылады. Электр энергиясының баламалы

көздері (аккумулятор батареялары, күн сәулесі панельдері, желді-электр генераторлы қондырғылар) қосымша немесе резервтегі электрмен қоректендіру көзі ретінде пайдаланылады.

5. Полигон (авиациялық полигон) ғимараттарының, құрылыстары мен инженерлік желілерінің сақталуын қамтамасыз етуді ұйымдастыруды және тағайындалуы бойынша пайдалануды полигон бастығы жүзеге асырады.

6. Полигонда жауынгерлік даярлық іс-шараларын жоспарлау, есепке алу және ұйымдастыру мақсатында осы Қағидаларға 2-қосымшада көрсетілген полигонда жүргізілетін құжаттама кестесіне сәйкес құжаттама жүргізіледі. Стенділерге ілінетін полигон лауазымды адамдары құжаттамасының тізбесі осы Қағидаларға 2-қосымшаға сәйкес.

2-бөлім. Құрлық әскерлері полигондарының қызметін ұйымдастыру

1-тарау. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлері полигондарының жіктемесі

7. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің құрлық және арнайы мақсаттағы әскерлерінің, оқу-жаттығу орталықтары мен әскери оқу орындарының полигондары әскерлердің жедел, жауынгерлік даярлығы (оқу процесі) жөніндегі қызметті қамтамасыз ету үшін қойылған мүмкіндіктер мен міндеттерге, сондай-ақ олардың нысаналы мақсатына қарай төрт санатқа бөлінеді :

- 1) бірінші санат – зақымдау құралдарын қолдана отырып, жедел, жедел-тактикалық және тактикалық оқу-жаттығулар өткізуді қамтамасыз етеді;
- 2) екінші санат – жауынгерлік оқ аруды күшейту құралдарымен полкке (батальонға, дивизионға) дейін тактикалық оқу-жаттығулар өткізуді қамтамасыз етеді;
- 3) үшінші санат – ротаға дейін жауынгерлік оқ аруды күшейту құралдарымен тактикалық оқу-жаттығулар өткізуді қамтамасыз етеді;
- 4) төртінші санат – взводқа дейін жауынгерлік оқ атуларды жүргізуді қамтамасыз ету.

Ескерту. 7-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

7-1. Полигонда оқ атулар мен оқу-жаттығуларды өткізу үшін қару-жарақ жүйесі және оқ-дәрілер (снарядтар) түрлері:

- 1) қарамағында полигондар тікелей болатын өңірлік қолбасшылықтар әскерлері мен әскер тектері қолбасшыларының бұйрықтарымен;

2) қарамағында полигондар болатын Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрлігінің, Бас штабтың құрылымдық бөлімшелеріне және Қарулы Күштер түрлері бас қолбасшыларының басқармаларына тікелей бағынысты әскери бөлімдер (мекемелер) командирлерінің бұйрықтарымен айқындалады.

Ескерту. Қағида 7-1 тармақпен толықтырылды - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

2-тарау. Оқу-жаттығу объектілері оларды әзірлеу және дайындау

8. Полигонның оқу-жаттығу объектілеріне тактикалық алаңдар, әскери атыс алаңдары, оқ ату қалашықтары (танктер, жаяу әскерлер жауынгерлік машиналары, әуе шабуылына қарсы қорғаныс), директрисалар (танктер, жаяу әскерлер жауынгерлік машиналары, броньды транспортерлар, біріктірілген, теңіз жаяу әскерінің (жағалық күзеттің) оқ атуы үшін, ТҚБЗ және артиллерия), танк айлақтары, машина айлақтары, автоайлақтар, әскерлерді тауда және арнайы даярлау үшін жабдықталған объектілер, инженерлік, радиациялық, химиялық және биологиялық қорғау қалашықтары, барлаушы жолағы жатады.

9. Арнайы алаңдар әскер тектерінің бөлімшелерін қарсыластың оқ атумен қолдау танкілеріне, ұшақтарына, тікұшақтарына және басқа да жауынгерлік техникасына қарсы күрес жүргізу, сондай-ақ жаппай қырып-жою қаруынан және өртегіш құралдардан қорғану тәсілдеріне оқытып-үйрету үшін жабдықталады. Полигонды (оқу-жаттығу орталығын) орналастыру жағдайларына және жер учаскелерінің бар болуына байланысты арнайы алаңдар жеке немесе оқу-жаттығу тактикалық алаң ауданында орналастырылады.

10. Полигонда (оқу-жаттығу орталығында) оқу-жаттығу объектілері оларды пайдалану кезінде қауіпсіздік шаралары сақталатындай және тактикалық оқу-жаттығулар жүргізу кезінде әскерлердің маневр жасауға мүмкін болатындай орналастырылады.

11. Оқу-жаттығу және жауынгерлік оқ атулар жүргізілетін оқу-жаттығу объектілері командалық және учаскелік пункттермен, жауынгерлік қоректендіру пункттерімен, бастапқы шептермен, оқ атуды бастау және оқ атуды тоқтату шептерімен (оқ ату бекіністерінің аудандарымен), нысаналар аудандарымен (нысаналар алаңымен), тыл ауданымен және сыныптармен жабдықталады. Есепке сәйкес осы Қағидаларға 3-қосымшаға сәйкес барынша қашықтыққа оқ атулар жүргізу кезінде қауіпсіздік шаралары бойынша және осы Қағидаларға 4-қосымшада көрсетілген сигнал беру және сақтандыру жалаушаларының, белгілерінің, сілтемелер мен кестелердің үлгілерімен және олардың сипаттамасымен ең төмен жол берілген ұшу кеңістігінің және бүйірлік қорғаныс аймақтарының көлемі белгіленеді.

12. Оқ ату даярлығы оқу-жаттығу объектісінің командалық пункті объектінің ортасында оқ атуды бастау шебіне дейін 50 – 150 метр қашықтықта орналасады. Басқа оқу-жаттығу объектілерінің командалық пункттері жергілікті жердің жағдайларына және объектінің орналасуына байланысты орналастырылады.

Командалық пункте оқу-жаттығу объектіні басқару пункті мен электр қалқаны жабдықталады. Басқару пунктінде учаскеде оқ атулар (сабақтар) жетекшісі және оқу-жаттығу объектісінің операторы үшін жұмыс орындары жабдықталады. Басқару пункттері ішінде пульттік аппаратура, байланыс құралдары және дабылдама орнатылады. Электр қалқандарда (қуат беру жертөлелерде) коммутациялық аппаратура (электр және тарату қалқандары), электр қуатын беру агрегаттары (трансформаторлар, түзеткіштер, түрлендіргіштер) орнатылады. Командалық пункттің көлемі мен оның қабаттары басқару пункттінің үй-жайынан оқу-жаттығу объектісінің барлық аймағын көзбен көруді қамтамасыз етуді ескерумен есептеледі. Оқу-жаттығу объектісінің аумағы шектеулі көрінген кезде (өсімдік, жергілікті жер бедері) оқу-жаттығу орындарын, кедергілер мен оқу-жаттығу объектілеріне іргелем жерлерді (алаңдарды, оқу-жаттығу орындарын) бейнебақылаумен жабдықтауға жол беріледі. Командалық пункт ішінде оқу-жаттығу сыныптары, қоймалық және жөндеу үй-жайлары, сондай-ақ қосалқы үй-жайлар жабдықталады. Оқу-жаттығу объектісі командалық пункттінің және учаскелік басқару пункттері жанында осы Қағидаларға 5-қосымшаның 1-суретінде көрсетілген күндіз және түнде сабақтар өткізу кезінде оқ атуды бастауға және тоқтатуға көрнекі сигналдар беру үшін тұтұғыры жабдықталады.

13. Орталық командалық пунктте байқаушылар үшін алаң (балкон), оқу-жаттығуларды (сабақтарды) өткізуді қамтамасыз ететін наряд үшін үй-жай, әкімшілік лауазымды адамдарына оқ атуға (оқу-жаттығуға, жүргізуге) нұсқау беру сыныбы қосымша жабдықталады.

14. Орталық командалық пункт болмаған жағдайда оқу-жаттығу объектісінің барлық полигонды толық шолуды және бақылауды жүзеге асыруға мүмкіндік беретін бар командалық пункттердің біреуі орталық командалық пункт ретінде пайдаланылады.

15. Участкелік басқару пункттері командалық пункттер алдында (оқ атуды бастау шебіне дейін 30 – 100 метр) оқу-жаттығу объектісі учаскесінің ортасына орналастырылады. УБП-да учаскеде оқ атулар (сабақтар) жетекшілері және оқу-жаттығу объектісінің операторы үшін жұмыс орындары жабдықталады. Участкелік басқару пункттерінің ішінде пульттік және коммутациялық аппаратура, байланыс құралдары мен дабылдама орнатылады. Электр қалқандарда (қуат беру жертөлелерінде) коммутациялық аппаратура (электр және тарату қалқандары), электр қуат беру агрегаттары (трансформаторлар, түзеткіштер,

түрлендіргіштер) орнатылады. Учаскелік пункт биіктігі басқару пунктінің үй-жайынан жаттығуларды орындаудың және оқ ататын машиналар қозғалысының барлық уақытында нысана алаңының баырлық аумағын көрнекі шолуды және бақылауды қамтамасыз етеді. Жауынгерлік гранаталарды лақтыру сабақтарын өткізу участкелерінде (оның ішінде жауынгерлік машиналарадан және танкілерден) учаскелік басқару пункттері жабдықталмайды.

16. Жауынгерлік қоректендіру пункттері оқ атулар кезеңінде оқ-дәрілерді дайындау және сақтау үшін әрбір оқ ату учаскесіне бір-бірден (әскери атыс алаңына және оқ ату қалашықтарына 1 – 2 учаскеге бір жауынгерлік қоректендіру пункті, директрисаларда әрбір учаскеге бір-бірден) салынады, оқу-жаттығу объектілерінің командалық пункттері мен учаскелік басқару пункттері арасында орналастырылады және оқ-дәрілерді қауіпсіз сақтауды және оларды ұрлауды болдырмауын қамтамасыз етуді ескерумен жабдықталады. Полигонда стационарлық жауынгерлік қоректендіру пункттері болмаған кезде далалық немесе жылжымалы (жүк автомобильдерінде) жауынгерлік қоректендіру пункттерін жабдықтауға және пайдалануға жол беріледі.

17. Бастапқы шеп жергілікті жерде олардың арасы учаскелік басқару пункттері мен оқ атуды бастау шебі арасында жабдықталған, оқ ату жаттығуларын орындау алдында оқ ататындардың кезекті ауысымын сапқа тұрғызу, танкітер мен жауынгерлік машиналарды орналастыру үшін арналған екі көрсеткішпен және сызықпен (көрсеткіштер арасындағы арақашықтық 10-40 метр) белгіленеді. Осы Қағидаларға 4-қосымшаның 2-суретінде көрсетілген үлгіге сәйкес бастапқы шеп көрсеткіші орнатылады.

Бастапқы шеп оқ атуды бастау (граната лақтыру) шебінен:
қаруынан, пистолеттерден оқ ату кезінде – 10 метрге;
жауынгерлік машиналардың және танкілердің қару-жарағынан оқ ату кезінде – 25 метрге;
қол және станокты гранатаатқыштардан оқ ату кезінде – 30 метрге;
жаяу әскерлер реактивті отшашардан оқ ату кезінде – 50 метрге;
танкіге қарсы кешендерден оқ ату кезінде – 80 метрге;
шабуылдау қол гранатасын лақтыру кезінде – 100 метрге;
қорғаныс қол гранатасын лақтыру кезінде – 300 метрге алыс жабдықталады.

18. Жергілікті жерде екі көрсеткішпен және олардың арасы сызықпен (көрсеткіштер арасындағы арақашықтық 10-40 метр) белгіленген оқ атуды бастау шебіне жеткен кезде оқ атуды бастауға және жүргізуге жол беріледі, оқ атуды бастау шебінің көрсеткіштері осы Қағидаларға 5-қосымшаның 3-суретінде көрсетілген үлгіге сәйкес орнатылады.

Жауынгерлік қол гранаталарын лақтыру жаттығуларын орындау кезінде гранаталарды лақтыру шебі және нысаналар шабуылдау гранаталарын лақтыру

кезінде нысанадан 100 метр радиуста (қорғаныс және танкіге қарсы гранаталарын лақтыру кезінде 300 метр) басқа зақымдау объектілерінің болмауы есебімен орналастырылады.

19. Жергілікті жерде екі көрсеткішпен және олардың арасы сызықпен (көрсеткіштер арасындағы арақашықтық 10-40 метр) белгіленген оқ ауды тоқтату шебіне жеткен кезде барлық қару түрілерінен оқ ауды жүргізуге жол берілмейді. Жауынгерлік оқ атумен тактикалық жаттығуларда оқ ауды тоқтату шебі жауынгерлік міндеттің мазмұнына және қауіпсіздік талаптарына сәйкес, ал оқ ату жаттығуларын орындау кезінде – жаттығулар шарттарына сәйкес белгіленеді (жалаушалармен белгіленеді). Оқ ауды тоқтату шебін көрсеткіштер осы Қағидаларға 4-қосымшаның 4-суретінде көрсетілген үлгіге сәйкес орнатылады.

Директрисадан (танкіден, жәяу әскер жауынгерлік машинасынан, бронетранспортердан) оқ ауды тоқтату шептерінде моторесурстардың шығысымен жауынгерлік машиналардың және танкілердің қару-жарағынан оқ ату жаттығуларын орындау кезінде әрбір оқ ататын экипаждың жаттығуды орындауға жұмсаған уақытын айқындау үшін шептен өтуді белгілеу аспаптары (қондырғылары) орнатылады.

20. Танкілерден (жәяу әскер жауынгерлік машинасынан, бронетранспортердан) оқ ату жаттығулары орындалатын оқ ату бекіністері (негізгі, уақытша және қосалқы) жертаздан оңға қарай көрсеткіш жиегі бойынша 1 – 3 метр дейін орнатылатын көрсеткіштермен белгіленеді.

21. Бастапқы шеп (оқ ауды бастау және тоқтату) көрсеткіштері айқын көрінетін көрсеткіштермен, ақ-қара, қызыл-ақ және көк-ақ түске боялған әрбір оқ ату бағыты үшін екі көрсеткіштен белгіленеді. Түнгі уақытта шептерді белгілеу үшін көрсеткіштер тиісінше ақ, қызыл және көк түсті жарықтармен жабдықталады. Оқ ату бекінісінің көрсеткіші оқ ауды бастау шептерінің көрсеткіштеріне ұқсас.

22. Жауынгерлік оқ атумен тактикалық жаттығуларды өткізу үшін тактикалық алаңдарда оқ ауды бастау және оқ ауды тоқтату шептері әрбір 50-100 метр сайын шеп бойынша ақ және қызыл түсті жалаулармен белгіленеді. Шептерді белгілеу жалауларының нысаны мен көлемі осы Қағидаларға 4-қосымшаның 5-суретінде көрсетілген. Жергілікті жер жағдайларына (қалың өсімдіктер, қатты қиылысу) байланысты шептердегі жалаулар арасындағы арақашықтық олардың көрнекі көрінуін қамтамасыз ету үшін арақашықтықты 20 метр дейін қысқартуға жол беріледі. Түнгі уақытта шептерді белгілеу үшін ақ және қызыл түсті шамдармен жабдықталады.

23. Нысана алаңында:

- 1) нысаналарды көрсету және қарсыластың оқ атуын имитациялау үшін нысаналық қондырғылар;
- 2) нысаналардың қозғалуы үшін өткерме жолдар;
- 3) қару-жарақ пен әскери техника макеттері мен үлгілері;
- 4) нысаналарды түнде жарықтандыру үшін шамдар немесе айла-бұйымдар;
- 5) полигондық жабдықтың кабельдік желілері;
- 6) электрмен қоректендірудің және байланыстың кабельдік желілері;
- 7) негізгі оқ ату бағыттының және бүйірлік қорғаныс аймақтарының белгілері ;
- 8) блиндаждар мен тарату құдықтары;
- 9) қуат беру агрегаттарына және операторларға арналған тасалар;
- 10) бағдарлар орналастырылады.

24. Имитациялау алаңдарында зарядтарды және пиротехникалық құралдарды орнату тек оқытып-үйретуден өткен және имитациялау құралдарымен жұмыс істеуге рұқсат етілген мамандар жүргізеді.

25. Имитациялау зарядтарын жаруға дайындалған орындар қоршалады және оны күзету ұйымдастырылады, ал от шашу жасалатын жергілікті жер учаскелерінде ені кемінде екі метр болатын жолақ қазылады.

26. Блиндаждар мен электр желілерін тарату құдықтарының көлемі оларға қызмет көрсету бойынша жұмыстарды жүргізу кезінде қауіпсіздік талаптарын орындауды ескере отырып, олардың тағайындалуына және орнатылған жабдықты, сондай-ақ оларға топырақ араласқан судың түсуін болдырмаумен табиғи ауаның кіруін және шығуын қамтамасыз ету негізге алынып есептеледі.

Топырақ араласқан су деңгей жоғары және су (оның ішінде іріген және жамбыр суы) басуға ұшырайтын аудандарда орналасқан полигондардың нысана алаңдарында блиндаждар мен тарату құдықтары жерге жартылай тереңдікке немесе жер үстінде орнатылады.

27. Бүркемелер мен брустверлер (топырақ үю) нысана алаңында ашық орналастырылатын тарату құдықтарын, қуат беру қалқандарын, электр жетектерді, темір жолдарын және арбашаларды, нысаналық қондырғыларды электр қалқандарын және коммутациялық аппаратураларды қорғау үшін жабдыкталады. Бүркемелер мен брустверлер (топырақ үю) көлемі мен беріктігі оларды салу кезінде осы Қағидаларға 6-қосымшада көрсетілген полигонның нысана алаңында брустверлері жабдықтау схемасына сәйкес осы объектіде оқ ату үшін орнатылған оларды қару жүйелері барынша үлкен калибрінің снаряды (мина) тікелей түскен кезде жерүсті және авиациялық қару-жарақ құралдарымен зақымдаудан жабдықты сенімді қорғауды қамтамасыз ету шартымен есептеледі. Полигонды пайдалану процесінде бүркемелеулер мен брустверлер (топырақ үю) кезең-кезеңімен қалпына келтіріледі.

28. Нысана алаңында полигондық жабдығынан басқа қару-жарақ, оқ-дәрілер, жауынгерлік және әскери техника макеттері орнатылады, олар оқ атулар немесе тактикалық оқу-жаттығулар жүргізу кезінде тиісті жағдай жасау үшін, сондай-ақ болжамды қарсыластың қару-жарағы мен техникасы үліглерін, оларға қарсы күресу тәсілдерін зерделеу үшін арналған.

Макеттер каркасты-үрлемелі, металл, ағаш немесе құрылыс материалдарынан жасалады, қару-жарақтың, әскери және арнайы техниканың есептен шығарылған үлгілерінің корпустары және габариттік бөліктері (кабиналар, рамалар, шиналар) пайдаланылады.

29. Бір-біріне іргелес орналасқан бірнеше оқу-жаттығу объектілері қатар тұрған кезде тану белгілері кезінде қателесуді болғызбау мақсатында негізгі оқ ату бағытты және қауіпті бағыттар шекаралары әрбір объекті үшін әртүрлі айқын көрнекі бағдарлар, ал түнде объектінің реттік нөмірін көрсететін жарықтандырылған цифрлар белгіленеді.

30. Әрбір оқу-жаттығу объектісінің тыл ауданында қару-жарақ пен жауынгерлік техниканың материалдық бөлігін, оқ ату негіздері мен қағидаларын, шынжыр табанды және дөңгелекті техниканы жүргізу негіздерін зерделеу, қарулану кезінде (қарумен) әрекет етудегі және техникалық даярлық бойынша нормативтерді пысықтау, әуедегі нысаналар бойынша оқ ату, граната лақтыру және тренажерлық құралдардағы жаттықтыруларды жүргізу бойынша кешенді сабақтарды ұйымдастыру, сондай-ақ жауынгерлік даярлық бағдарламаларында көзделген сабақтарды өткізу үшін қажетті оқу-жаттығу орындары жасалады.

Оқу-жаттығу орындары үй-жайларда (сыныптарда) сонымен қатар ашық алаңдарда (қалқа астында) жасалады.

31. Командалық пункттер желісі бойынша тыл ауданында жаяу және жеңіл автомобильде жүру үшін арналған асфальт (бетон) төселген жол жабдықталады. Шынжыр табанды техника жүріп өтуі үшін жолда осы Қағидаларға 7-қосымшада көрсетілген шынжыр табанды техника үшін өтпезолдарды жабдықтау схемасына сәйкес 2 немесе 5 өтпезол жабдықталады. Егер жергілікті жердің жағдайы мүмкіндік берсе, жолға қосымша жабынын сақтау үшін жүк автомобильдерінің жол жүруі үшін топырақты жол жабдықталады. Жеңіл және жүк автомобильдері үшін әрбір командалық пункттерге (учаскілік басқару пункттерге) қарама-қарсы автомобиль тұрағы жабдықталады, ол жол белгісімен және кедергілермен белгіленеді.

32. Оқ ату қалашықтарының ғимараттары танк-оқ ату жаттықтыруларын жүргізу үшін арналған және оқ ату қалашының командалық пункттерін, жауынгерлік қоректендіру пункттерін, оқу-жаттығу сыныптарын, жауынгерлік техника мен тренажерларға арналған сақтау орындарын, сондай-ақ бірқатар қосалқы үй-жауларды (электр қалқандарды орналастыру үшін, оқу-жаттығу

құралдарын, аспаптарды және полигондық жабдықты сақтау үшін, жеке құрамды жылыту үшін жылыту пункттерін) қмтитын кешенді құрылыстар болып табылады. Оқ ату қалашықтарының ғимараттары бөлінген жер учаскесінің ортасында бастапқы шеп немесе іргелес оқу-жаттығу объектілері оқ атуды бастау шебі деңгейінде орналастырылады.

Оқ ату қалашықтары жауынгерлік машиналардың (танкілердің) борттық жүйелерін электрмен қоректендірумен, ойлы-қырлы жергілікті жер бойынша қозғалысты имитациялау бойынша жабдықтың жұмысын (рамаларының теңселуі мен ауытқуы) және нысана алаңы жабдығының жұмысын қамтамасыз ету үшін жеке бөліктермен жабдықталады.

33. Басқару пункттері (орталық командалық пункті, командалық пункті, учаскелік басқару пункті) оқу-жаттығу объектілері, қоршау, полигон бойынша кезекші, сондай-ақ оқ ататын экипаждар мен артиллерия бекіністері арасында байланысты ұйымдастыру үшін байланыс құралдарымен қамтамасыз етіледі.

34. Оқу-жаттығу объектілері полигонның әкімшілік-шаруашылық аймақтарынан шалғайда орналасқан кезде оларды күзетуді ұйымдастыру және патрульдің демалуы үшін патруль бөлмелері жасалады (бөлінеді) және жабдықталады.

35. Полигон жер учаскесінің шекарасынан тыс оқ атудың мүмкіндігіне жол бермеу мақсатында жергілікті жерде осы Қағидаларға 4-қосымшаның 6 және 7-суреттерінде көрсетілген үлгілерге сәйкес негізгі оқ ату бағытын және бүйірлік қорғаныс аймағы қауіпсіздігінің ішкі шекараларын білдіретін бағдарлар мен белгілер орнатылады.

36. Оқу-жаттығу объектілерінде (әскери атыс алаңы, танк директрисасы, жаяу әскерінің жауынгерлік машинасы, броньды транспортер, десанттың жауынгерлік машинасы директрисасы, танкиен оқ ату қалашығы, жаяу әскерінің жауынгерлік машинасы, броньды транспортер, жауынгерлік машинасы оқ ату қалашығы, әуе шабуылына қарсы күрес құралдары мен тактикалық алаң) нысана алаңының тереңдігіне полигондық жабдықты және нысана алаңдарын дайындау және оларға қызмет көрсету кезінде дөңгелекті көлік құралдарының жүруі үшін арналған топырақты жол жабдықталады.

37. Далалық инженерлік құрылыстар, жертасалар, траншеялар, шұңқырлар, сымды қоршаулар, бағаналар, тікенектер, шектеулі өтпелер, мина алаңдары, жолтабан көпірлер мен әскери қызметшілер мен техникаға арналған тасалар тактикалық оқу-жаттығу алаңында қарсыластың қорғаныс элементтерін белгілеу, сондай-ақ өз әскерлерінің бастапқы қалыпындағы бекіністерді жабдықтау үшін жасалады. Кедергілер танк айлақтарында, машина айлақтарында, автоайлақтарда жеке құрамды жауынгерлік (арнайы) машиналарды және автомобильдерді жүргізуге оқытып-үйрету үшін жасалады.

Әскерлерді киратулар мен кедергілер аймақтарынан өтуге оқытып-үйрету үшін оқу-жаттығу тактикалық алаңдарда кедергілер тораптары, үйінділер, киратулар аудандары (жолақтары) және оқу-жаттығу зақымданған жергілікті жер учаскесілері, елді мекендер мен қалалық объектілер уческелері жасалады.

38. Нысаналық жағдай жасау үшін оқу-жаттығу объектілерінде жеке құрамды сабақтарға қызмет көрсету үшін (оқ атулар, жауынгерлік машиналарды жүргізу) барынша аз қол үздіруді қамтамасыз ететін қашықтықтан басқару және ақпарат жинау жүйелері бар автоматтандырылған құрылғыларды білдіретін полигондық жабдық жиынтықтары пайдаланылады.

39. Оқ ату жүргізілетін оқу-жаттығу объектілері нысана ауданының тереңдігінде негізгі оқ ату бағытының және бүйірлік қорғаныс қауіпсіздік аймағы ішкі шекараларының айқын көрнекі белгілері, тактикалық алаңдарда шабуылдау тақырыбы бойынша Жауынгерлік оқ атумен оқу-жаттығу жүргізу кезінде көрсетілген белгілер нысана алаңының барлық тереңдігіне (шептер бойынша әрбір 2-3 км), оқ ататындар үшін көрнекі бағдарлар 1 км^2 2-3 есебінен орнатылады.

40. Оқ ату жүргізу үшін арналған оқу-жаттығу объектілерінде нысана алаңының оң және сол жақ қапталдарына соңғы нысана шебіне дейін осы Қағидаларға 5-қосымшаның 8-суретінде көрсетілген үлгі бойынша қашықтық көрсеткіштері орнатылады.

1-параграф. Оқу-жаттығу тактикалық алаңы

41. Сарбаздың ұрыста, қорғанысқа (шабуылдауға) дайындалуда және ұрыс жүргізуде әрекет етуі амалдары мен тәсілдеріне, сондай-ақ елді мекендерде және жерасты тоннельдерде жауынгерлік әрекет етуге, заңсыз қарулы құрамаларға қарсы күресті ұйымдастыруға, радиациялық, химиялық және биологиялық зақымдану жағдайларында әрекет ету амалдары мен тәсілдеріне, қарсыласқа қадағалау мен барлау жүргізуге және су кедергілерінен өту (соғыса өту) тәсілдеріне оқытып үйрету мақсатында көлемі әртүрлі учаскелерде (оқу-жаттығу орындарында) батальонның барлық бөлімшелерімен бір уақытта сабақтар өткізуге мүмкіндік беретін тактикалық алаңдар жабдықталады.

42. Тактикалық алаң:

1) батальонның (ротаның) орналасу ауданымен (күту ауданымен немесе бастапқы ауданмен);

2) батальонның (ротаның) қорғаныс ауданымен, қарсылас армиясының (ротасының, взводының) 2-3 тірек пунктімен;

3) қорғаныс тереңдігінде қарсылас армиясының (ротасының, взводының) 2-3 тірек пунктімен;

- 4) қарсылас резервтерінің бекіністерімен;
- 5) елді мекен құрылысымен (қалалық типтегі, 2-3 орам);
- 6) жергілікті жердегі бағдарлармен;
- 7) инженерлік бөгеттермен;
- 8) су кедергілерімен соғыса өту учаскелерімен;
- 9) батальон (рота) командирінің командалық қадағалау пунктімен;

10) бригада басқармасының командалық және тылдық пункттерімен жабдықталады.

43. Бөлімшелердің әрекет етуін ұйымдастыру және оларға қадағалау жүргізу үшін, сондай-ақ нысаналық жағдайды және тактикалық алаңдағы имитациялауды басқару үшін тактикалық алаңның командалық пункті жабдықталады.

Теңіз жағалауы бағыттарында орналасатын бөлімдердің тактикалық алаңдары бөлімшені бөлімшелерді десантқа қарсы қорғанысқа және қарсыластың теңіз десантын түсіруге тойтарыс беруге, десанттық корабльдерге тиеуге және қарсылас қорғайтын жағалауға түсу тәсілдеріне оқытып-үйретуді ұйымдастыру үшін жабдықталады.

44. Жауынгерлік оқ атумен тактикалық оқу-жаттығуларда танк, мотоатқыштар және артиллериялық бөлімшелер үшін оқ атуды бастау және тоқтату шептері, негізгі оқ ату бағыттары, бүйірлік қауіпсіздік аймақтары шекаралары, әуе нысаналарын ұшыру орындары, секторлары және қойылған нысаналар бойынша шабуыл жасау үшін ұшақтардың (тікұшақтардың) ұшу кіру бағыттары айқындалады.

Тактикалық оқу-жаттығулар жүргізу үшін жергілікті жер учаскесі әскерлер орналасқан бастапқы аудандарды, оқ ату бекіністері аудандарын, қарсыластың бекіністері аудандарын, нысаналармен, жауынгерлік техника және қару-жарақ макеттерімен белгіленген жауынгерлік техника мен қару-жарақты, жауынгерлік іс-қимылдарды ойнату үшін басшылықтың жабдықталған басқару пункттерін, жылжымалы мотошығырлар үшін бүркемелерді, бағдарлар мен декоративті құрылыстарды қамтиды, жеңіл автомобильдердің жол жүруі үшін жақсартылған топырақ жолдары салынады.

Нысаналық жағдай жасау үшін полигондық жабдықтың тасымалданатын кешендері, сондай-ақ жылжымалы және стационарлық мотошығырлар пайдаланылады.

45. Полигонда бригадалық немесе батальондық (роталық) тактикалық оқу-жаттығу (оның ішінде Жауынгерлік оқ атумен) жүргізуге мүмкіндік беретін штаттық тактикалық алаң болмаған кезде полигон аумағында күшейту құралдарымен танк (мотоатқыштар) бөлімдерімен және бөлімшелерімен оқу-жаттығу ниетінде және жоспарында көзделген барлық оқу-жаттығу мәселелерін пысықтауға мүмкіндік беретін учаске таңдалады.

2-параграф. Әскери оқ ату алаңы

46. Бөлімшелердің әскери қызметшілерімен оқ ату даярлығы бойынша сабақ және взводтың мотоатқыштар бөлімшесі құрамында жауынгерлік оқ атуды өткізу үшін полигондарда гарнизон бөлімдері мен бөлімшелерінде қарулануда тұрған атыс қаруының барлық түрлерінен оқ атулар жүргізу мүмкіндігі бар әскери оқ ату алаңдары жабдықталады.

47. Әскери оқ ату алаңында:

- 1) атыс қаруынан оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындау үшін учаске;
- 2) атыс қаруынан бақылау оқ атуы жаттығуларын орындау үшін учаске;
- 3) барлау бөлімшелері үшін қысқа қашықтыққа оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындау үшін учаске;
- 4) взвод құрамында оқ ату жаттығуларын орындау үшін учаске;
- 5) төмен ұшатын нысаналар бойынша атыс қаруынан оқ атуға оқытып-үйрету үшін учаске;
- б) жаяу әскер жауынгерлік машинасынан (бронетранспортердан) және квадроциклдардың оқ ату саңылаулары арқылы атыс қаруынан оқ ату үшін учаске;
- 7) 25 метр пистолеттерден оқ ату үшін оқ ату тирі;
- 8) 100 метр атыс қаруынан оқ ату үшін оқ ату тирі;
- 9) оқу-жаттығу имитациялау қол гранаталарын лақтыру үшін учаске;
- 10) жауынгерлік қол гранаталарын лақтыру үшін учаске;
- 11) оқу-жаттығу мәселелерін пысықтау үшін оқу-жаттығу орындары жабдықталады

48. Әскери оқ ату алаңына:

- 1) бастапқы шепті;
- 2) оқ атуды бастау шебін;
- 3) оқ атуды тоқтату шебін;
- 4) нысана алаңын;
- 5) оқ ату алаңының тылын қамтиды.

49. Бастапқы шеп және оқ атуды бастау шебі осы Қағидаларға 17 және 18-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

50. Оқ ату жаттығуларын қамтамасыз ету және орындау үшін:

- 1) оқ атуды бастау шебінде әртүрлі қалыпта тасалар (жертасалар, траншеялар, шұңқырлар, түбірлер, қабырғалар) жабдықталады;
- 2) жүріс кезінде оқ атуды тоқтату шебі (әрбір нысана бойынша) жетекші учаскеде бейімделуі үшін жергілікті заттармен жергілікті заттармен (ағаштар, дінгектер, бұталар, түбірлер, дөңестер) белгіленеді.

51. Әскери атыс алаңында командалық және учаскелік басқару пункттері, оқ ату тирлері, жауынгерлік қоректендіру пункттері, нысаналарды, оқу-жаттығу аспаптарын, құралдарды және тренажер қондырғыларын, қуат беру блиндаждарды сақтау үшін үй-жайлар жасалады.

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті нысаналар ауданы, тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 11-19, 23-31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

Тікұшақтардан атыс қаруынан оқ ату үшін тікұшақ директрисасы жабдықталады немесе тактикалық алаң учаскесі пайдаланылады.

3-параграф. Жаяу әскерлер жауынгерлік машинасының оқ ату қалашығы

52. Жаяу әскерінің жауынгерлік машинасындағы мотоатқыштар бөлімшелерінің әскери қызметшілерімен даярлық жаттығуларын орындау бойынша танктен оқ ату жаттықтыруларын жүргізу үшін мотоатқыштар ротасының жаттықтыруын бір уақытта жүргізуге мүмкіндік беретін жаяу әскерінің жауынгерлік машинасының оқ ату қалашығы жасалады.

53. Оқ ату қалашығының көлемі және жабдықтау:

1) нысананы қадағалаумен барлауға, нысаналарға дейінгі және нысана көрсету қашықтығын айқындауға;

2) жаяу әскерінің жауынгерлік машинасын қаруландыру кезінде (қарумен) әрекет етуге және оқ ату қағидаларын қолдануға оқытып-үйретуге;

3) орнынан және қозғалыста орнатылған толқыту рамаларында (ТР) жаяу әскер жауынгерлік машиналарынан даярлық жаттығуларын орындауға;

4) автоматтан бақылау оқ атулары және пистолеттен оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындауға;

5) оқу-жаттығу имитациялау гранаталарын лақтыру бойынша жаттығуларды орындауға;

6) жауынгерлік машинаның және взводтың оқ атуын басқаруға;

7) оқ ату міндеттерін шешуге;

8) жаяу әскер жауынгерлік машинасы қару-жарағының материалдық бөлігін зерделеуге;

9) оқ ату даярлығы бойынша нормативтерді орындауға мүмкіндік береді.

54. Оқ ату қалашығы оқ ату қалашығы ғимаратынан, нысана алаңынан және тыл ауданынан тұрады.

Оқ ату қалашығының ғимаратында командалық пункт, оқу-жаттығу сыныптары үшін үй-жайлар, оқу-жаттығу құралдары мен аспаптарын, тренажерларды, жауынгерлік қоректендіру пункті, электр қалқан, жаяу әскер жауынгерлік машиналары үшін машиналардың толқыту рамаларын сақтау үшін үй-жайлар жабдықталады. Бастапқы қалыпта қалашықтың оң және сол жақ

қапталдарында 100 метр (АК-74 ату үшін) және 25 метр (МП ату үшін) оқ ату тирі, жауынгерлік қоректендіру пункті жабдықталады.

Нысаналар ауданы оқ ату даярлығы жаттығуларын орындауды, қадағалаумен нысаналарды барлауды және бөлімшелердің оқ атуын басқаруды қамтамасыз ететін тереңдікте жасалады және осы Қағидалардың 11-21, 23-29-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 30, 31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

4-параграф. Танктен оқ ату қалашығы

55. Танк бөлімшелері даярлық жаттығуларын орындауы бойынша танктен оқ ату жаттықтыруларын орындау үшін танк ротасының жаттықтыруын бір уақытта жүргізуге мүмкіндік беретін сыйымдылықтағы танктен оқ ату қалашығы жасалады.

56. Оқ ату қалашығының көлемі және жабдықтау:

1) нысананы қадағалаумен барлауға, нысаналарға дейінгі және нысана көрсету қашықтығын айқындауға;

2) танкіні қаруландыру кезінде әрекет етуге және оқ ату қағидаларын қолдануға оқытып-үйретуге;

3) орнында және қозғалыста танктен даярлық жаттығуларын орындауға;

10) автоматтан бақылау оқ атулары және пистолеттен оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындауға;

4) зениттік оқшашардан оқ ату жаттығуларын орындауға;

5) оқу-жаттығу имитациялау гранаталарын лақтыру бойынша жаттығуларды орындауға;

6) танкіден оқ атуды және взводты басқаруға;

7) оқ ату міндеттерін шешуге;

8) танк қару-жарағының материалдық бөлігін зерделеуге;

9) оқ ату даярлығы бойынша нормативтерді орындауға мүмкіндік береді.

57. Оқ ату қалашығы оқ ату қалашығы ғимаратынан, нысана алаңынан және тыл ауданынан тұрады.

Танктен оқ ату қалашығы ғимаратында командалық пункт, оқу-жаттығу сыныптары үшін үй-жайлар, оқу-жаттығу құралдары мен аспаптарын, тренажерларды, жауынгерлік қоректендіру пунктін, электр қалқанды, танкілердің толқыту рамаларын сақтау үшін үй-жайлар жабдықталады. Бастапқы қалыпта қалашықтың оң немесе сол жақ қапталдарында 100 метр (АК-74 ату үшін) және 25 метр (МП ату үшін) оқ ату тирі, жауынгерлік қоректендіру пункті, сондай-ақ

зениттік танк оқшашарынан оқ ату жаттығуларын орындау (Т-72 танктің оқу-жаттығу мұнарасын немесе Т-72 танкісінің броньды корпусын пайдаланумен) үшін алаңмен жабдықталады.

Нысаналар ауданы оқ ату даярлығы жаттығуларын орындауды, қадағалаумен нысаналарды барлауды және бөлімшелердің оқ атуын басқаруды қамтамасыз ететін тереңдікте жасалады және осы Қағидалардың 11-21, 23-29-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 30, 31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

5-параграф. Әуе шабуылына қарсы қорғаныс құралдарының оқ ату қалашығы

58. Экипаж нөмірлерінің (есептоптарының) әскери қызметшілерін оқ ату және жауынгерлік жұмыс қағидаларына, оқу-жаттығу және жауынгерлік оқ атуларды орындаумен жауынгерлік шоғырландыруды жүргізуге және зениттік зымыран-артиллериялық батареяны оқ атумен басқаруға даярлау үшін әуе шабуылына қарсы қорғаныс оқ ату қалашығы жасалады.

59. Оқ ату қалашығының көлемі және жабдықтау:

1) зениттік зымыран-артиллериялық батареяны оқ атумен басқару, зенитті бөлімшелерді жауынгерлік шоғырландыру, әуе шабуылына қарсы қорғаныс бастығының, батарея командирінің және взводтар командирлерінің іс жүзінде әрекет етуді жаттықтыру мәселелерін пысықтауға;

2) взводтар экипаждарының, батареялар командирлерінің және взводтар командирлерінің әрекет етуін объективті түрде бақылауға;

3) ӘШҚҚ бастығының, батареялар командирлерінің және взводтар командирлерінің әуедегі жағдайды бағалау, сондай-ақ нысаналар іздеу, олармен бірге ұшу және экипаждардың оқу-жаттығу оқ атуларын жүргізу жөніндегі жұмысын қамтамасыз ететін әуе нысаналарын, радиолокациялық және жылу кедергілерін имитациялауға;

4) моторесурсстарды шығындамай зениттік қондырғыларда жауынгерлік жұмыс істеуге;

5) винтовка патрондарымен жауынгерлік оқ атуларды орындауға мүмкіндік береді.

60. Оқ ату қалашығында ғимарат салынады, онда командалық пункт, басқару пункті, зениттік зымыран-артиллериялық батареяның жауынгерлік техникасын орналастыру үшін үй-жайлар, тренажер аппаратурасы бар оқу-жаттығу сыныптары, оқу-жаттығу аспаптарын және құралдарын сақтау үшін үй-жайлар, агрегаттық жабдықталады. Оқу-жаттығу және жауынгерлік оқ атуларды орындау үшін нысана алаңы жабдықталады.

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 11-19, 23-31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

6-параграф. Танк директрисасы (жаяу әскер жауынгерлік машинасының директрисасы, бронетранспортер директрисасы, жауынгерлік десант машинасының директрисасы, танк пен жаяу әскер жауынгерлік машинасының біріктірілген директрисасы)

61. Танкілерден (жаяу әскерінің жауынгерлік машинасынан, броньды транспортерден, десанттың жауынгерлік машинасынан) оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындау және взвод құрамында оқ атумен басқаруға оқытып-үйрету үшін танк директрисасы (жаяу әскерінің жауынгерлік машинасы директрисасы, броньды транспортер директрисасы, десанттың жауынгерлік машинасы директрисасы, біріктірілген директриса) жасалады, ол танкілерден (жаяу әскерінің жауынгерлік машинасынан, броньды транспортерден, десанттың жауынгерлік машинасынан) оқ ату жаттығуларын орындауды қамтамасыз етеді.

62. Оқ ату қалашығының көлемі және жабдықтау:

1) нысананы қадағалаумен барлауға, нысаналарға дейінгі және нысана көрсету қашықтығын айқындауға;

2) атас нәтижелерін қадағалауға және оқ ату қағидаларын қолдану жөніндегі от ату міндеттерін шешуге;

3) оқ-дәрілерді атуға дайындауға;

4) танкіні (жауынгерлік машиналарды) қаруландыру кезінде әрекет етуге және оқ ату қағидаларын қолдануға оқытып-үйретуге;

5) орнынан және қозғалыста танкіден (жауынгерлік машиналарды) бақылау және оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындауға;

6) оқу-жаттығу имитациялау гранаталарын лақтыру бойынша жаттығуларды орындауға;

7) танкіден, жауынгерлік машиналардан жауынгерлік гранаталар лақтыру бойынша жаттығуларды орындауға;

8) танкіні (жаяу әскерінің жауынгерлік машинасын, броньды транспортерді, десанттың жауынгерлік машинасынан) және взводты оқ атумен басқаруға;

9) оқ ату міндеттерін шешуге;

10) танк (жауынгерлік машиналар) қару-жарағының материалдық бөлігін зерделеуге;

11) оқ ату даярлығы бойынша нормативтерді орындауға;

12) танк (жауынгерлік машиналар) қару-жарағын ұрысқа келтіруге мүмкіндік береді.

63. Маңдайшеп бойынша директриса көлемі жабдықталған учаскелер санына байланысты. Маңдайшеп бойынша директрисаның әрбір учаскесі кемінде 300

метр және үш танкіден (жауынгерлік машиналардан) оқ атуларды бір уақытта жүргізуді қамтамасыз етеді. Учаскелер арасында кемінде 100 метр арақашықтық белгіленеді.

64. Директриса бастапқы қалыппен, оқ ауды бастау және тоқтату шептерімен, нысаналар ауданымен және тыл ауданымен жабдықталады. Бастапқы қалып оқ ауды бастау шебінен 25 метрге алыс тағайындалады. Оқ ауды тоқтату шебі оқ ату жаттығуларын орындау шарттарына сәйкес белгіленеді.

Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 11-21, 23-31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

65. Директриса ғимаратында командалық пункт, учаскелік басқару пункті (2 және одан көп учаске бар болған кезде) үшін үй-жайлар, оқу-жаттығу аспаптары мен құралдарын сақтау үшін үй-жайлар, жауынгерлік қоретендіру пункті, қысқы және жазғы оқу-жаттығу сыныптары жабдықталады.

66. Әрбір жауынгерлік мышина (танк) үшін:

бастапқы шепте оң жақта оқ-дәрілер үшін үстел-сөрелер;

оқ ауды бастау шебі деңгейінде оң немесе сол жақтан көздеуді түзету және қаруды қалыпты ұрысқа келтіру үшін алаң жабдықталады.

67. Танкілер (жауынгерлік машиналар) директрисаларынан оқ атулар жүргізу кезінде қауіпсіздік шараларын бұзу жағдайларын болғызбау үшін командалық пункт (басқару учаскелік пункт) пен бастапқы шеп арасында нақты қауіпсіздік бөгеті жабдықталады. Қауіпсіздік бөгеті оқ ату учаскесінің оң жақ шекарасынан сол жағына дейін орнатылған және осы Қағидаларға 7-қосымшаның 1-суретіне және олардың сипаттамасына сәйкес көрсетілген оқ аудан кейін бастапқы қалыпқа қайтып оралған кезде танкілердің (жауынгерлік машиналардың) объектінің тыл ауданына кіруіне кедерге жасайтын металл (бетон) қоршауды білдіреді.

7-параграф. Теңіз жаяу әскері (жағалық күзет) бөлімдері мен бөлімшелерінің оқ атуын үшін директриса

68. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Құрлық әскерлерінің теңіз жаяу әскерлері (жағалық күзет) бөлімдерінің полигондарында жалпыәскери оқу-жаттығу объектілеріне қосымша:

1) жауынгерлік машинаның жүзуде жерүсті нысаналары бойынша оқ ату директрисасы;

2) жауынгерлік машинаның жағалаудан суүсті және жерүсті нысаналары бойынша оқ ату директрисасы жабдықталады.

69. Теңіз-десант даярлығы бойынша сабақтарды қамтамасыз ету үшін теңіз жаяу әскерлері (жағалық күзет) бөлімдерінің полигондарында құрамында

тренажерлар (десанттық корабль (катер) твиндектері, палуба аралық басқышпен жоғарғы палуба, десанттық трюм және десант кораблінің аппарелиі) бар суайлағы, десант түсіру пункттері және десант айлақтары жабдықталады.

Нысаналар ауданы даярлық оқ ату жаттығуларын орындауды, нысаналарды қадағалаумен барлауды және бөлімшені оқ атумен басқаруды қамтамасыз ететін тереңдікте жасалады және осы Қағидалардың 11-19, 23-31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

70. Су бетінде бастапқы шепті орналастырған кезде шеп буйлармен белгіленеді, ал машиналарға оқ-дәрілер тиеу және жаттығуды орындау алдында экипаждарды сапқа тұрғызу үшін жағалауда өткелдер жабдықталады. Су қоймасының тереңдігіне байланысты оқ атуды бастау шебі бастапқы шептен 25 - 100 метр орналастырылады.

71. Нысана алаңы су беті бойынша жауынгерлік машиналардың барлық қозғалу жолында кез келген нүктеден нысана жағдайын толық шолуды қамтамасыз ету шартымен су қоймасы жағалауындағы бастапқы шепке карама-қарсы жабдықталады.

72. Оқ атуды бастау және тоқтату шептерінде машиналар арасындағы аралық және буйлар арасындағы арақашықтық кемінде 50-75 метр.

73. Шептердегі буйлар күндіз және түнде айқын көрінетін оңнан солға қарай реттік нөмірлермен белгіленеді және: бастапқы шеп – ақ түске, оқ атуды бастау шебі – қызыл (қызғылт сары) түске, оқ атуды тоқтату шебі – көк (көгілдір) түске боялады. Түнгі уақытта шептер бояу түсіне сәйкес шамдармен жарықтандырылады.

74. Теңіз жаяу әскерлері (жағалық күзет) бөлімшелері мен бөлімдерін жағалаудан суүсті және жерүсті нысаналары бойынша (оның ішінде үлкен қашықтағы) оқытып-үйрету үшін арналған жауынгерлік машиналардың суүсті және жерүсті нысаналары бойынша оқ ату директрисасы құрлықта жабдықталады және тыйым салынған аймақ болып табылатын қауіпсіздік мөлшерінің белгіленген талаптары бар акваториясы болады. Жерүсті объектілеріне қосымша директриса құрамына нысаналар (құрлықтағы және акваториядағы) және маневр жасау ауданы, суүсті нысаналары бар жүзу құралдарының жүзу маршруттары және жабдықталған айлақтар жатады.

75. Оқ ату бекіністері аудандарын және командалық-қадағалау пункттерін таңдау және жабдықтау мыналардың ерекшеліктерін ескерумен жүзеге асырылады:

1) суүсті нысаналары бойынша тікелей көздеумен оқ ату үшін оқ ату бекіністері су жағасына барынша жақын, ал жабық оқ ату бекіністерінен оқ ату үшін – әртүрлі бағыт бұрыштарынан жылжитын нысаналар бойынша оқ ату бағытаны сәйкес оқ атуды қамтамасыз етуді ескерумен таңдалады;

2) басқару пункттері акватория шегінде орналасқан жағалық бөлімдегі нысаналарды қадағалауды қамтамасыз ету шартымен орналастырылады.

76. Директриса акваториясы зекірлерге орнатылған буйлар мен қадалар түріндегі қауіпті бағыттардың жасанды бағдарларымен және белгілерімен жабдықталады. Жүзу құралдарының маневр жасау және жүзу, сүйретілетін нысаналардың маршруттар белгіленеді.

Теңіз нысаналары Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әскери-теңіз күштерінің жүзу құралдарымен сүйретіледі, жеңіл теңіз нысаналары жағалауда орналасқан қауіпсіз жерлерде жылжымалы мотошығырмен сүйретіледі.

Жүзу құралдарының және теңіз нысаналарының айлақтарын жабдықтау үшін директриса аумағында және оның шекарасынан тыс жерлерде бухтадағы оқ атумен маневр жасауды бұғаттамайтын қауіпсіз жер таңдалады.

8-параграф. Танкіге қарсы басқарылатын ракетасынан және артиллериядан ату үшін директриса

77. Артиллериялық және танкіге қарсы бөлімшелердің жауынгерлік оқ атумен жаттықтыру, сынақ, имитациялау оқ атуларын және тактикалық оқу-жаттығулар жүргізу үшін танкіге қарсы басқарылатын ракетасынан және артиллериядан оқ ату директрисасы жасалады, оның көлемі маңдайшеп және тереңдікте оқ ату міндеттерін орындауды қамтамасыз ететін.

Директриса: шоғырлану аудандарымен (бастапқы қалып), оқ ату бекіністері аудандарымен, нысаналар аудандарымен және тыл ауданымен жабдықталады.

78. Шоғырлану бөлімшелері үшін аудан оқу-жаттығу алдында жергілікті жер жағдайларына байланысты директриса шегінде сонымен қатар оның шекарасынан тыс болады.

79. Оқ ату бекіністері аудандары деп шегінде оқ ату жүргізу үшін бөлімшелерді шоғырландыру шебі тағайындалатын директриса учаскелері түсініледі.

80. Нысаналар ауданы танкіге қарсы басқарылатын ракетасы және артиллерия директрисасы, жылжымалы және стационарлық мотошығыр көмегімен жасалады

Нысаналардың қозғалуы трассаларында (артиллерия үшін оқ ату бекіністерінен кемінде 300 метр немесе танкіге қарсы басқарылатын ракетасы үшін зақымдалмайтын аймақтың ауқымында) оқ атуды тоқтату шебіне нысаналардың жылжуы туралы ескерететін оқ атуды тоқтатудың жақсы көрнекі белгілері (түнде шамдар) орнатылады.

81. Директрисада командалық басқару пункті, стационарлық және жылжымалы мотошығыр, нысаналық қондырғылар үшін тасалар, жауынгерлік

қоректендіру пункті, тарату құдықтары және оқу-жаттығу аспаптары мен құралдарын сақтау үшін үй-жайлар жабдықталады.

82. Кешенді сабақтарды ұйымдастыру үшін қажетті нысаналар ауданы, тыл ауданы мен оқу-жаттығу орындары осы Қағидалардың 20, 21, 25-31-тармақтарына сәйкес жабдықталады.

9-параграф. Танк айлағы

83. Танк айлағын жабдықтау үшін полигонда (оқу-жаттығу орталығында) учаскелер мен маршруттардың қажетті санын құру мүмкіндігін қамтамасыз ететін бедерлі жергілікті жер таңдалады.

84. Танк айлағыда:

1) жүргізудің (маршруттардың) барлық немесе көп учаскесін қадағалауды қамтамасыз ететін командалық пункт;
2) жүргізу учаскелері мен маршруттары;
3) кедергілерден өту амалдарын пысықтау үшін жеке оқу-жаттығу орындары;
4) жүргізу маршруттарындағы есепке алушы күркесі(есепке алушы бекеттері)
;

5) қозғалыс негіздерін және жүргізу қағидаларын зерделеу үшін сынып;

6) тренажерлардағы жаттықтыру сыныбы;

7) оқу-жаттығу құралдары мен аспаптарын сақтау үшін үй-жай;

8) құралдарды және қосалқы жабдықты сақтау үшін үй-жай;

9) оқу-жауынгерлік топ техникасы үшін сақтау орны;

10) жылыту пункті жабдықталады.

85. Су кедергілерінен өту (кешіп өту, жүзіп өту немесе су астында) бойынша жаттығуларды пысықтау үшін танк айлағында немесе жеке учаскеде суайлағы жабдықталады. Оларды жабдықтау үшін табиғи су кедергілерінде (өзен, көл) учаске таңдалады немесе жасанды су қоймасы жасалады.

86. Танк айлағында кешенді сабақтар өткізуді қамтамасыз ету үшін техниканы тиеу және түсіру элементтері, тәсілдері бойынша кедергілерден өту техникасын пысықтау үшін оқу-жаттығу орындары (жіңішке көпірі макеті, мина-жарылғыш кедергідегі жіңішке жол, танкіге қарсы ор, ирек жол), теміржол платформасының макеті, үлкен жүкті тіркеме макеті, танк үшін жертаса жабдықталады.

Танк айлағыдағы учаске саны жауынгерлік даярлық бағдарламасына және оларда бірнеше бөлімшелермен бір уақытта сабақ өткізу үшін құраманың (бөлімнің) қажеттілігі негізге алынып айқындалады.

87. Танк айлағының аумағында елді мекеннің, тас, топырақ жолдың (командалық пунктке және кедергілерге бару үшін жолдардан басқа), сондай-ақ байланыс және электр тарату желілерінің бар болуына жол берілмейді.

10-параграф. Машина айлағы

88. Механик-жүргізушілерді, экипаждар мен есептоптарды инженерлік машиналарды жүргізуге және инженерлік міндеттерді орындауға оқытып-үйрету үшін полигонда инженерлік машиналардың жұмысы үшін трассалардың, маршруттар мен учаскелердің қажетті санын жасауды қамтамасыз ететін жергілікті жерде машина айлағы жасалады.

89. Машина айлағында:

- 1) жүргізудің (маршруттардың) барлық немесе негізгі трассаларын қадағалауды қамтамасыз ететін командалық пункт;
- 2) құрлықтағы және судағы учаскелер, маршруттар мен трассалар;
- 3) есепке алушы күркелері;
- 4) инженерлік машиналар тренажерларындағы сабақтар үшін үшін сыныптар;
- 5) оқу-жауынгерлік топ техникасы үшін сақтау орны;
- 6) оқу-жаттығу аспаптары мен құралдарын сақтау үшін үй-жай;
- 7) құралдар мен қосалқы жабдықты сақтау үшін үй-жай жабдықталады.

90. Жүзетін машиналарда су кедергілерінен өту және суда инженерлік міндеттерді орындау бойынша жаттығуларды пысықтау үшін табиғи су кедергісіндегі (өзен, көл) немесе жасанды су қоймасы жасалған учаске таңдалады.

Машина айлағындағы учаскелер, маршруттар және оқу-жаттығу орындары саны жауынгерлік даярлық бағдарламасына және инженерлік машиналардың әр түрінде бірнеше бөлімшелермен сабақтарды бір уақытта өткізуді ескерумен құраманың (бөлімнің) қажеттілігі негізге алынып айқындалады.

91. Машина айлағының аумағында елді мекеннің, тас, топырақ жолдың (командалық пунктке және кедергілерге бару үшін жолдардан басқа), сондай-ақ байланыс және электр тарату желілерінің бар болуына жол берілмейді.

11-параграф. Автоайлақ

92. Автоайлақ аумағы учаскелерге бөлінеді. Оның әр біреуінде кедергілермен, бағдаршамдармен, жол белгілерімен жабдықталатын дөңгелекті және шынжыр табанды машиналар үшін маршруттар мен жолдар жасалады.

93. Автоайлақта:

- 1) жүргізудің барлық немесе негізгі трассаларын (маршруттарын) қадағалауды қамтамасыз ететін командалық пункт;
- 2) автомобильдер, шынжыр табанды тартқыштар мен транспортерлар үшін учаскелер, маршруттар мен трассалар;
- 3) есепке алушылар күркелері (бекеттері);

- 4) оқу-жаттығу тренажерларындағы сабақтар үшін сыныптар;
- 5) автомобильдер үшін сақтау орны;
- 6) оқу-жаттығу аспаптары мен құралдарын сақтау үшін үй-жай;
- 7) құралдар мен қосалқы жабдықты сақтау үшін үй-жай жабдықталады.

94. Әскерлерді оқытып-үйрету үшін элементтер бойынша кедергілерден өту техникасын пысықтау үшін оқу-жаттығу орындары жүргізу бойынша сабақтарға кедергі келтірмейтін жерлерде жабдықталады.

95. Автоайлақтағы учаскелер саны жауынгерлік даярлық бағдарламасына және бірнеше бөлімшелермен сабақтарды бір уақытта өткізу үшін құраманың (бөлімнің) қажеттілігі негізге алынып айқындалады.

Жүргізу үшін бастапқы сызық командалық пункт жанында әрбір учаске (маршрут) үшін жабдықталады.

96. Автоайлақ аумағының аумағында елді мекеннің, тас, топырақ жолдың (командалық пунктке және кедергілерге бару үшін жолдардан басқа), сондай-ақ байланыс және электр тарату желілерінің бар болуына жол берілмейді

12-параграф. Әскерлерді тауда және арнайы даярлау объектісі

97. Бөлімшелермен таулы аудандарда әрекет етуге оқытып-үйрету бойынша сабақтарды өткізу үшін таулы және арнайы даярлау объектілері жасалады.

Учаскелер айналып өту жасақтары мен топтарының әрекет етуі, таулы асулардан өту және бұғаттау, тактикалық әуе десанттарын тауға түсіру, тау өзендерінен өту, құзға шығу, барлық қару түрінен оқ атуды жүргізу және тауда жауынгерлік техниканы жүргізу бойынша тактикалық сабақтарды (оқу-жаттығуларды) жүргізуге мүмкіндік беретін таулы жерлерде таңдалады.

98. Таулы және арнайы даярлық объектісі:

- 1) тактикалық алаңмен;
- 2) әскери атыс алаңдарымен және танк (артиллериялық) директрисаларымен;
- 3) танк айлағымен және автоайлақпен;
- 4) тау өзендерінен және каньондардан өту учаскелерімен;
- 5) құзға шығу учаскелерімен (құз айлағымен) жабдықталады.

99. Таудағы тактикалық алаң 10-нан 30⁰-ға дейінгі бұрыш кезінде оқ ату және басқа да қарудан оқ атуды жүргізуге мүмкіндік беретін және бөлімшелерді биік таулы аудандарда жауынгерлік әрекет етуге даярлау мүмкіндігін қамтамасыз ететін жергілікті жер учаскесінде тереңдігі 10 км дейінгі тереңдікте жабдықталады.

100. Тактикалық алаң әскерлердің әрекет етуі үшін бірнеше қол жетімді оқшауланған бағыттардан, айналып өтетін жасақтарда әрекет ететін бөлімшелер үшін әртүрлі дәрежедегі қиындық маршруттарынан, табиғи таулы кедергілерден,

асулардан, каньондардан және өтпелері бар шатқалдардар, тау өзендерінен және басқа да тауға тән бедер элементтерінен тұрады.

101. Тактикалық алаңда мотоатқыштар, танк, минаатқыштар взводтарының және танкке қарсы құралдар бекіністері, бөлімшелер командирлерінің командалық-қадағалау пункттері, жауынгерлік машиналар үшін жертасалар, ал қажет болған кезде оөқ-дәрілерді тасымалдау, әртүрлі жүкті жеткізу және жараланғандарды эвакуациялауға оқытып-үйрету үшін жеңіл арқан жолдары бар роталық тірек пункті жабдықталады.

Тактикалық алаңды жабдықтау бөлімшелерді тауда қорғанатын қарсыласқа шабуылдау жүргізуге, тауда айнала қорғанысты жасауға, миналық-жарылғыш бөгеттермен үйлесімділікте көп қабатты, айқасқан және ойлата оқ ату жүйесін ұйымдастыруға оқытып-үйретуді қамтамасыз етеді.

102. Әскери атыс алаңы оқ аруды үстінен астына қарай және астынан үстіне қарай, нысана орнының бұрышы $5^0 - 15^0$, жауынгерлік машинасының бүйірлік крені – 3^0-5^0 және көтерілу (түсу) бұрышы – $5^0 - 15^0$ болған кезде жүргізу мүмкіндігін қамтамасыз ете отырып, әскери қызметшілерді атыс қаруынан атуға және олардың тауда оқу-жаттығу оқ атуларын орындауға оқытып-үйрету үшін жабдықталады.

103. Танк директрисасы, жауынгерлік машиналар директрисасы экипаждарды тауда танк, жауынгерлік машиналар қару-жарағынан оқ ату, тауда оқ аруды үстінен астына қарай немесе астынан үстіне қарай жүргізу мүмкіндігімен оқу-жаттығу оқ ату жаттығуларын орындауға оқытып-үйрету үшін жабдықталады, бұл ретте нысаналар орындарының бұрышы $5^0 - 15^0$, бүйірлік крен – $3^0 - 5^0$ және көтерілу (түсу) бұрышы – $5^0 - 15^0$ болуға тиіс.

104. Артиллерия директрисасы (артиллерияның және минаатқыштардың оқ ату бекіністері) таулы жағдайларда батальон (полк) және бригада артиллериясынан сынақтық оқ атуларды орындау үшін жабдықталады.

105. Танк айлағы, машина айлағы және автоайлақ таулы учаскелер мен маршруттар бойынша танкілерді, жауынгерлік машиналарды, инженерлік машиналар мен автомобильдерді, құралдары мен тіркемелері бар тартқыштарды жүргізуге оқытып-үйрету үшін жабдықталады. Машиналардың жүру трассаларындағы көтерілу және түсу шекті беткейлі, асулар мен ирелеңдер бар, оның ішінде бұрылыстардың бір радиусында төмендемейтін, разьездер, кертпештер мен қия беткейлер, тау өзендері арқылы өткелдер, каньон және шатқалдар арқылы өлпелер, таулы жерлерге тән элементтер таңдалады.

106. Әскери қызметшілерді тау өзендерінен әртүрлі тәсілдермен (жалдап, аспалы және жиналмалы көпірлер, арқан жолдар) өтуге оқытып-үйрету үшін

учаскелер ені, тереңдігі, ағу жылдамдығы әртүрлі, түбіндегі топырағы және жағалауы әртүрлі тау өзендері таңдалады.

107. Құз айлағы (әскери қызметшілерді құзға шығуға оқытып-үйрету үшін учаскелер) әртүрлі қиындықтағы жартасты бөктерлер немесе полигонның арнайы бөлінген учаскесінде жабдықталады.

13-параграф. Инженерлік қалашық

108. Инженерлік әскерлер бөлімшелерін тактикалық-арнайы, арнайы және инженерлік даярлық бойынша оқытып-үйрету үшін полигонда инженерлік қалашық құрылады, онда:

- 1) роталық тірек пункттері;
- 2) взводтық тірек пункттері;
- 3) блок-бекет;
- 4) әртүрлі материалдардан жасалған үлгілік ғимараттардың макеттері;
- 5) су айдау мұнарасының макеті;
- 6) жанар-жағармай материалдары және мұнай құбыры қоймасының макеті;
- 7) электр тарату желісі;
- 8) инженерлік бөгеттер мен миналы-жарылғыш құралдар;
- 9) шетел армияларының инженерлік бөгеттері мен миналы-жарылғыш құралдары;
- 10) миналы-жарылғыш (жарылмайтын) бөгеттерден өту құралдары;
- 11) әскери қызметшілерге, бөлімшелерге, техника мен қару-жараққа арналған орлар, жертасалар, тасалар;
- 12) фортификациялық құрылыстардың элементтері мен конструкциялары;
- 13) әскери жолдар мен көпірлердің әралуан типтері мен түрлері;
- 14) суды өндіру және тазарту құралдары;
- 15) практикалық сабақтарды өткізу үшін жабдықталған алаңдар;
- 16) миналы-жарылғыш бөгеттерден өту құралдары (жолтабанды мина тралдары);
- 17) миналы-жарылғыш бөгеттердегі өтпелерді жасау құралдары (оқу-жаттығу зарядтарымен минаясыздандыруды орнату);
- 18) миналауды механикаландыру құралдары (ПМЗ-4 тартқышы жоқ тіркемелі мина бөгегіші);
- 19) жеке құрамға, қару-жарақ пен әскери техникаға арналған ордың, жертасалардың, тасалардың үлгілері;
- 20) әралуан типтегі және түрдегі әскери жолдардың макеттері;
- 21) әралуан типтегі және түрдегі көпір конструкцияларының макеттері (жарылғыш заттардың оқу-жаттығу зарядтарын, темір-бетонды көпірлерді салуға арналған текшесі бар);

22) далалық сумен қамтамасыз ету пунктін өрістету бойынша оқу-жаттығу орны;

23) инженерлік бөгеттерді орнату және одан өту бойынша практикалық сабақтарды өткізу үшін жабдықталған алаңдар;

24) ені 20 м және тереңдігі 3 м кедергілерден (ордан, жырадан, арнасы тар өзендерден) өту бойынша сабақтарды өткізуге арналған оқу-жаттығу орны (механикаландырылған көпірлерді пайдалана отырып);

25) жару ісі бойынша сабақтарды өткізуге арналған оқу-жаттығу орны жабдыкталады.

14-параграф. Радиациялық, химиялық және биологиялық қорғау қалашығы

109. Радиациялық, химиялық және биологиялық қорғау әскерлерінің бөлімшелерін оқытып-үйрету үшін полигонда РХБҚ қалашығы құрылады, онда мыналар:

- 1) броньды танк және автомобиль техникасының макеттері;
- 2) жеке қорғау құралдарының әртүрлі үлгілеріндегі манекендер;
- 3) ұжымдық қорғау құралдарымен жабдықталған паналардың үлгілері;
- 4) радиациялық, химиялық және биологиялық қадағалау бекеті;
- 5) жеке құрамға, техника мен қару-жараққа арналған орлар, жертасалар, тасалар;
- 6) ядролық және химиялық оқ-дәрілер макеттері;
- 7) жаппай қырып-жоятын қаруды қолдану және одан қорғау құралдарының (суреттері бар плакаттар, қалқандар) макеттері;
- 8) жеке қорғау құралдарын пайдалануға оқытып-үйретуге және нормативтерді орындауға арналған алаң;
- 9) қорғау құралдарына, атыс қаруы мен техникаға арнайы өңдеу жүргізуге оқытып-үйретуге арналған алаң;
- 10) аэрозольдік бүркемелеу құралдарын зерделеуге және қолдануға арналған алаң;
- 11) өртегіш қарудан қорғау тәсілдерін зерделеуге арналған алаң;
- 12) радиациялық және химиялық барлау жүргізуге оқытып-үйретуге арналған алаң жабдыкталады.

15-параграф. Барлаушы соқпағы

110. Барлау бөлімшелерін оқытып-үйрету үшін полигонда әртүрлі кедергілері бар ұзындығы 600 метр – 10 километр дейін маршрутта жабдыкталатын барлаушы соқпағы салынады.

Барлаушы соқпағын жетілдіру және қиындату мақсатында қосымша кедергілерді дайындауға және жабдықтауға жол беріледі. Барлаушы соқпағы барлау топтарын жаттықтыру және бағалау үшін және барлау бөлімшелерінің әскери қызметшілерін жеке бағалау мақсатында пайдаланылады. Барлаушы соқпағын жабдықтау әскерлер күштерімен немесе күрделі құрылыс жоспары бойынша жүзеге асырылады, бұл ретте соқпақта жабдықталатын кедергілер саны шектеусіз.

3-тарау. Полигондар қызметін жоспарлау және ұйымдастыру

1-параграф. Полигондарды пайдалануды жоспарлау

111. Полигондарды әскери бөлімдер мен бөлімшелер Жауынгерлік даярлау, жоғары әскери оқу орындары мен оқу-жаттығу орталықтарының оқу-тәрбие процесі жоспарларына сәйкес, сондай-ақ әскери басқару органдары басшыларының шешімі бойынша пайдаланады.

112. Өз штатында полигондар жоқ әскери гарнизонның құрамалары мен бөлімдері практикалық сабақтарды жоспарлау және өткізу үшін оқ атулар (оқу-жаттығулар, жүргізулер) жоспарланған сабақтар басталғанға дейін 5 жұмыс күні бұрын әскери бөлімнің (полигон бағынатын) жауынгерлік даярлық бөлімшесіне (жауынгерлік даярлық бөліміне, оқу бөліміне) осы Қағидаларға 9-қосымшаға сәйкес нысан бойынша оқ атулар (оқу-жаттығулар, жүргізулер) өткізуге өтінімдер береді.

113. Бөлімнің жауынгерлік даярлық бөлімшесі (оқу бөлімінің, оқу-жаттығу орталығының оқу бөлімі немесе оқу-әдістемелік бөлімі) сабақтар басталғанға дейін күнтізбелік 4 күн бұрын Жауынгерлік даярлау жоспары және өтінімдер негізінде алдағы аптаға сабақтар кестесін жасайды. Бөлім командирі бекіткен кесте осы Қағидаларға 10-қосымшаға сәйкес нысан бойынша күнтізбелік 3 күн бұрын полигон бастығына жеткізіледі, ол осының негізінде алдағы сабақтарға оқу-жаттығу объектілерін дайындау бойынша полигон жеке құрамының жұмысын жоспарлайды.

114. Полигонның оқу-жаттығу объектілері сабақтарды қамтамасыз етуге ұдайы әзірлікте ұсталады. Оқу-жаттығу объектілерін дайындау үшін әскери бөлімдерден командаларды немесе бөлімшелерді тартуға жол беріледі.

115. Бөлімшелердің, взводтардың жауынгерлік оқ атуларын өткізуге немесе роталармен, батальондармен, бригадамен тактикалық оқу-жаттығуларға дайындық кезінде жауынгерлік оқ ату (тактикалық оқу-жаттығу) жетекшісі болып табылатын бөлім (бөлімше) командирі нысана жабдығын дайындауда

көмек көрсету үшін полигонға жеке құрам бөледі. Жауынгерлік оқ атулар немесе тактикалық оқу-жаттығулар өткізу жоспарланған бөлімшелер нысана алаңын жабдықтауға тартылмайды.

116. Әскери бөлімнің (бөлімшенің) командирі жауынгерлік оқ атумен тактикалық оқу-жаттығу басталғанға дейін 7 (жеті) жұмыс күнінен кешіктірмей және взводтың (бөлімшелердің) жауынгерлік оқ атулары басталғанға дейін 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей полигон бастығына бөлім бойынша оқ ауды жүргізу және нарядтың лауазымды адамдарын тағайындау туралы бұйрықтан үзіндіні, нысана жағдайының схемасын, сондай-ақ нысаналарды дайындауға және нысана алаңын жабуға өтінімді ұсынады.

Ескерту. 116-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

117. Роталармен, батальондармен, бригадамен тактикалық оқу-жаттығулардың практикалық кезеңін өткізуден бастап және тактикалық оқу-жаттығулар аяқталғанға дейін полигон бастығы жетекшіге жақын жерде болады, байланысты ұстайды және оқу-жаттығуға қызмет көрсететін жеке құрамның жұмысына басшылық жасайды, қауіпсіздік шараларының сақталуын бақылайды. Қауіпсіздік шаралары бұзылған жағдайда оқу-жаттығу жетекшісіне жеткізеді және оқ ауды тоқтату туралы сигнал береді.

118. Оқу-жаттығулар, оқ атулар (сабақтар) аяқталғаннан кейін оқу-жаттығу объектісінің аумағы тәртіпке келтіріледі, ал полигон жабдығына қызмет көрсетіледі және ол бар болуына, жиынтықталуына және ақаусыздығына тексеріледі.

119. Тактикалық оқу-жаттығуды (оқ ауды) өткізу кезінде полигон жабдығы бүлінген немесе жоғалған жағдайларда полигон бастығы баянатпен бөлім командиріне баяндайды, оның негізінде кінәлі адамдарды айқындаумен қызметтік тергеп-тексеру жүргізіледі. Жүргізілген тергеп-тексеру нәтижелері және қабылданған шаралар туралы командирге (бастыққа) және жабдықтықталым органына баяндалады.

3-бөлім. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері полигондарының қызметін ұйымдастыру (авиациялық полигондар)

1-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының басқару пункттерін жабдықтау

120. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигонының басқару пунктінде ұшуға басшылық жасау тобының үй-жайы:

- 1) радиолокациялық станциялардың, УҚТ радиопеленгаторлардың (олар бар болған кезде) алып шығарылатын индикаторларымен;
  - 2) ұшу жетекшіс мені әуе кемелерінің экипаждары арасында радиоалмасуды дыбыспен жазу құралдарымен, сондай-ақ әуе кемесі экипаждарының маневр және жерүсті нысанасына шабуыл жасауды орындауын бақылауды бейнеге жазу құралдарымен;
  - 3) автономдық қоректендіру көзімен радиобайланыстың авариялық құралдарымен;
  - 4) электрондық-есептеу техникасы операторымен, қадағалау пункттерімен, ұшуды қамтамасыз етудің радиолокациялық және радиотехникалық станцияларымен байланыс құралдарымен;
  - 5) жылжымалы нысаналарды басқару пультімен (егер олар полигонда болса);
  - 6) радиобасқарылатын нысаналарды басқару жөніндегі офицерлердің жұмыс орындарымен – әуедегі полигондарда (егер олар жеке үй-жайда жабдықталмаған болса);
  - 7) қоршау бекеттерімен және авиациялық полигон бөлімшелерімен байланыс құралдарымен;
  - 8) полигон басқару пунктінің авиациялық полигонда ұшуды жүргізетін авиациялық бөлімнің командалық пунктімен (командалық-диспетчерлік пункт) байланысы құралдарымен;
  - 9) жердегі желдің бағыты мен жылдамдығын көрсеткішпен;
  - 10) жұмыс істеуге рұқсат етуді немесе тыйым салуды қайталау дабылдамасы құралдарымен (ракеталар бар ракетницалармен, түтіндеткіш құтылармен, пиротехникалық факелдермен);
  - 11) нысана алаңдарын, сағатты, навигациялық және масштабты сызғыштарды және басқа да мүлікті көзбен шолып бақылау аспаптарымен жабдықталады.
- 2-параграф. Теңіз авиациялық полигондарының қызметін ұйымдастыру ерекшеліктері**
121. Теңіз полигонының құрамы:
- 1) жеке құрамға, қызметтерге және техникаға арналған қызметтік және тұрғын үй-жайларды, қоймалық үй-жайларды және жүзу құралдарының тұрағы, оларға жанармай құю және жөндеу үшін жабдықталған айлақтарды (пирстерді) қамтитын жағалық база;
  - 2) бомба тастауды, оқ атулар мен зымырандарды ұшыруды пысықтауға арналған сулы аудан;
  - 3) жағалық қорғаныс объектілерін имитациялауға арналған құрлық учаскесі;

4) авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану нәтижелерін бақылау бекеттері мен құралдарын орналастыруға арналған жағалау маңындағы учаскелер.

122. Полигонда теңіз нысаналары ретінде мыналар пайдаланылады:

1) қашықтықтан басқарылатын катер-нысаналар (корабль-нысаналар);

2) жүзетін нысана құралдары, жүзу құралдарындағы стационарлық (қозғалмайтын) радиолокациялық қалқандар, сондай-ақ қалқымалы немесе жартылай бататын корабль-нысаналар;

3) нысана жабдығы және жағалық қорғаныс бөлімшелерінің ұрыс даласы объектілері.

123. Теңіз полигондары авиациялық зақымдау құралдарын тәулік бойы барлық биіктіктен, әуе кемелерінің жеке экипаждарымен және ұшқыштар эскадрильялары құрамында әртүрлі бағыттардан, жылжымайтын, маневр жасайтын жылжымалы суүсті және жерүсті нысаналары бойынша қарапайым және күрделі метеорологиялық жағдайларда жауынгерлік қолдануды қамтамасыз етеді.

124. Теңіз полигондарын пайдалану уақытында бомба тастауды, оқ атуларды және зымырандар ұшыруды қамтамасыз етуге байланысты емес барлық теңіз кемелерінің жүзуі үшін жауынгерлік қолдану ауданы жабылады.

125. Зымырандарды ұшыру акваториясында оларға стационарлық радиолокациялық қалқандарды, телебасқарылатын авиациялық зақымдау құралдары мен радиолокациялық маркерлерге арналған нысаналарды орнату үшін кемінде 3 арқандап байлау бөшкесі қойылады.

126. Полигонда байланыс құралдарымен және радиолокациялық станциялармен жабдықталған ұшуға басшылық жасауды қамтамасыз ететін теңіз кемелері бөлінеді. Полигондағы ұшу жетекшісінің басқару пункті бұл жағдайда қамтамасыз етуші теңіз кемесінде орналастырылады.

127. Теңіз полигонының басқару пункті қамтамасыз етуші теңіз кемелерінде, тіркеп сүйретуші – теңіз кемелерінде, телебасқарылатын нысананы сүйемелдеуші катерде, арнайы жабдықталған катерде орналастырылады.

Егер полигондағы ұшу жетекшісінің басқару пункті және полигонның басқару пункті бір теңіз кемесінде орналастырылмаса, бұл жағдайда олардың арасында байланыс ұйымдастырылады.

128. Теңіз полигонының басқару пункті орналастырылған теңіз кемесі оларды сенімді қадағалауды және жауынгерлік қолдануды орындайтын экипаждардың әуе кемелерін тануын қамтамасыз ететін сигнал беру құралдарымен жабдықталады.

129. Авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдануға ұшу басталар алдында полигон аудандарын және оған іргелес аумақтарды айналып өту (аралап

ұшу) жүргізіледі. Ауданда бөгде жүзу құралдары анықталған кезде оларды аумақтан жүзіп кетіруге (эвакуациялауға) шаралар қабылданады.

Теңіз полигонын пайдалану кезінде сулы ауданды күзетуді қамтамасыз ету катерлері мен жүзу құралдары жүзеге асырады.

130. Әуе кемесі бомба тастауға, оқ атуға және зымырандар ұшыруға қайта кірген кезде полигондағы ұшу жетекшісі ол туралы полигонның басқару пунктін және барлық қамтамасыз етуші теңіз кемелерінің командирлерін хабардар етеді.

131. Жарылмай қалған авиациялық зақымдау құралдарының суға батқан жерлері нақты белгіленбеген жағдайларда полигон бастығы оларды іздеу үшін тралдауды ұйымдастырады. Тралдық жұмыстар уақытында полигон жабылады.

Тралдау орындары буйкалармен белгіленеді, ал тралданған аудандар картаға түсіріледі.

132. Авиациялық зақымдау құралдарын қолдану нәтижелері өңделеді және авиациялық бөлімнің өкіліне беріледі.

3-параграф. Әуе полигондары қызметін ұйымдастыру ерекшеліктері

133. Әуе полигондары:

- 1) полигонның басқару пунктін;
- 2) алып жүрілетін бағыттау пунктін;
- 3) басқарылатын нысаналардың старттық алаңдарымен;
- 4) авиациялық іздеу-құтқару қызметінің тікұшақтарына арналған алаңдармен жабдыкталады.

134. Басқарылатын және басқарылмайтын зымырандарды ұшыру, нысаналарға зеңбіректерден оқ ату, сондай-ақ әуе кемелерінен зымыран-артиллериялық қару-жарақтан ату әуе полигонының аэронавигациялық паспортына сәйкес орындалады.

135. Әуе полигондарын пайдалануды ретке келтіру үшін авиациялық бөлімдердің жауынгерлік даярлық жоспарлары негізінде Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әскери-әуе күштерінің қолбасшысы бекітетін оқу жылына (кезеңге) арналған оларды пайдалану жоспар-кестесі жасалады.

136. Әуе полигонын жоспарлы пайдалануға дейін күнтізбелік 3 күн бұрын авиациялық бөлімдер Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әскери-әуе күштері қолбасшысының басқармасына өтінім береді, онда:

- 1) авиациялық бөлімнің шартты атауын;
- 2) орналасу әуеайлағын және оның шақыру белгісін;
- 3) әуе полигонын пайдалану күнін, оның басталуы мен аяқталу уақытын;
- 4) басқарылатын, басқарылмайтын нысаналар, жарқырайтын авиабомбалар санын;

5) әуе кемесі экипаждарының (жетекші топтардың) олардың әуе полигонына келуі тәртібінде шақыру белгілері мен индекстерін, ұшқыштар құрамының минимумдарын (күндіз және түнде);

6) жойғыштар мен нысана – әуе кемелерінің ұшу маршруттары мен бейіндерін (кезеңдер бойынша биіктігін);

7) авиацияның әскер тектерінің жауынгерлік даярлық курсы бойынша жаттығулардың нөмірлерін;

8) басқаруды беру шептерін;

9) полигондағы ұшу жетекшісінің және жауынгерлік басқару офицерінің тегін және инициалдарын көрсетеді.

137. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштері Әскери-әуе күштері қолбасшысының басқармасы жауапкершілік аймағында полигон орналасқан авиациялық бөлімдерге іздеу-құтқару тікұшағын бөлуді ұйымдастырады. Әуе полигонын іздеуді-құтқаруды қамтамасыз етуді пайдалануға жол берілмейді.

4-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары

138. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары әуе кемелері экипаждарының, авиациялық бөлімшелер мен бөлімдердің жерүсті (теңіз) нысаналары бойынша оқ ату және тактикалық машығын пысықтау және жетілдіру үшін құрылады.

139. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары тұрақты (штаттық), уақытша (штаттық емес), жылжымалы және интерактивті (электрондық) болып бөлінеді:

1) тұрақты полигондарға оларды ұзақ уақыт пайдалану үшін ұйымдастырылатын полигондар жатады, жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары штаттық болып табылады және оларға авиациялық бөлімдердің штаттарына кіретін авиациялық полигонның арнайы әскери бөлімшелері қызмет көрсетеді;

2) уақытша полигондарға қысқа уақыт кезеңіне (оқу-жаттығулар, жиындар кезеңіне) авиациялық бөлімдердің күшімен ұйымдастырылатын штаттық емес полигондар жатады, жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарына бөлінген штаттық емес командалар мен құралдар қызмет көрсетеді.

140. Авиациялық бөлімшелер мен бөлімдер орындайтын міндеттердің ауқымы мен сипаты бойынша жерүсті (теңіз) полигондары үш санатқа бөлінеді.

Бірінші санаттағы жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары авиациялық бөлімшелер мен бөлімдердің жауынгерлік машығының қол жеткізген деңгейін жетілдіру және ұстау, ұшқыштар құрамының авиациялық кешендерді жауынгерлік қолданудың жаңа түрлерін меңгеруі, тәжірибелік (зерттеу) және көрнекі оқу-жаттығуларды өткізу үшін құрылады және оның көлемі кемінде 10x15 километр болады.

Екінші санаттағы жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары әуе кемелері экипаждарының, майдандық бомбалаушы авиацияның авиациялық бөлімшелері мен бөлімдерінің оқ ату және тактикалық даярлығын пысықтау және жетілдіру үшін құрылады және оның көлемі кемінде 10x10 км болады.

Үшінші санаттағы жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары әуе кемелері экипаждарының, негізінен жойғыш, жойғыш-бомбалаушы, шабуылдау, барлау және армиялық авиацияның авиациялық бөлімшелері мен бөлімдерінің оқ ату және тактикалық даярлығын пысықтау және жетілдіру үшін құрылады және оның көлемі кемінде 5x5 километр болады.

141. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары әуе кемелері экипаждарының, авиациялық бөлімшелер мен бөлімдердің жерүсті (теңіз) нысаналары бойынша оқ ату және тактикалық машығын пысықтау және жетілдіру үшін құрылады.

142. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары мынадай болып бөлінеді:

1) тұрақты штаттық полигон – оларды ұзақ уақыт пайдалану үшін ұйымдастырылатын полигондар, штаттық болып табылады және оларға авиациялық бөлімдердің штаттарына кіретін авиациялық полигонның арнайы әскери бөлімшелері қызмет көрсетеді;

2) уақытша штаттық емес полигондар – қысқа уақыт кезеңіне (оқу-жаттығулар, жиындар кезеңіне) авиациялық бөлімдердің күшімен ұйымдастырылатын штаттық емес полигондар, оларға бөлінген штаттық емес командалар мен құралдар қызмет көрсетеді;

3) интерактивті (электрондық) жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары әуе кемелерінің экипаждарын авиациялық зақымдау құралдарын жерүсті нысаналарына жауынгерлік қолдану міндеттерін орындауға даярлау үшін құрылады.

5-тарау. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының ерекшеліктері

1-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының құрамы

143. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары бөлімшелер санымен және құрамымен жасақталады:

1) тұрақты штаттық жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында штаттық жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарындағы бөлімшелер саны мен құрамы олардың нормативтік жұмыс істеуін қамтамасыз ету қажеттілігіне, сондай-ақ оларды авиацияны жауынгерлік даярлау мүддесінде пайдалану ауқымына және қарқындылығына негізделеді;

2) уақытша штаттық емес жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында штаттық емес жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарын әскери қызметшілермен жасақтау, басқару және әуе кемелерінің экипаждарын әуеде бақылау

құралдарымен жабдықтау басқару органы басшысының шешімімен авиациялық бөлімдердің есебінен жүзеге асырылады.

144. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарына:

- 1) жер учаскесі (акватория);
- 2) авиациялық полигон ауданы үстіндегі әуе кеңістігі;
- 3) нысана, күрделі және арнайы жабдық;
- 4) жауынгерлік қолдануға ұшуды басқару және қамтамасыз ету құралдары;
- 5) ұшуды, авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану нәтижелерін және соққы берген кезде әуе кемелері экипаждарының іс-қимылдарын объективті бақылау құралдары кіреді.

145. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондары үшін бөлінетін жер учаскелері:

1) ірі елді мекендерге (қалаларға, теміржол тораптарына, электр станцияларына, кәсіпорындарға) 10 километр жақын емес және авиациялық зақымдау құралдары сынықтарының шашырауы радиусымен ауылдық типтегі елді мекендерден, тас және темір жолдардан, кеме жүзетін өзендерден, теңіз коммуникацияларынан 2 километр жақын емес;

2) осы Қағидаларға 10-қосымшада көрсетілген авиациялық полигонның шекарасын айқындау схемасына сәйкес әуе трассалары мен әуеайлақтардан 30 километр жақын емес жерде орналастырылады.

146. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында:

1) қарапайым және күрделі метеорологиялық жағдайларда барлық тәсілдермен бомба тастау;

2) "әуе-жер беті" және "әуе-радиолокациялық станция" (бұдан әрі – РЛС) санатындағы зымырандарды ұшыру;

3) авиациялық қарудың барлық түрлерінен жылжымалы және жылжымайтын жерүсті (теңіз) нысаналарына оқ ату;

4) жерүсті (теңіз) нысаналарына соққы беру бойынша тактикалық тәсілдерді пысықтау;

5) радиоэлектрондық күрес құралдарын қолдана отырып, қарсыластың әуе шабуылына қарсы қорғанысын жеңу тәсілдері мен практикалық амалдарын пысықтау;

6) ұшу-тактикалық оқу-жаттығуларды өткізу кезінде жауынгерлік қолданудың әралуан түрлері;

7) әуе кемелерінің бомбалаушы, зымыран және оқ ату-зеңбірек қару-жарағын және авиациялық зақымдау құралдарын, радиоэлектрондық күрес құралдары мен кешендерін сынау;

8) авиациялық қарудан ату орындалады.

2-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының аумағын аймақтарға бөлу

147. Бомба тастау, зымырандар ұшыру және әуеде оқ ату қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін авиациялық полигонның барлық ауданы нысана жабдығы орналасқан жұмыс аймағына және полигонның қалған барлық объектілері орналасқан қауіпсіздік аймағына бөлінеді, жабдықты орналастыру нұсқасы осы Қағидаларға 11-қосымшада авиациялық полигонда жабдықты орналастыру схемасында көрсетілген.

148. Авиациялық полигон жұмыс аймағының шекаралары:

1) полигон шекарасынан – полигонда қолданылатын авиациялық зақымдау құралы сынықтарының шашырауы радиусымен 200 метр жақын емес;

2) жақын жердегі елді мекендерден, темір және тас жолдардан, кеме жүзетін өзендерден – қолданылатын авиациялық зақымдау құралдары сынықтарының шашырауы радиусымен 2 километр жақын емес.

149. Авиациялық полигонның жұмыс аймағында:

1) зеңбіректен (жылжымалы зеңбірек қондырғысынан) оқ атуға және басқарылмайтын зымырандарды ұшыруға арналған оқ ату алаңы;

2) көзбен шолып және радиолокациялық көздеуіштердің көмегімен көздеу арқылы күндіз және түнде бомба тастау үшін жабдықталған бомбалау алаңы;

3) ұрыс даласында, тактикалық және жедел тереңдікте әскери объектілерді имитациялайтын нысаналарға бомба тастауға және оқ атуға арналған тактикалық алаң (объектілердің көлемі, саны мен конфигурациясы нақты объектілерге сәйкес келеді);

4) "әуе-жер беті" және "әуе-радиолокациялық станция" типіндегі басқарылатын зымырандарды ұшыруға, сондай-ақ түзетілетін авиациялық бомбалармен бомба тастауға арналған нысаналар (әуе кемелеріне, ұшу-қону жолақтарына, теміржол және автомобиль көпірлеріне, ірі өнеркәсіптік объектілерге, электр станцияларына, радиолокациялық станцияларға арналған темір-бетонды тасалардың имитаторлары);

5) көздеу-навигациялық жүйелерінің дәлдік сипаттамаларын жеткізуге арналған нысаналар (авиациялық қару-жарақтан ату) орналастырылады.

150. Авиациялық полигонның қауіпсіздік аймағында басқару пункттері, қадағалау пункттері, арнайы ғимараттар мен құрылыстар, сондай-ақ жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында ұшуды қамтамасыз ету құралдары орналастырылады.

151. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының қауіпсіздік аймағында:

1) жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының жеке құрамы үшін қызметтік және тұрғын объектілер;

2) полигон тұрғын аймағының периметрін тікенді сыммен, полигонның жалпы периметрін ормен қоршау құрылыстары және кіреберіс жолдардағы шлагбаумдар;

3) әуеде әуе кемелерінің экипаждарын басқару және бақылау үшін арнайы құрылыстыр;

4) ұшуды байланыспен және радиотехникалық қамтамасыз ету құралдары;

5) жауынгерлік қолдану нәтижелерін, авиациялық зақымдау құралдарын және соққы берген кезде әуе кемелері экипаждарының іс-қимылдарын бақылау құралдары орналастырылады.

3-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарының нысана алаңын жабдықтау

152. Нысана жабдығына жерүсті нысана алаңдарында, су акваторияларында орнатылатын және жерүсті және теңіз нысаналары түрінде пайдаланылатын нысаналар мен макеттер жатады.

153. Нысана жабдығы жерүсті (теңіз), әуе және интерактивті (электрондық) болып бөлінеді:

1) жерүсті (теңіз) нысаналары жазық, жартылай көлемді және көлемді фигуралар түрінде (оның ішінде қаңқа не үйінді типінде);

2) әуе нысаналары – нысана-әуе кемелері, парашюттік нысаналар, нысана-зымырандар түрінде жасалады;

3) интерактивті (электрондық) нысаналар – тез тұрғызылатын (әдетте, жұмысты имитациялау құралдарымен және нысана мәртебесімен жабдықталған қару-жарақ пен әскери техниканың көп рет пайдаланылатын пневматикалық резеңке-мата макеттері және басқа да нысаналар) (жарық-түтінді сигнал бергіштер). Нысаналар ағымдағы 2 жағдайда болады: "оқ тиген жоқ" және "оқ тиді".

Авиациялық полигондардағы нысаналар мен арнайы объектілердің тізбесі және олардың шартты белгіленуі осы Қағидаларға 13-қосымшада келтірілген.

154. Өткізу қабілетін арттыру мақсатында авиациялық полигондарда бірнеше нысана алаңы құрылады. Олардың саны полигонның көлеміне және авиациялық бөлімдерді қамтамасыз ету жөніндегі міндеттердің ауқымына байланысты және қарамағында полигон тұрған әскери бөлім командирінің шешімімен айқындалады.

155. Нысана алаңдарының көлемі мынадай болып белгіленеді:

1) оқ ату алаңы үшін – басқарылмайтын зымырандармен оқ ату кезінде кемінде 4x4 километр және зеңбіректен оқ ату кезінде кемінде 1x1 километр;

2) бомбалау алаңы үшін – маневрдің қарапайым түрлерінен практикалық авиациялық бомбалармен бомба тастау кезінде кемінде 2x2 километр және маневрдің күрделі түрлерінен практикалық және жауынгерлік бомбалармен бомба тастау кезінде кемінде 4x4 километр.

156. Оқ ату алаңының нысаналары ұшу әскери оқу орындарының курсанттарын, авиациялық бөлімдердің ұшқыштар құрамын оқытып-үйрету

кезінде оқ атуларды орындау және зымырандарды ұшыру және жауынгерлік қолдануға ұшудағы үзілістерде дағдыларды қалпына келтіру үшін арналған. Нысанаға дейінгі қашықтық нысаналарды көздеуді орындау кезінде көрінуді және сенімді тануды қамтамасыз ететін есеппен таңдалады.

157. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында оқ ату нысаналарының орналасқан орнын таңдау кезінде мыналарды ескеру қажет:

1) серіппелі снарядтардың оқ ату бағытынан барынша ауытқуы солға 25^0 және оңға 55^0 3-4 километр дейін жетуі мүмкін;

2) маңдайшебі және тереңдігі бойынша нысаналар арасындағы қашықтық кемінде 100 метр.

Жерүсті нысаналарына оқ ату кезінде серіппелі снарядтардың шашырау схемасы, полигонда оқ ату үшін кіру секторын айқындау схемасы осы Қағидаларға 14-қосымшада.

158. Бомбалау алаңының нысаналары мынадай болып бөлінеді:

1) бомбалау нысаналары жерүсті (теңіз) авиациялық полигоны жеке құрамының және жергілікті тұрғындардың қауіпсіздігін қамтамасыз ететін полигондағы жұмыс аймағының шекарасынан қолданылатын авиациялық бомбалар сынықтарының шашырау радиусымен кемінде 5 орта шаршы ауытқу қашықтығымен жұмыс аймағында орналастырылады. Нысаналар арасындағы қашықтық оларды әуеден нақты, жеке бақылау шартына сүйене отырып таңдалады және кемінде 1 километр болуға тиіс. Әрбір нысананың ортасында әр метр сайын:

жазда – ақ және қара түске;

қыста – ақ және қызыл түске боялған биіктігі кемінде 5 м байланыстыру бағаны орнатылады;

2) радиолокациялық нысаналар бұрыштық шағылыстырғыштармен, әрекеттегі радиолокациялық станциялармен, импульстік радиомаяктармен және техникалық құралдармен белгіленеді. Бұрыштық шығылыстырғыштардың көмегімен күрделі радиолокациялық нысаналар құрылады, олардың экрандағы бейнеленуі ірі өнеркәсіптік объектілердің бейнеленуіне ұқсайды.

159. Радиотехникалық жүйелерді пайдаланумен бомба тастауға арналған нысана бомбалау алаңында бомба тастау қауіпсіздігін және оны орындау нәтижелерін бақылауды қамтамасыз ететін орында жабдықталады.

160. Радиолокациялық станция-нысана "әуе-радиолокациялық станция" сыныбындағы зымыранды ұшыру қауіпсіздігін қамтамасыз ететін орындарда бомбалау алаңында орнатылады.

161. Ұрыс даласындағы объектілерді имитациялайтын тактикалық алаң нысаналары тактикалық немесе жедел тереңдікте жерүсті нысаналары бойынша соққы берудің тактикалық тәсілдерін пысықтау үшін арналған.

Нысаналар полигонда тактикалық ниетке сәйкес қарсыластың жауынгерлік реттілігі және бүркемелеу ерекшеліктерін ескере отырып орналастырылады.

162. "Әуе-жер беті", "әуе-радиолокациялық станция" типіндегі басқарылатын зымырандарды ұшыруға арналған нысаналар олардың тактикалық-техникалық деректерін және басқару жүйесі істен шыққан кезде жауынгерлік қолдану қауіпсіздігін қамтамасыз етуді ескере отырып, бомбалау алаңында орнатылады.

163. Нысана алаңдарынан тыс қосалқы көздеу нүктелері, радиолокациялық нысаналар маркерлері, нысаналар мен полигонның бағдарлары және тану құралдары орналастырылады.

164. Қосалқы көздеу нүктелері төрт бұрыштық шағылыстырғышпен жабдықталады, олар маркерлерсіз болуы мүмкін. Қосалқы көздеу нүктелері қосымша бұрыштық шағылыстырғыштармен таңбаланады. Қосалқы көздеу нүктелеріні таңбалау радиолокациялық нысананы таңбалаудан ерекшеленеді. Қосалқы көздеу нүктелері полигонның жұмыс аймағының басында, ал нысана (репер) – бомбалау алаңының ортасында орнатылады.

165. Оқу-жаттығу бомба тастауды орындаудың басталуы жетекті радиостанциялармен, жарық маяктарымен, бұрыштық шағылыстырғыштармен не қосалқы бағдарлармен белгіленеді, оның ішінде:

1) бағдарлық шамдар – нысанаға тік шүйілу кезінде жауынгерлік бағытты ұстау үшін;

2) жанама (қосалқы) шамдар;

3) көмескі жарық беру жарық маркерлері және нысаналардың белгіленуі;

4) жасанды жиек шамдары – жауынгерлік жолдың сызығына перпендикулярлы нысанадан 2-4 километр қашықтықта тік шүйілуден шыққан (кірген) кезде ұшқышқа кеңістікте бағдар беруді қамтамасыз ету үшін.

Майдандық және армиялық авиация (тікұшақтар) үшін қараңғы уақытта және түнде бомба тастау және оқ ату үшін полигонды жабдықтау схемалары осы Қағидаларға 14, 15-қосымшаларда көрсетілген.

4-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигонының арнайы объектілері

166. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигонында мынадай арнайы объектілер жабдықталады:

командалық-бақылау пункті;

тікұшақтарға арналған қону алаңдары;

қоршау бекеттері.

Авиациялық полигондардағы нысаналар мен арнайы объектілердің тізбесі және олардың шартты белгісі осы Қағидаларға 12-қосымшада келтірілген.

Ескерту. 166-тармақ жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

5-параграф. Ұшуды басқару пункті

167. Авиациялық полигонның ұшуды басқару пункті тұрақты, уақытша және жылжымалы болып бөлінеді.

168. Тұрақты басқару пунктінің орналасқан орнын таңдау оның орналасу қауіпсіздігін, полигонның жұмыс аймағын еркін бақылау мүмкіндігін, оның жанында ұшуды қамтамасыз етудің радиолокациялық және радиотехникалық құралдарын орналастыру үшін қажетті алаңдардың бар болуын, полигонның барлық бөлімшелерімен және авиациялық бөлімнің командалық пунктімен байланыс желілерін жабдықтау мүмкіндігін, кіреберіс жолдардың және тікұшақтарға арналған қону алаңдарының бар болуын ескере отырып жүзеге асырылады. Тұрақты басқару пункттері қызметтік қалашық орналасқан жерде немесе полигонның қауіпсіздік аймағында орналастырылады.

169. Уақытша басқару пункттері қажет болған кезде бомба тастау, зымырандарды ұшыру және қадағалау пункттерінің біреуінде оқ ату кезеңіне немесе нысана алаңына жақын жерде оқ ату нысаналарынан кемінде 1000 метр және бомбалау нысаналарынан қолданылатын авиациялық бомбалар сынықтарының шашырау радиусымен кемінде 5 орта шаршы ауытқумен қашықтықта өрістетіледі.

170. Ұшу-тактикалық оқу-жаттығуларды өткізу немесе зерттеу жүргізу уақытында жылжымалы басқару пункттерін (автомобильдерде, броньды транспортерлерде, танкілерде немесе тікұшақтарда), сондай-ақ авиациялық көздеушілердің басқару пункттерін өрістетуге жол беріледі.

171. Авиациялық көздеушінің басқару пункті нысана көрсету және әуе кемесінің экипаждарын жерүсті нысаналарына көзбен шолып бағыттау үшін арналған және нысана алаңдарынан қауіпсіз қашықтықта орналасады.

Авиациялық көздеушілердің басқару пункті стационарлық (ашық немесе жабық түрдегі) не жылжымалы нұсқаларда орындалады.

172. Авиациялық полигондардағы қадағалау пункттері мен қарайтын алаңдар ашық (қадағалау мұнаралары түрінде) және жабық (айнала және секторлы шолумен блиндаждар түрінде) болуы мүмкін. Қадағалау пункттері мен қарайтын алаңдардың саны полигонның көлеміне, жергілікті жердің сипатына, нысаналар санына байланысты.

173. Қадағалау пункттері мен қарайтын алаңдар нысаналардан қауіпсіз қашықтықта орналастырылады. Мұнаралар биіктігі нысана алаңдарының көрінуін қамтамасыз етуге сүйене отырып таңдалады.

174. Ашық қадағалау пункттері авиациялық полигонның қауіпсіздік аймағында салынады. Қадағалау пункттерін жұмыс аймағында орналастырған кезде олардың бомбалау нысаналарынан қашықтығы авиациялық бомбалар сынықтарының шашырау радиусымен кемінде 5 орта шаршы ауытқумен және оқ ату алаңынан кемінде 1000 метр болуға тиіс.

175. Жабық қадағалау пункттері (блиндаждар) бомбалау нысанасынан 1 км жақын емес және оқ ату нысанасынан 200 метр жақын емес қашықтықта жұмыс аймағының аумағында орналастырылады.

176. Қарайтын алаң оқу-жаттығулар кезеңінде немесе зерттеу жұмыстарын жүргізу кезінде авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану нәтижелерін бақылау және авиация іс-қимылдары нәтижелерін тікелей көрсету үшін арналған. Қарайтын алаң нысаналардан авиациялық зақымдау құралдарын қолдану кезінде сенімді қауіпсіздікті және әуе кеңістігіне және нысана алаңына қажетті шолуды қамтамасыз ететін қашықтыққа орнатылады. Кемінде 5 орта шаршы ауытқу және қолданылатын авиациялық зақымдау құралдары сынықтарының шашырау радиусының сомасы сенімді қауіпсіз қашықтықты құрайды (авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану шарттары бойынша).

177. Қосалқы объектілерге:

- 1) байланыс және ұшу радиолық техникалық құралдары;
- 2) соққы берген кезде әуе кемесі экипаждарының іс-қимылдарын бақылау құралдары (оның ішінде ұшқышсыз ұшу аппараттарын басқару құралдарын орналастыру үшін);
- 3) көздеу-навигациялық және радиобайланыс жүйелеріне кедергі қою құралдары;
- 4) ӘШҚҚ құралдары – қарсыластың құралдары немесе олардың имитаторлары (бұл штат бойынша көзделген жерде) жатады.

Полигондағы радиолокациялық станциялардың бекіністері полигонның басқару пунктімен тікелей телефон (селекторлық) байланысын орнатумен полигон ауданында тұрған әуе кемелерін үздіксіз радиолокациялық бақылауды қамтамасыз ету мүмкіндігін ескере отырып таңдалады.

178. Тікұшақтарға арналған қону алаңдары, ұшқышсыз ұшу аппараттарына арналған қону алаңдары авиациялық полигондардың қауіпсіздік аймақтарында орналастырылады.

179. Байланыс желілері авиациялық полигонның басқару пунктімен авиациялық бөлімнің байланыс торабымен және полигон объектілері өзара

біріктіріледі. Сымды байланыс арналарын қолдану мүмкін болмаған немесе істен шыққан кезде жерүсті радиобайланыс құралдары пайдаланылады.

Сигналдық зымырандарды (пиротехникалық факелдерді, түрлі-түсті түгіндеткіш құтыларды) және қадағалау пункттерінде және блиндаждарда ілінетін жалауларды (қолшамдарды) пайдаланумен сигналдық байланыс қайталайтын басқару құралы болып табылады. Қайталайтын құралдар негізгі радиобайланыс істен шығарылған жағдайларда қолданылады.

6-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигонында ұшуды қамтамасыз ету

180. Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің Әуе қорғанысы күштерін және Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Әуе қорғанысы күштерінің Әскери-әуе күштерін жауынгерлік даярлау іс-шаралар жоспары, авиациялық полигоны бар авиациялық бөлім бағынатын басқару органының ұйымдастыру нұсқаулары және оны пайдалануды жоспарлайтын авиациялық бөлімнің өтінімі жауынгерлік қолдануға ұшуды қамтамасыз етуге авиациялық полигонды дайындау үшін негіз болып табылады.

181. Авиациялық бөлім командирі авиациялық полигонды жұмысқа уақтылы және жан-жақты дайындауды ұйымдастырады.

7-параграф. Жерүсті (теңіз) авиациялық полигонын жұмысқа дайындау

182. Полигонды жұмысқа дайындау:

1) нысаналарды, байланыс және ұшуды радиотехникалық жабдықтау құралдарын, объективті бақылау және есептеу техникасы құралдарын дайындауды;

2) қоршау бекеттері бойынша бөлуді;

3) жауынгерлік қолдану қауіпсіздігін қамтамасыз ету жөніндегі іс-шараларды орындауды қамтиды.

183. Бақылаушылар теодолиттерді, қашықтық өлшегіштерді, ұшқышсыз ұшу аппараттарыны және техникалық құралдарды оптикалық барлау құралдарын қолдана отырып, қиылыстыру деректері бойынша авиациялық бомбалар мен зымырандардың жарылу орындарын айқындау үшін тағайындалады. Бақылаушылар қиылыстыру деректерін полигондағы ұшу жетекшісінің көмекшісіне береді.

184. Әуе шабуылына қарсы қорғаныс кешендерінің және кедергілер станцияларының есептоптары (штатта олар көзделген жерүсті (теңіз) авиациялық полигондарында) көздеу-навигациялық жүйелерге және радиостанцияларға кедергі қою үшін тағайындалады.

Алдын ала дайындық кезеңінде көрсетілген есептоптар полигонда авиациялық бөлімдер пысықтайтын міндеттерге сәйкес техниканы дайындайды, басуға жатпайтын жиілік арналарының тізбесін, кедергілерді қоюды тоқтатуға және қайта бастауға сигналдарды нақтылайды.

185. Авиациялық полигонның алаңдарында нысана жабдығын орнату және нысаналарды қалпына келтіру бойынша жұмыстар ауа райын әуеде барлау басталғанға дейін тоқтатылады. Ұшу басталар алдында полигон аумағы мұқият қарап тексеріледі және бөгде адамдардан және жануарлардан босатылады, қоршау бекеттері қойылады және барлық кіреберіс жолдар жабылады.

186. Ұшу басталғанға дейін бір сағат бұрын жерүсті (теңіз) авиациялық полигонының бастығы полигонның жұмысқа әзірлігі туралы полигондағы ұшу жетекшісіне баяндайды. Полигондағы ұшу жетекшісі ұшып шығу әуеайлағындағы ұшу жетекшісіне және құрамына авиациялық полигон кіретін авиациялық бөлімнің командалық пунктіне өтінімге (жоспарлы кестеге) сәйкес полигонның жауынгерлік қолдануды қамтамасыз етуге әзірлігі туралы баяндайды. Полигонды пайдалануға растауды алып, полигондағы ұшу жетекшісі осы Қағидаларға 16 және 17-қосымшаларда көрсетілген нысан бойынша ұшу жетекшісінің және авиациялық полигон кезекші нарядының журналдарында жұмыстың басталуы туралы жазбаны жасай отырып, ұшу үшін полигон ашу бойынша өкім береді.

Осы команда бойынша полигон басқару пунктінің сигналдық дінгегінде Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің түріне, әскер тегіне тиесілілігін білдіретін ту, ал қадағалау пункттерінде – қызыл тулар (түнде қызыл сигналдық шамдар қосылады) көтеріледі.

187. Авиациялық полигондарда жауынгерлік қолдану нәтижелерін бақылау мен өңдеудің негізгі құралдары ретінде оптикалық өлшеу құралдарын (дүрбілерді, қашықтық өлшегіштерді) пайдалана отырып, көзбен шолып бақылау әдісі қолданылады.

8-параграф. Жауынгерлік қолдану нәтижелерін есептеу

188. Нысаналар бойынша оқ тиюдi есептеу және белгілеу полигонда ұшу аяқталғаннан кейін немесе жоспарлы кестеде көзделген ұшу аралысындағы үзілістерде жүргізіледі.

Өлшеуді даярланған адамдар орындайды.

Көлемді нысанаға оқ тиюдi (саңылауларды) белгілеу түсті бояулармен (немесе түсті ұнтақпен) жүргізіледі, топырақты нысанаға тиген жерлер топырақпен көміледі және түзетіледі. Оқ тиюдi (саңылауды) белгілеуге жол берілмейді.

189. Өлшеу (белгілеу) аяқталғаннан кейін полигон бастығы оның нәтежелерін тексереді, табылған жарылыс нүктетелерінің санын лақтырылған авиациялық зақымдау құралдары санымен салыстырады және жетіспегендерді іздеуге шаралар қабылдайды.

190. Бомбалардың (зымрандардың) тиген координаталары нүктелері нысана ортасынан (R) бір метрге радиалдық ауытқумен және градустардағы азимутпен (A) немесе ұшып өту қашықтығы бойынша (+X) ауытқумен, ұшып жетпеумен – (–X), (+Y) – оңға, (–Y) – солға кіру бағатына қатысты бағыт бойынша сипатталады.

Бомбалар (зымрандар) жарылыстарының есептелген (өлшелген) максималды кателіктері мыналардан аспайды:

1) жауынгерлік қолдану нәтежелерін автоматтандырумен айқындау кезінде қашықтығы бойынша ± 5 м және бағыты бойынша 2^0 ;

2) атылмау тәсілімен айқындау кезінде қашықтығы бойынша ± 10 м және азимуты бойынша $\pm 3^0$;

3) өлшеу тәсілімен айқындау кезінде арақашықтықты өлшеу 1 % және азимуты бойынша $\pm 1^0$;

191. Ұшу аяқталғаннан және оқ тиюді белгіленнен кейін ұшу жетекшісі полигонда ұшу үшін полигонды жабу туралы өкім береді. Осы команда бойынша полигонның басқару пунктінде сигнал беру сәтінде ҚР ҚК түрлеріне, әскер тектеріне тиесілілікті білдіретін жалау түсіріледі, ал қадағалау пункттерінде – қызыл жалау түсіріледі (сигнал беретін шамдары қызыл өшіріледі).

4-бөлім. Полигондарда (авиациялық полигондарда) қауіпсіздік шараларын ұйымдастыру

6-тарау. Халықты хабардар ету және түсіндіру жұмысын жүргізу

192. Полигонға (авиациялық полигонға) жақын елді мекендердің тұрғындарын ескерту мақсатында полигон бастығы түсіндіру жұмысын ұйымдастырады және жүргізеді.

193. Полигонның лауазымды адамдары және бағынысында полигондар (авиациялық полигондар) бар командирлерлер (бастықтар) оқу кезеңінде (даярлық кезеңінің соңында) бір рет мектептерде, клубтарда жиналыстарда сөз сөйлеу, жергілікті радио хабарларын тарату және теледидар арқылы халыққа қауіпсіздік талаптарын орындау қажеттілігі, адамдардың оқу-жаттығу полигоны аумағына рұқсатсыз кіруіне жол бермеу туралы түсіндіреді.

Жүргізілген іс-шаралар осы Қағидаларға 19-қосымшада көрсетілген нысанға сәйкес полигон аумағында қауіпсіздік талаптарын сақтау туралы жергілікті халықпен жүргізілетін іс-шараларды есепке алу журналында есепке алынады.

194. Жауынгерлік оқ атумен әрбір тактикалық оқу-жаттығуларды жүргізу және оқу-жаттығу кезеңі (оқ ату, бамба лақтыру, зымырандарды ұшыру) басталар алдында 7 күнтізбелік күн бұрын оқу-жаттығу объектілерінде полигон бастығы полигон шекарасына жақын орналасқан жергілікті халықты, ұйымдар мен фирмаларды жүргізілетін іс-шаралардың мерзімдері мен ұзақтығы туралы хабардар етуді ұйымдастырады және жүргізеді.

195. Полигон (авиациялық полигон) аумағына кіруге және өтуге жол бермеу туралы хабарлама жергілікті мемлекеттік билік органдары, ұйымдар мен фирмалар басшылары арқылы осы Қағидаларға 20-қосымшаға сәйкес нысан бойынша жергілікті басқару органдарын, мемлекеттік мекемелердің және жеке шаруашылық басшыларын хабардар ету парағында полигон объектілерінде оқу-жаттығулар мен оқ атулар полигонда жауынгерлік оқ атумен іс-шаралар жүргізу уақыты туралы белгі жасаумен жазбаша жүргізіледі.

196. Полигонға (авиациялық полигонға) жақын елді мекендерде полигон аумағына кіруге тыйым салу, сондай-ақ металл сынықтарын, жидектерді, саңырауқұлақтарды жинауға, аң аулау мен балық аулауға, сондай-ақ өз бетімен шөп шабуға тыйым салу туралы қазақ және орыс тілдерінде хабарлама ілінеді.

197. Полигон (авиациялық полигон) аумағына бөгде адамдардың кіруіне (өтуіне), үй малдарын бағуға, автомобильдердің өтуіне тыйым салу туралы талаптар бұзылған жағдайда полигон бастығы осы Қағидаларға 20-қосымшаға сәйкес нысан бойынша полигон аумағының шекарасын бұзушыларды анықтау актісін жасайды және бұзушыны шақырту бойынша келген әскери полиция нарядына тапсырады. Әскери полиция өкілдері белгіленген тәртіппен бұзушыларды Қазақстан Республикасы Ішкі істер министрлігі полиция бөлімінің өкілдеріне тапсырады.

7-тарау. Полигон аумағын (оқу-жаттығу объектісін) қоршау

198. Полигонның (авиациялық полигонның) қауіпсіздігін қамтамасыз ету және аумағына бөгде адамдардың, көліктің және малдардың кіруіне тыйым салу үшін әрбір оқ ату немесе оқу-жаттығу алдында полигон аумағын қоршау жүргізіледі. Барлық қоршау бекеттері оқ ату (жүргізу) басталғанға дейін 30 мин. бұрын және оқу-жаттығу басталғанға дейін 1 сағат бұрын белгіленген орындарға қойылады.

199. Қоршау қоршау бекеттерін қою арқылы ұйымдастырылады. Стационарлық қоршау бекеттері үй-жайлармен (бекеттік күркелермен), жол болған кезде шлагбаумдармен жабдықталады және қадағалау секторы тағайындалады, қоршаудың жылжымалы бекеті көлікпен қамтамасыз етіледі және патрульдеу бағыты айқындалады.

200. Полигон (авиациялық полигон) аумағына бөгде адамдардың, көлік пен малдың кіруін болғызбауды қамтамасыз ететін жылжымалы бекеттер үшін шекара бойындағы бекеттер және маршруттар санын полигон бастығы айқындайды.

201. Полигон бастығы белгілеген қоршаулар бекеттері орналасқан орындар және қоршаулар нарядының құрамы әскери бөлім командирі (полигон бағынатын) бекітетін осы Қағидаларға 21-қосымшаға сәйкес полигонды қоршау схемасында сипатталады. Қоршау схемасында сонымен қатар қоршау бекеттерімен байланысты ұйымдастыру сипатталады. Әрбір қоршау бекеті 2 және одан да көп әскери қызметшілер құрамында қоршау және байланыс схемасы бойынша қойылады.

202. Әскери қызметшілерді, қоршау бекеттерін тамақпен, автокөлікпен, байланыс және сигнал беру құралдарымен (сигнал беру зымырандарымен), сондай-ақ даладағы мұқтаждықтары үшін барлық қажеттімен қамтамасыз ету қоршауды тағайындалатын әскери бөлімдердің командирлеріне жүктеледі.

203. Полигон (авиациялық полигон) аумағына бөгде адамдардың, автомобильдер мен үй малдарының рұқсатсыз кіруін (өтуін) болғызбау мақсатында полигон (авиациялық полигон) шекарасында аумақ периметрі бойынша ені 2 метр, тереңдігі кемінде 1,5 метр траншея қазылады. Траншеяны жабдықтау кезінде алынған топырақ полигон шекарасының ішкі жағына төселеді. Төселген топырақ үймесі бойыша бір-бірінен 200 метр аспайтын қашықтықта тікелей көріністе "Тоқта, атады!" Жүруге және өтуге тыйым салынады!" деген қазақ және орыс тілдерінде жазылған ескерту белгілері орнатылады. Ескерту белгілері осы Қағидаларға 22-қосымшаның 1-суретінде көрсетілген ескерту белгілері мен көрсеткіштердің сипаттамасына сәйкес нөмірленеді.

204. Қазуға қиын жергілікті жер учаскелері (таулы, тасты немесе жартасты учаскелер) көліктің өтуін және үй малын айдап өтуді болдырмайтын тұйық шлагбаумдармен және басқа да қоршаулармен жабылады. Полигон шекарасы бойынша қазылмаған өтпе жолдар (полигон командасы, бөлім пайдаланатын) жұмыс шлагбаумдарымен жабдыкталады, бұл ретте жұмыс шлагбаумдары бұзуға қарсы құрылғымен жабдыкталады және құлыпқа жабылады. Шлагбаумдардың кілттері полигон бастығында сақталады.

205. Штатында полигон (авиациялық полигон) бар гарнизон штабының бастығы және әскери бөлім командирі полигонның барлық периметрі бойынша ескерту белгілерінің, шлагбаумдар мен траншеялардың бар болуына және күтіп-ұстауға бақылауды ұйымдастырады және жүзеге асырады. Полигон (авиациялық полигон) периметрі бойынша траншеялардың, ескерту белгілері мен шлагбаумдардың жай-күйін тексеру бір айда бір реттен сиретпей жүргізіледі, тексеру нәтижелері туралы гарнизон бастығының атына баянатпен баяндалады.

206. Егер ол талап етілсе, теңіз полигонында қоршау катерлер мен шлюпкаларда қойылады. Жүзу құралдары авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдануды қамтамасыз ету үшін жүзу құралдарын бөлумен бір уақытта бөлінеді. Жағалауда ауданды, теңіз полигонын қадағалау және полигондағы жүзу жетекшісін полигонның акваториясында бөгде жүзу құралдарының пайда болуы туралы уақтылы хабардар ету үшін бекет қойылады.

207. Авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану кезінде полигон аумағында қауіпсіздікті қамтамасыз етуді, сондай-ақ кезекші нарядтың ұшу алдында міндеттерін білуін тексеруді авиациялық полигон бастығы ұйымдастырады, полигон ауданында ұшу қауіпсіздігін қамтамасыз етуді – полигондағы ұшу жеткшісі ұйымдастырады, ҰБТ адамдарының әзірлігі және олардың өз міндеттерін білуін ұшуды ұйымдастыратын авиациялық бөлім командирі тексереді.

208. Қолданыстағы қадағалау пункттері мен блиндаждар ұшу кезінде қызыл тутұғыр көтерілген, ал ұшу арасындағы үзілістерде (нысаналардың түсуі, өлшеу немесе жөндеу уақытында) – ақ жалаулармен (түнде тиісінше қызыл және ақ шамдармен) белгіленеді.

209. Авиациялық зақымдау құралдарын жауынгерлік қолдану кезінде әуе кемесі экипажының тапсырманы орындауын тоқтатуға сигнал беру авиациялық полигон бастығының сигналы (командасы) бойынша жүзеге асырылады. Сигнал (команда) бойынша ұшу пунктінің жетекшісі әуе кемесі (топ) экипажына тапсырманы тоқтатуға береді.

210. Әуе кемесі экипажының командирі авиациялық зақымдау құралдарын берілген полигон шекарасынан немесе нысандан тыс қолдануға жол бермеуге шаралар қабылдайды, экипаждың жауынгерлік жолдағы жұмысына бақылауды полигондағы ұшу жеткшісі жүзеге асырады.

211. Авиациялық полигон ауданында және (немесе) оның аумағында әуе кемесі қонуға немесе әуе кемесінің экипажы одан кетуге мәжбүр болған жағдайда ұшу жетекшісі кезекші іздеу-құтқару күштері мен құралдарын көтеруге шұғыл команда береді.

8-тарау. Полигондарды жарылу қаупі бар заттардан тазарту

212. Полигон (авиациялық полигон, оқу-жаттығу объектісі) аумағының жарылмаған оқ-дәрілермен ластануын болғызбау мақсатында полигонды (авиациялық полигонды, оқу-жаттығу объектісін) жарылу қаупі бар заттардан тазарту ұйымдастырылады және жүргізіледі. Тазартуды ұйымдастыру және жүргізу Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері Бас штабы бастығы бекітетін Жергілікті жерді әскери үлгідегі жарылу қаупі бар заттардан тазарту жөніндегі нұсқаулықпен регламенттеледі.

213. жарылу қауіпі бар заттарды іздеу және оларды қатерсіздендіру (жою) жөніндегі жұмыстарға қатысу үшін тағайындалмаған бөлімшелерге (жеке құрамға) тазарту ауданында болуға жол берілмейді.

Полигон аумағын жарылмаған оқ-дәрілерден тазарту тек тәуліктің жарық уақытында жүргізіледі.

214. Полигонды тазартуды ұйымдастыру және жүргізу жөніндегі іс-шаралар: оқ ату (оқу-жаттығу) жүргізу кезінде жарылмаған оқ-дәрілерді іздеу, анықтау және белгілеу оқ атулар (оқу-жаттығулар) аяқталғаннан кейін бірден жүргізіледі; оқ атулар (оқу-жаттығулар) жүргізу кезінде жарылмаған оқ-дәрілерді жою белгіленген тәртіппен мерзімдерде жүргізіледі;

оқу-жаттығу жүргізу ауданын тазарту әрбір оқу-жаттығуды жүргізу алдында және аяқталғаннан кейін жүргізіледі;

полигондарды жарылмаған оқ-дәрілерден және басқа да жарылу қауіпі бар заттардан тазарту бір жылда екі рет (көктемде және күзде жергілікті жердің климаттық ерекшеліктерін ескере отырып) жүргізіледі.

215. Тазарту жөніндегі іс-шараларды жүргізу үшін жету қиын (сортаң, батпақ, қалың орман, бұта және ұқсас учаскелерді) нысана алаңдарының жеке учаскелері тыйым салынған аймақтар болып саналады, олар қауіпсіздік шаралары жөніндегі картаға енгізіледі және осы Қағидаларға 22-қосымшаның 2-суретінде көрсетілген ескерту белгілері мен көрсеткіштеріне сәйкес "Тыйым салынған аймақ" деген жазуы бар жергілікті жерге көрсеткіштермен белгіленеді.

216. Полигонның аумағын жарылмаған оқ-дәрілерден және басқа да жарылу қауіпі бар заттардан тазарту жұмыстары басталар алдында минаяздандыру топтарымен, жару (имитациялау-жару) және іздеу командаларымен жарылмаған гранаталармен, снарядтармен, миналармен, авиабомбалармен және басқа да жарылу қауіпі бар заттарды іздеу және жұмыс істеу қағидалары және қауіпсіздік шараларын орындау бойынша сабақтар өткізіледі.

217. жарылу қауіпі бар заттарды іздеуге, анықтауға және қатерсіздендіруге (жоюға) жататын әрбір объектінің аумағы 50-150 метр жолақтарда бөлінеді және осы Қағидаларға 4-қосымшаның 9-суретінде көрсетілген сигнал беру және ескерту жалауларының, белгілердің, көрсеткіштер мен тақтайшалардың үлгілеріне сәйкес айқын көрінетін көрсеткіштермен белгіленеді (көрсеткіштер биіктігі 100 сантиметр болат шыбықтардан, сымдардан немесе қырқылған ағаш бөренелерден жасалады). Жолақтар ені іздеу тобындағы әскери қызметшілер санына байланысты. Ашық жергілікті жерлерді тазарту кезінде тізбектегі әскери қызметшілер арасындағы аралық – 5 метр аспайды, жергілікті жердің қалың шөп өсіндісі 2 метр аспайды. Жолақтардың барлық тереңдігінде бөлімшелердің қозғалысын реттеу жүргізілетін бастапқы, аралық (әрбір 100-200 метр сайын) және соңғы шептер белгіленеді. Жолақтар мен шептер көрсеткіштеріне ақ түсті

жалаушалар (40 см x 20 см), ал анықталған жарылу қаупі бар заттарды белгілеу үшін көрсеткіштерге қызыл түсті жалаушалар бекітіледі. Жергілікті жерді мұқият қарап шығу және жарылу қаупі бар заттарды іздеу учаскенің оң немесе сол қапталынан басталады. Іздеу тізбегінің қозғалыс жылдамдығы – 2-3 км/сағ. Бастапқы шептен қозғалу үлкен команданың сигналы бойынша басталады, ол аралық шептердегі тізбектерді теңестіріп, қозғалысты реттеп отырады. Іздеу кезінде анықталған гранаталарды, снарядтарды, зымырандарды, миналарды, авиабомбаларды және басқа да жарылу қаупі бар заттарды, сондай-ақ олардың топырақта болуы болжанған жерлерді қозғауға (тиісуге, орнын ауыстыруға) жол берілмейді.

Әскери қызметші жарылмаған оқ-дәрілерді, жарылу қаупі бар заттарды немесе топырақта оқ-дәріден қалған саңылауды анықталған кезде оң қолын көтереді және дауыстап команда бастығын хабардан етеді.

Команда бастығының командасы бойынша іздеу тізбегінің қозғалысы тоқтатылады. Команда бастығы көзбен шолып тексергеннен кейін анықталған жарылу қаупі бар заттар көрсеткішпен белгіленеді (көрсеткіш 0,5 метр қашықтықта орнатылады) және команда бастығының командасы бойынша қозғалыс жаңдандырылады. Барлық анықталған жарылмаған және басқа да жарылу қаупі бар заттар оқу-жаттығу объектісінің нысана алаңын тазарту схемасында сипатталады.

Жолақтар көрсеткіштері іздеу тізбегі жолақтан өткеннен кейін тазартылған аумақ жағынан алынады, ал жарылу қаупі бар заттар көрсеткіштері оқ-дәрілер немесе жарылу қаупі бар заттар жойылғаннан кейін алынады.

Дәрігері бар санитарлық машина 200-300 метр іздеу тізбегінің соңынан жүреді.

Минаяздандыру тобы (жару командасы) тізбектен кейін 1-2 километр қашықтықта жүреді, қызыл жалаушамен көрсеткіш қойылған әрбір затты қарап тексереді, оның қауіптілік дәрежесін айқындайды және оны қатерсіздендіру бойынша шаралар қабылдайды (жарады). Бұл ретте минаяздандыру тобының (жару командасының) жетекшісі есептік құжаттарды ресімдеу үшін жарғанға дейін және одан кейін әрбір затты суретке түсіреді.

218. Пайдалануға қауіпі жоқ заттарды мамандармен оларды қауіпсіздігіне қайта тексергеннен кейін және бөлім командирінің бұйрығымен тағайындалған комиссия тиісті акт жасайды және әрі қарай металл сынықтарына өткізу үшін нысаналық алаңнан шығаруға рұқсат береді, ал жарылу қауіпі бар заттарды оларды қауіп деңгейіне байланысты белгіленген тәртіппен жояды.

Снарядтардың, гранаталардың, зымырандардың, практикалық снарядтардың және басқа да металл қоқыстарының көрінісін (сынықтарын) топтау байқаудан кейін және рұқсат алынғаннан кейін әскери бөлімнің, бөлімшенің (команданың)

күшімен іске асырылады және сынықтар және қара мен түрлі түсті металл қалдықтарды сақтау үшін қатты жабыны, қақпасы, өту жолдары бар, көліктің маневр жасауы үшін және тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге ыңғайлы жабдықталған және қоршалған алаңға жиналады.

219. Қолдануға қауіпсіз заттар олардың қауіпсіздігін мамандар қайта тексергеннен кейін және бөлім командирі бұйрығымен тағайындалған комиссиясымен арнайы акт жасалып нысана алаңынан шығаруға және әрі қарай металл сынықтарына тапсыруға рұқсат беріледі, ал жарылу қаупі бар заттардың қауіпсіздігі дәрежесіне қарай белгіленген тәртіппен жойылады.

Снаряд, граната, зымыран, тәжірибелік снаряд фрагменттері (сынықтарын) және басқа да металл қоқыстары тексерістен кейін және рұқсат берілгеннен соң әскери бөлім, бөлімше (команда) күштерімен жинастырылады және тиеу-түсіру жұмыстарын жүргізуге, транспортқа маневр жасаумен кіру жолдары мен қақпасы бар, қатты төсемі бар металл сынықтары мен түрлі түсті және қара металл сынықтарын сақтау үшін жабдықталған қоршаулы алаңдарға жинастырылады.

220. Полигон (авиациялық полигон) аумағын тазарту аяқталғаннан кейін полигон бастығы тазарту тобының жетекшісі ресімдеген есеп беру құжаттарына:

осы Қағидаларға 25-қосымшаға сәйкес оқу-жаттығу полигоны аумағын жарылу қаупі бар заттардан тазартудың қабылдау-тапсыру актісіне;

полигон оқу-жаттығу объектілерінің нысана алаңдарын тазалау схемасына қол қояды.

221. Полигонды (авиациялық полигонды) тазарту аяқталғаннан кейін полигон бастығы полигон бағынатын әскери бөлімнің командиріне тазарту аяқталғаны туралы баянатпен баяндайды. Егер жүргізілген тазарту нәтижесінде жарылмаған оқ-дәрілердің бір бөлігі анықталмаса (сондай-ақ полигон бастығы тазарту жүргізу сапасына күмән келтірсе), онда полигон бастығының баянаты бойынша қайта тазарту тағайындалады, бұл ретте бұрын жасалған жарылу қаупі бар заттардан тазартудың қабылдау-тапсыру актісіне олар қол қоймайды (жойылғанға дейін).

222. Полигондарда экологиялық қауіпсіздікті және қоршаған ортаны қорғауды қамтамасыз ету Қазақстан Республикасының экологиялық заңнамасына, Қазақстан Республикасы Қорғаныс министрінің бұйрықтарына сәйкес ұйымдастырылады.

9-тарау. Медициналық қамтамасыз ету

223. Полигонның (оқу-жаттығу орталығының) жеке құрамын медициналық қамтамасыз ету Қазақстан Республикасы Қарулы Күштерінің, басқа да әскерлері мен әскери құралымдарының ішкі қызметі жарғысының талаптарына сәйкес ұйымдастырылады.

224. Медициналық пункт полигон үй-жайында жабдыкталады және алғашқы медициналық көмек көрсету үшін қажетті дәрі-дәрмектермен қамтамасыз етіледі. Полигонның санитариялық нұсқаушысына кезекті демалыс берілген кезде әскери бөлім командирінің бұйрығымен полигонға санитариялық нұсқаушы іссапарға жіберіледі.

225. Алып тасталды - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

226. Оқу-жаттығуға, оқ атуларға, жүргізуге және басқа да сабақтарға қызмет көрсететін жеке құрамға, сондай-ақ полигондағы әскерлердің (бөлімшелердің) жеке құрамына алғашқы медициналық көмек көрсету мақсатында оқ атуға (оқу-жаттығуға, жүргізуге) келген әрбір бөлімшенің құрамында өзінің кезекші фельдшері (дәрігері) бар жылжымалы медициналық пункт өрістетіледі.

227. Авиациялық полигондарда полигонның жеке құрамын медициналық қамтамасыз ету алғашқы медициналық көмек көрсету және профилактикалық іс-шаралар жүргізу авиациялық полигон бекітілген әскери бөлімнің штаттық құралдарымен жүзеге асырылады.

10-тарау. Бөлімдер мен бөлімшелерді полигондағы сабақтарға жіберу тәртібі

228. Оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) күні келген бөлімнің (бөлімшенің) оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) үлкен жетекшісі белгіленген уақытта полигон бастығына оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) әкімшілігін, бөлім командирінің оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) жүргізуге бұйрығынан үзіндіні және қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқау берілген бөлім (бөлімше) әскери қызметшілерінің тізімін ұсынады.

Әкімшіліктің оқ атуға (жүргізуге, оқу-жаттығуға) лауазымды адамдарының және тексерілушілер тізбесі осы Қағидаларға 27, 28-қосымшаларда көрсетілген оқ ату жүргізу және жүргізу үшін бөлім бойынша бұйрықпен тағайындалатын әкімшілік лауазымды адамдарының тізбесінде көрсетілген.

229. Тексерудің қанағаттанарлық нәтижелері кезінде полигон бастығы әкімшіліктің лауазымды адамдарына нұсқау береді және бұл туралы бұйрықтан ұсынылған үзіндіге жазба жасай отырып (мысалы – әскери оқ ату орнының бастығына – оқ атуғарұқсат етемін. Полигон бастығы, қолы және күні) оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) өткізуге рұқсат береді.

230. Оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) әкімшілігін немесе бөлімдерді (бөлімшелерді) оқ атуға (оқу-жаттығуға, жүргізуге) даярлауда кемшіліктер анықталған кезде полигон бастығы олар толық жойылғанға дейін оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) өткізуге жол бермейді.

11-тарау. Далалық шығуда бөлімдер мен бөлімшелерді орналастыру

231. Полигондарға әскерлерді шығару тәртібі өңірлік қолбасшылық әскерлері және әскер тектері қолбасшыларының, құрылымдар мен бөлімдер командирлерінің жоспарларымен, оқу жылына арналған ұйымдастыру-әдістемелік нұсқаулармен және жауынгерлік даярлық бағдарламаларымен айқындалады.

232. Бөлімдер мен бөлімшелер командирлері бөлімшелер полигонға шығар алдында бөлім (бөлімше) полигонға келгенге дейін 3 жұмыс күні бұрын оқу-жаттығу объектілерінің мүлкін қабылдау, жоспарлау және әскерлерді орналастыруды үшін өз өкілін полигон бастығына жібереді.

233. Полигон бастығы келген бөлім (бөлімше) өкіліне:

1) полигонның шекараларын және оқу-жаттығу объектілерінің орналасу схемасын;

2) бөлімнің (бөлімшенің) полигон аумағы бойынша жүріп-тұру маршруттары мен уақытын;

3) далалық лагерьді жабдықтау орнын, әскери қызметшілерді орналастыру шарттарын;

4) қару мен оқ-дәрілерді сақтау орны мен тәртібін;

5) жауынгерлік және басқа да техниканы сақтау орны мен тәртібін;

6) сабақтар өткізу үшін бөлінетін полигон оқу-жаттығу объектілерінің ауқымын;

7) сабақтар өткізу кезіндегі қауіпсіздік шаралары мен өрт қауіпсіздігін;

8) келетін бөлімге (бөлімшеге) бекітілген аумақ шекарасын көрсетеді.

234. Бөлім (бөлімше) командирі полигонға келгеннен кейін қабылдау актісін ресімдей отырып, тұрғын үй қорын қабылдауды жүзеге асырады, ал далалық шығу аяқталғаннан кейін полигон бастығына барлық тұрғын және қосалқы үй-жайларды, мүлікті, құралдар мен оқу-жаттығу объектілерін жарамды жай-күйде береді.

235. Далалық шығуға келетін бөлімінің (бөлімшенің) полигонның оқу-жаттығу объектілерін жоспарлау және пайдалану тәртібі полигонда барлық болу кезеңіне жиынтық сабақтар кестесін және жауынгерлік және сандық құрам туралы мәліметті қосымша жібере отырып, осы Қағидалардың 111-119,233-236-тармақтарына сәйкес жүзеге асырылады.

236. Далалық шығу аяқталғаннан кейін бөлім (бөлімше) командирі жол жүру, полигон аумағы ішінде және одан тыс жерлерде жүріп-тұру жүргізілген тас және топырақ жолдарын қалпына келтіруді және жөндеуді ұйымдастырады.

1-қосымша

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштері

полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
1-қосымша
Нысан

Шектеу дәрежесі

полигонының (авиациялық полигонының) формуляры

Ескерту. 1-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Әскери бөлім		Оқу-жаттығу полигоны		
Полигон аумағы				
Полигон көлемі: маңдайшеп бойынша тереңдікте				
Құқық белгілейтін құжаттар				
Полигон бастығы				
Полигон бастығының орынбасары				
Пошталық мекенжайы:				
Электрондық мекенжайы :				
Теміржолдеректемелері				
Жабдықталған техниканы тиеу орындарының болуы (тік қойылған және бүйір рампаларының болуы, олардың жай-күйі)				
Жақын жерде азаматтық (әскери) әуесайлақтардың болуы				
		Байланыс:		
Телефондар :		МТҚ нөмірі	ЖОБ нөмірі	Ұялы байланыс нөмірі
	Бөлім командирі			
	Командирдің жауынгерлік даярлық жөніндегі орынбасары			
	Бөлім бойынша кезекші			
	Полигон бастығы			
	Полигон бойынша кезекші			

Полигон құрамы: (Құрлық әскерлерінің полигондары үшін)

Оқу-жаттығу объектілері		
штат бойынша	тиісті	қолда бар

Оқу-жатт ы ғ у тактикалы қ алаңы		
полигон жабдығы (жиынтық, шығарылғ ан жылы, өндіруші, құрамы)		
Әскери а т ы с алаңы		
полигон жабдығы (жиынтық, шығарылғ ан жылы, өндіруші)		
Т а н к директрис асы		
полигон жабдығы (жиынтық, шығарылғ ан жылы, өндіруші)		
ЖӘЖМ (Б Т Р) директрис асы		
полигон жабдығы (жиынтық, шығарылғ ан жылы, өндіруші)		
басқа объектілер көрсетілге н үлгіге ұқсас толтырыла ды		
кедергілер (түрлер саны)	Қолда бар кедергілер сипаттамасы	
Жеке құрам	ОЖМР техникасы	

Санаты	штат бойынша	тізім бойынша	атауы	штат бойынша	тізім бойынша
Офицерлер					
Сержанттар					
Сарбаздар					
Азаматтық персонал адамдары					
Барлығы			Арнайы техника		
Жиынтық алмау(адам)					
Жиынтық алмау(%)					
Рұқсаты бар (адам), оның ішінде:					
1-нысан бойынша рұқсат			Автомобильдер:		
2-нысан бойынша рұқсат					
3-нысан бойынша рұқсат					
Эл/станциялар (дизельді, бензинді агрегаттар)					
Полигонда қуаты көрсетілген трансформаторлық кіші станциялардың (бұдан әрі – ТКС) болуы, оның ішінде:			Барлығы		
			ТКС-100		
			ТКС-160		
Энергиямен жабдықтау					
Жылумен жабдықтау					
Сумен жабдықтау					
Полигондағы әскерлер қызметін ұйымдастыру объектілердің күзеті саны _____ адам					

тәуліктік нарядпен ұйымдастырылған, оның ішінде:				
Тәуліктік нарядтың байланыс құралы				
Инфрақұрылым				
Объект атауы	Ғимарат атауы	Қолда бары	Параметрлері және салынған жылы	Жай-күйі
Әкімшілік - шаруашылық аймақ				
Әскери атыс алаңы				
Танк директрисасы				
Бақылау-өткізу пункті				
Барлығы ғимараттар				

Полигонның жалпы мүмкіндіктері:

1) бөлімшелердің (взводтардың) жауынгерлік оқ атуларын, роталық (батальондық, бригадалық) тактикалық және арнайы оқу-жаттығуларды жүргізу жөніндегі;

2) полигонда қолдануға рұқсат етілген қару-жарақ жүйелері және оқ-дәрілер түрлері бойынша;

3) майдан және армиялық авиацияны пайдалану бойынша;

4) десант түсіру бойынша;

5) басқа да мүмкіндіктері мен ерекшеліктері.

Полигон формулярына полигон схемасы қоса беріледі (полигон шекарасының конфигурациясы мен объектілердің орналасқан жері) Қарамағында полигон бар әскери бөлімнің командирі _____ (әскери атағы, қолы, тегі, инициалдары)

Күні

(авиациялық полигондар үшін)

Оқу-жаттығу объектілері					
		болуы қажет		қолда бары	
Командалық-бақылау пункті					
Координаттары (орналасқан жері)					
Бақылау пункті					
Координаттары (орналасқан жері)					
Қону алаңы					
Алаң ортасының координаттары (орналасқан жері), көлемі					
Бомбалайтын алаң					
Нысана нөмірі, координаттары, бұрыштық шағылысу түрі және саны, түнгі нысана шамдарының түрі, азимут және болжамды көздеу нүктесінің арақашықтығы					
Ату алаңы					
Нысана нөмірі, нысаналар саны					
Тактикалық алаң					
Нысана нөмірі және атауы, бірлік саны, нысана ортасының координаттары					
Жеке құрам			Техника		
Санаты	штат бойынша	тізім бойынша	Атауы	штат бойынша	тізім бойынша
Офицерлер					
Сержанттар					
Сарбаздар					
Азаматтық персонал адамдары					
Барлығы			Арнайы техника		
Жиынтықта лмау (адам)					
Жиынтықта лмау (%)					
Рұқсаты бар (адам), оның ішінде:					
1-нысан бойынша рұқсат			Автомобильдер:		
2-нысан бойынша рұқсат					
3-нысан бойынша рұқсат					
Эл/станциялар (дизель, бензинді агрегаттар)					
			барлығы		
			ТКС-60		

Полигонда қуаты көрсетілген трансформаторлық кіші станциялардың (бұдан әрі – ТКС) болуы, оның ішінде:		ТКС-100	
		ТКС-160	
Энергиямен жабдықтау			
Жылумен жабдықтау			
Сумен жабдықтау			
Полигондағы әскерлер қызметін ұйымдастыру Объектілердің күзеті саны _____ адам тәуліктік нарядпен (вахталық әдіспен) ұйымдастырылған, оның ішінде:			
Тәуліктік нарядтың байланыс құралдары			
Инфрақұрылым			
Объектінің атауы	Ғимараттың атауы	Қолда бары	Параметрі және салынған жылы
Әкімшілік-шаруашылық аймақ			
Барлығы ғимараттар			

Полигон формулярына полигон схемасы қоса беріледі (полигон шекарасының конфигурациясы және объектінің орналасқан жері). Қарамағында полигон бар авиациялық әскери бөлім командирі _____ (әскери атағы , қолы, тегі, инициалдары)

күні

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштері
полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
2-қосымша

Полигонда жүргізілетін құжаттар кестесі

Ескерту. 2-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Р/с №	Құжаттың атауы	ҚР ҚК Құрлық әскерлерінің, арнайы әскерлерінің, әскери бөлімдері мен әскери-оқу орындары оқу-жаттығу	ҚР ҚК Әуе қорғанысы күштерінің авиациялық

		орталықтарының полигондары	полигондары (жерүсті, теңіз, әуе және арнайы)
Полигон бастығының құжаттамасы			
1.	Полигонның бас жоспары (М1:25000)	+	-
2.	Полигон схемасы (А1 форматы)	-	+
3.	Жер пайдалану құқығына мемлекеттік акт	+	+
4.	Полигонның (авиациялық полигонның) формуляры)	+	+
5.	Авиация қолданылатын полигондар үшін аэронавигациялық паспорт	+	+
6.	Полигонның қауіпсіздік шаралары жөніндегі картасы	+	-
7.	Полигондағы қауіпсіздік шаралары жөніндегі нұсқаулық	+	-
8.	Полигонды қоршау схемасы	+	+
9.	Өртке қарсы іс-шаралар жоспары	+	+
10.	Су тасқынына қарсы іс-шаралар жоспары	+	-
11.	Полигонды коректендірудің кабельдік желісін салу схемасы	+	-
12.	Әкімшіліктің нұсқау беру журналы (оқ атулар, оқу-жаттығу және көлік жүргізу)	+	-
13.	Полигон аумағында қауіпсіздік шараларын сақтау туралы жергілікті халықпен өткізілетін іс-шараларды есепке алу журналы	+	+
14.	Хабардар ету парақтары	+	+
15.	Полигонда өткізілген сабақтарды (оқ атуларды, оқу-жаттығуларды, жүргізуді) есепке алу журналы	+	-

16.	Полигонға келген әскерлерді (әскери бөлімдерді, бөлімшелерді) есепке алу журналы	+	+
17.	Полигонның жеке құрамына қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқау беру журналы	+	+
18.	Полигон жабдықтарына қызмет көрсету және жөндеу жоспары	+	-
19.	Полигон жабдығын (қысқы, жазғы) пайдалану режиміне ауыстыру жоспары	+	-
20.	Полигон жабдығын есепке алу кітабы	+	-
21.	Полигондағы материалдық құралдарды есепке алу кітабы	+	-
22.	Полигон жабдығы жиынтығының формуляры (бұйымның паспорты)	+	-
23.	Полигон объектілерін бекіту туралы гарнизон бастығының бұйрығынан үзінді	+	-
24.	Полигон жабдығы мен материалдық құралдарды лауазымды адамдарға бекіту туралы бөлім командирінің бұйрығынан үзінді	+	-
25.	Сабақтар әкімшілігінің лауазымды адамдарына нұсқаулықтар	+	-
26.	Оқу-жаттығу полигонының жарылыс қаупі бар заттардан тазартылған аумағын қабылдау-тапсыру актісі	+	+
27.	Лауазымды адамдардың полигонды (авиациялық полигонды) тексеруді есепке алу журналы	+	+
28.	Полигондағы ұшулар жетекшісінің журналы (авиация қолданылатын полигондар үшін)	+	+

4. Полигонға келетін әскерлерді (бөлімдерді, бөлімшелерді) есепке алу журналы

P/c №	Келу күні мен уақыты	Бөлімшенің және бөлімнің нөмірі	Әскери қызметшілердің саны	Келу мақсаты	Әскери атағы, тегі және қолы
1.					

5. Полигонның жеке құрамына қауіпсіздік шаралары бойынша нұсқау беру журналы

P/c №	Тегі, кезің атағы	айы											

6. Авиациялық бомбалардың, зымырандардың және полигондағы басқа да жарылу қаупі бар заттардың жарылмаған оқ-дәрілерін есепке алу журналы:
(Құрлық әскерлерінің полигондары үшін)

P/c №	Оқ ату күні	Объект және учаске №	Оқ-дәрінің калибрі, маркасы және саны	Іздеу нәтижелері, белгілеу координаттары	Оқ ату жетекшісінің және объект бастығының қолы	Жою туралы актінің № және күні	Жарылу қаупі бар заттарды жою туралы полигон бастығының қолы
1.							

(авиациялық полигондар үшін)

Күні (күні, айы, жылы)	Әскери бөлім/әуеайлақ	Әуе кемесінің типі	Жауынгерлік қолдану режимі (деңгейлей ұшу, шүйіл у, жауынгерлік бұрылу)	Авиациялық зақымдау құралдарының типі және калибрі	Әуе кемесі экипажы командирінің индексі, авиациялық бомбатұрақандығының нөмірі	Жарғыш түрі	Құлау орнының координаттары			күні		Жою туралы актінің №, полигон бастығының қолы	Ескертпе
							Нысан а №, полигонның тірек нүктесі	радиус (м)	азимут (градус)	табу	жою		
1.													

7. Оқу-жаттығу объектісінде өткізілген сабақтарды (оқ атуды, оқу-жаттығуды, көлік жүргізуді) есепке алу журналы

Оқ ату жүргізілетін объектілерде:

P/c №	Сабақты өткізу күні мен уақыты	Әскери бөлім, бөлімше	Жаттығу нөмірі және қару түрі	Жалпы саны	Оқ атуды бағалау				Жалпы бағалау	Оқ ату жетекшісінің әскери атағы, қолы және тегі
					өте жақсы	жақсы	қанағаттандырылған	қанағаттандырылмаған		
1.										

Көлік жүргізу жүргізілетін объектілерде:

P/c №	Сабақты өткізу күні мен уақыты	Әскери бөлім, бөлімше	Жаттығу нөмірі және техника түрі	Жеке құрамның жалпы саны	Көлік жүргізуді бағалау				Жалпы бағалау	Көлік жүргізу жетекшісінің әскери атағы, қолы және тегі
					өте жақсы	жақсы	қанағаттандырылған	қанағаттандырылмаған		
1.										

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштері
полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
3-қосымша

Максималды қашықтыққа оқ атуларды жүргізу кезіндегі ұшу кеңістігінің және бүйірлік қорғау аймақтарының қауіпсіздік шаралары бойынша минималды рұқсат етілген есептік тәртібі

Ескерту. 3-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Жүйе	D тах м	Δ D тах м	5Bд м	Ч6 м	Ұшу кеңістігінің тереңдігі м	5 Ея м	5B6 м	Бүйірдегі қорғау аймағының өнімі	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	
Келте артиллерия									
100 мм БС-3	20650	4641	260		352	25903	2683	60	3095
122 мм М-30	11800	2226	240		509	14775	1498	46	2053
122 мм Д-30	15300	3053	140		509	19002	1941	55	2505

122 мм 2С1	15230	2953	190	600	18973	2139	50	2789
152 мм Д-20	17410	3700	300	501	21911	2248	55	2804
152 мм 2С3	17053	4297	365	700	24415	2490	85	3275
152 мм 2А36	28532	8193	545	700	39970	4123	85	4908
152 мм 2А65	24598	6265	325	700	33888	3485	60	4245
Танкіге қарсы артиллерия, ЖӘЖМ және танк қару-жарағы								
30 мм 2А42	8000	929	130	400	9459	951	11	1362
30 мм 2А72	8000	935	234	400	9569	963	18	1381
100 мм МТ-12	8200	2040	195	500	10935	1621	33	2154
100 мм 2А70	5093	1197	145	500	6940	1201	14	1715
115 мм У-5ТС	12230	3017	190	500	23937	2461	32	2993
125 мм 2А46	9400	3046	170	500	13116	1973	53	2526
130 мм Штурм-С	5000	1195	145	500	11920	1200	14	1710
Минаатқыштар								
60 мм Коммандос минаатқышы	3086	760	49	257	4152	409	39	705
82 мм 2Б9, 2Б14	4238	1161	185	500	6084	586	85	1171
120 мм 1938 үлгісіндегі МТ	5889	1410	125	600	8024	780	75	1455
120 мм 2С9, 2С9-1	8798	2136	130	600	11664	1372	28	2000
120 мм 2С12	7201	1773	115	600	9689	954	90	1644
240 мм 2С4	9507	2208	125	1000	12840	1243	95	2338
Реактивті артиллерия								
122 мм БМ-21, 9П125, 9А51, 9П138	21064	2852	690	600	27206	4284	1395	6279
220 мм 9П140	36093	4890	1705	1000	45688	9250	2085	12335
300 мм 9А52	80482	12720	1755	2000	98957	4848	1735	8583
Гранатаатқыштар, отшашарлар								

30 мм АГС-17	1730	418	75	400	2623	443	15	400
40 мм ГП-25	450	230	40	400	1120	285	14	100
58,2 мм РПГ-16	800	-	-	400	3200	-	-	600
63,5 мм РПГ-18	200	-	-	400	2600	-	-	600
70,3 мм РПГ-7	500	-	-	400	1200	-	-	200
72,2 мм РПГ-22	250	-	-	400	900	-	-	200
72,2 мм РПГ-26	250	-	-	400	900	-	-	200
72,7 мм СПГ-9	4520	816	46	400	5782	775	45	1220
72,7 мм 2А28	1600	781	205	400	2980	482	50	932
105 мм РПГ-29	600	-	-	500	1100	-	-	200
105 мм РПГ-27	200	-	-	500	1100	-	-	200
93 мм РПО-А	1000	-	-	400	1400	330	30	300

Ескертпе:

1) осы кестеге енгізілмеген, сондай-ақ қаруландыруға жаңадан қабылданатын жүйелердің ұшу кеңістігі және бүйірлік қорғау аймақтары келтірілген есептерге ұқсас айқындалады;

2) атыс қаруының барлық түрлері үшін ұшу кеңістігінің тереңдігі оқтың максималды қашықтығымен айқындалады;

3) артиллериялық жүйелер үшін ұшу кеңістігінің тереңдігі ату кезінде қолданылатын зарядқа байланысты өзгертіледі ("Толық ауыспалы", "Азайтылған ауыспалы"). Осы жағдайда әрбір ауыспалы зарядқа жүйенің ұшу кеңістігі және бүйірлік қорғау аймағы келтірілген есептерге ұқсас айқындалады;

4) ұшу кеңістігінің тереңдігі 30 мм автоматты зеңбірек үшін көздеуіштің барлық қондырғыларында оқ атуға мүмкіндік бермейтін жауынгерлік машиналар директрисасында жаттығулар жауынгерлік машинаның тек көлденең қозғалысы кезінде жауынгерлік машиналар қару-жарағының көтерілу бұрышын шектейтін керек-жарақтармен орындалуы мүмкін.

Ұшу кеңістігінің тереңдігі әрбір жүйенің барынша жоғары зарядында D_{max} максималды кестелік қашықтығының жиынтығы, снарядтың жарылу нүктесінен қауіпсіз қашықтыққа 5Вд шашырауының және Вб радиусының нәтижесіндегі қашықтық бойынша іс жүзінде кестелік мүмкін болатын максималды

ауытқуының метеорологиялық және баллистикалық оқ ату шарттарынан мүмкін болатын максималды ауытқуы ретінде есептелген, яғни ұшу кеңістігінің тереңдігі $D_{\max} + \Delta D_{\max} + 5B_d + Чб$ (м) тең.

$\Delta D_{\max}$ есептеу кезінде кестедегі атудың метеорологиялық және баллистикалық шарттарына максималды ауытқу мүмкіндігінде қабылданды:

жер үстінен соғатын желдің жылдамдығы $W_{H\max} = 25$ м/сек;

баллистикалық желдің жылдамдығы $W_{b\max} = 20$ м/сек;

атмосфера қысымының ауытқуы $\Delta H_{\max} = -50$ мм рт. ст.;

ауа температурасының баллистикалық ауытқуы $\Delta T_{\max} = +30^\circ$;

заряд температурасының ауытқуы $\Delta T_{z\max} = +35^\circ$;

снарядтың бастапқы жылдамдығының ауытқуы $\Delta V_{o\max} = +1\%$.

Бүйірлік қорғау аймақтарының оң және сол жақ ені $5E_n$ оқ ату бағытынан таралу ортасынан мүмкін болатын максималды ауытқуының, снарядтың жарылу нүктесінен қауіпсіз қашықтықта ұшу кеңістігінің және $Чб$ радиусының тереңдігін етең қашықтыққа қашықтыққа нысана сызығынан $5B_6$ бүйірлік бағытта снарядтың (минаның) мүмкін болатын максималды ауытқуының жиынтығы ретінде есептелген, яғни бүйірлік қорғау аймағының ені $5E_n$ (м) + $5B_6$ (м) + $Чб$ (м) тең.

Бұл ретте $E_n = 0 - 20$ қысқартылған дайындау үшін бүйірлік бағытында E_n дайындаудың орташа қателігінің шамасы.

$5E_n$ шамасымына дай формула бойынша айқындалады:

$5E_n(m) = 5 \times 20 \times 0,001 \times (D_{\max} + \Delta D_{\max} + 5B_6) \times 1,05 = 0,105 (D_{\max} + \Delta D_{\max} + 5B_6)$.

Снарядтың жарылу нүктесінен қауіпсіз $Чб$ радиусы адам үшін қауіпсіз жарықшақтың $E_{уд}$ меншікті кинетикалық энергиясы бар қашықтық болып табылады.

Осындай энергияның шамасы ретінде сенімділіктің қажетті дәрежесімен $E_{уд} = 1$ кгм/см² қабылдауға болады (жойғыш жарықшақтың меншікті кинетикалық энергиясы орташа $E_{уд} = 10$ кгм/см² болуға тиіс деп саналады).

Снарядтың жарылу нүктесінен қауіпсіз қашықтықтағы $Чб$ радиусының есебі мынадай формула бойынша жүргізілді:

$$46 = 34,9 q^{1/3} \times \text{жарықш.} \cdot \ln(V_p/V_b),$$

мұнда,

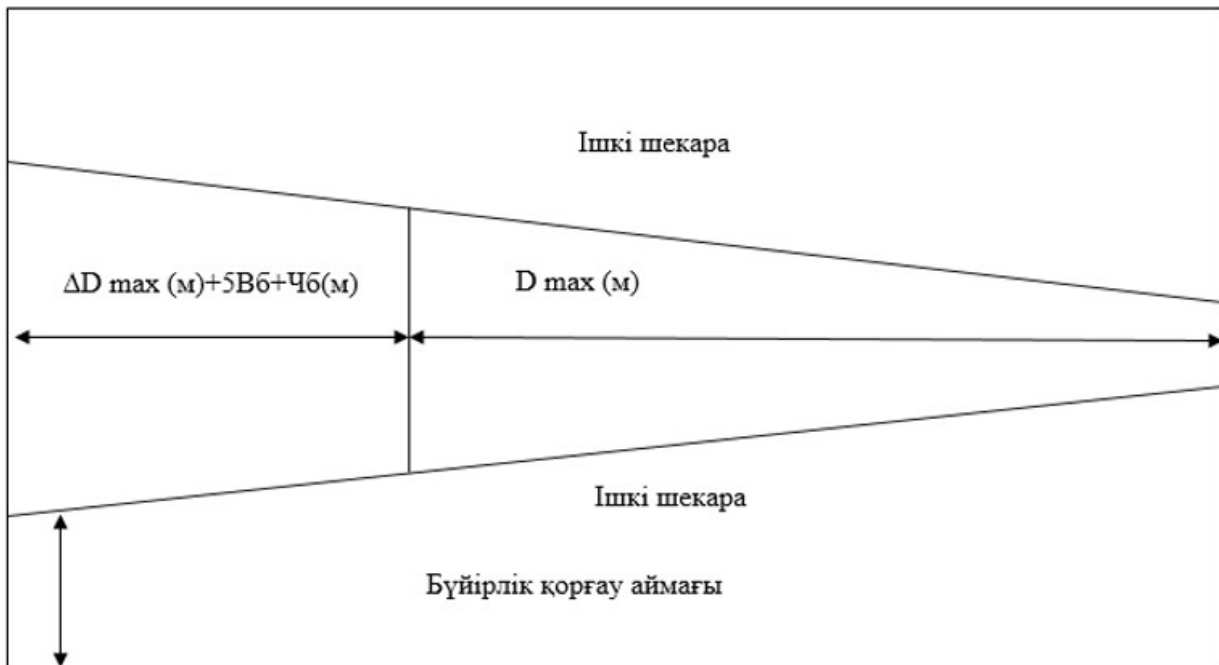
жарықш. – жарылған снаряд жарықшағының салмағы;

V_p – снарядтың жарылу кезінде жарықшақтың бастапқы жылдамдығы;

V_b – қауіпсіз меншікті кинетикалық энергиясымен жарықшақ жылдамдығы.

Есептеу кезінде осы снарядтың жарылу кезіндегі салмағы анағұрлым жоғары жарықшақтар қабылданды.

Максималды қашықтыққа оқ ату кезіндегі ұшу кеңістігі менбүйірлік қорғау аймақтары Сыртқы шекара

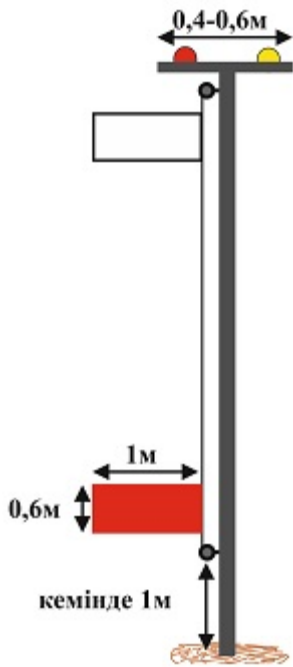

Сыртқы шекара

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
4-қосымша

Сигнал беру және ескерту жалаушаларының, белгілерінің, көрсеткіштерінің, тақталарының үлгілері және олардың сипаттамасы

	Көзбен көретін сигналдарды беру үшін тұтұғыр Оқ ату және тактикалық даярлық объектілерінің және ЖМ және автомобильдерді жүргізу объектілерінің командалық пункттері (басқару пункттерінің учаскелері) алдында орнатылады. Тұтұғырдың бағаны диаметрі 50-150 мм металл құбырдан дайындалады. Оқу-жаттығу объектілерінің КП-дағы бағанның биіктігі белгінің төменгі кесіндісіне дейін жер деңгейінен кемінде 7 м (БПУ үшін кемінде 5 м) (жергілікті жер бедеріне байланысты белгі бағанының биіктігін 10-12 м дейін ұзартуға жол беріледі). Бағанның төмен жағында (жерден кемінде 1 м) және жоғары жағында (жоғарғы мачтаға дейін кемінде 5-20 см) роликтер бекітілген металл қазықтар дәнекерленеді.

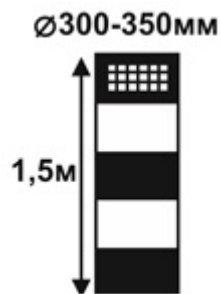
1-сурет

Роликтерге қызыл және ақ түсті сигналдық жалаушалар бекітілетін металл арқан тартылады (жалаушалар өлшемі 100X60 см).

Тутұғырдың үстінгі жағынан дінгекке түнде оқ атуларды қамтамасыз ету үшін (қызыл және сары түсті) плафондармен 2 шам бекітілетін ұзындығы 40 -60 см көлденең металл мачта дәнекерленеді. Көзбен көретін сигнал құрылғысымен жарактандырылған командалық пункттерде (учаскелік басқару пункттерінде) тутұғырлар жабдықталмайды. Тутұғыр сұр (кара сұр) түске боялады.

Негізгі бағандар жерге бетондалады, қажет болған кезде металл арқаннан тартпалар орнатуға жол беріледі.

Орнатылған тутұғырлардың биіктігі және сыртқы түрі бойынша ерекшеленбеуге тиіс. Орталық командалық пунктте тутұғыр полигонның әрбір оқу-жаттығу объектісінен тулардың жоғарғы жағы көрінетіндей орнатылады.

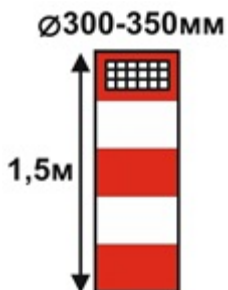

2-сурет

Бастапқы шепті көрсеткіш

Көрсеткіш диаметрі 300-350 мм металл құбырдан дайындалады. Көрсеткіштің биіктігі жер деңгейінен жоғарғы кесіндіге дейін 1,5 м. Баған әрқайсысы 30 см кара және ақ жолақпен кезектесіп боялады (суретте көрсетілгендей). Көрсеткіштің ең жоғарғы (кара) бөлігі ішіне орнатылған ақ түсті қолшамнан (төрт бағытқа) жарықтың шығуы үшін терезелермен жабдықталады.

Көрсеткішті орнату кезінде құбыр жерде бетондалады немесе тұғырда орнатылады (бұл ретте көрсеткіштің биіктігі өзгермейді – жер деңгейінен 1,5 м).

3-сурет

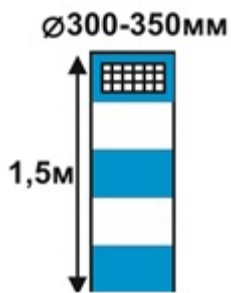
Оқ атуды бастау шебінің көрсеткіші

Көрсеткіш диаметрі 300-350 мм металл құбырдан дайындалады. Көрсеткіштің биіктігі жер деңгейінен кесіндінің жоғарғы бөлігіне дейін 1,5 м. Баған әрқайсысы 30 см қызыл және ақ жолақпен кезектесіп боялады (суретте көрсетілгендей). Көрсеткіштің ең жоғарғы (қызыл) бөлігі ішінде орнатылған қызыл түсті қолшамнан (төрт бағытқа) жарықтың шығуы үшін терезелермен жабдықталады.

Көрсеткішті орнату кезінде құбыр жерде бетондалады немесе тұғырда орнатылады (бұл ретте көрсеткіштің биіктігі өзгермейді – жер деңгейінен 1,5 м).

Көрсеткіштер оқ атуды бастау шебін белгілеу үшін, сондай-ақ негізгі, қосалқы және уақытша оқ ату бекіністері үшін пайдаланылады.

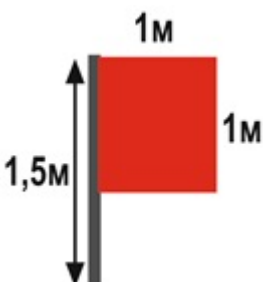
Оқ атуды тоқтату шебінің көрсеткіші

4-сурет

Көрсеткіш диаметрі 300-350 мм металл құбырдан дайындалады. Көрсеткіштің биіктігі жер деңгейінен кесіндінің жоғарғы бөлігіне дейін 1,5 м. Баған әрқайсысы 30 см қызыл және ақ жолақпен кезектесіп боялады (суретте көрсетілгендей). Көрсеткіштің ең жоғарғы (көк) бөлігіне ішінде орнатылған көк түсті қолшамнан (төрт бағытқа) жарықтың шығуы үшін терезелермен жабдықталады.

Көрсеткішті орнату кезінде құбыр жерде бетондалады немесе тұғырда орнатылады (бұл ретте көрсеткіштің биіктігі өзгермейді – жер деңгейінен 1,5 м).

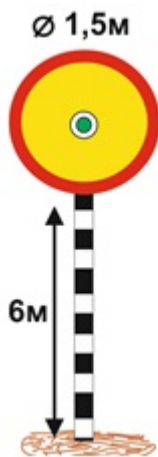
5-сурет

Шептерді белгілеу жалаулары

Жалаудың сабы биіктігі 1,5 м 50x50 (50x40) мм ағаш кесіндісінен дайындалады және қара түске боялады. Кенеп өлшемі 1x1 м матадан дайындалады :

ақ түсті – бастапқы шепті (ауданды) көрсету үшін;
қызыл түсті – оқ атуды бастау шебін көрсету үшін;
көк түсті – оқ атуды тоқтату шебін көрсету үшін;
сары түсті – имитациялау шептерін (аудандарын) көрсету үшін.

Көрсеткіштің төменгі бөлігі сүйірленеді немесе жауынгерлік оқ атуларды немесе оқу-жаттығуларды өткізу кезінде жерге сенімді бекіту үшін қадамен жабдықталады.

6-сурет

Атыстың негізгі бағытының белгісі

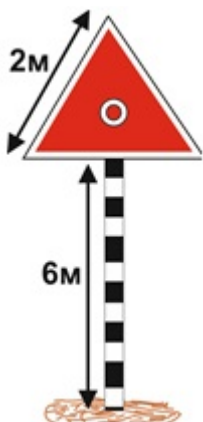
Белгі нысана алаңының тереңдігінде учаске осі бойымен орнатылады, ал тактикалық алаңдарда бірнеше белгілер жергілікті жер бедеріне байланысты әрбір 1,5 – 2 км сайын тактикалық алаң осі бойымен бірнеше белгілер орнатылады.

Белгінің бағаны диаметрі кемінде 80-150 мм металл құбырдан дайындалады. Бағанның биіктігі жер деңгейінен белгінің төменгі кесіндісіне дейін кемінде 6 м (жергілікті жер бедеріне байланысты белгі бағанының биіктігін ұзартуға жол беріледі). Бояу немесе шамды ауыстыру кезінде қызмет көрсетуге қолайлы болу үшін бағанның артқы жағындағы белгіге міндетті түрде деңгей аралығында 40-50 см аралықпен металл саты жабдықталады. Белгінің бағаны жолақтың ені 50 см ақ және қара түспен кезектесіп боялады, бағанның негізі жерде бетондалады.

Диаметрі 1,5 м белгінің шеңбері темір табақтан дайындалады. Белгі ортасы сары түске, ені 10 см жиегі қызыл түске боялады. Белгінің ортасында түнде оқ атуларды жүргізу кезінде бағытты белгілеу үшін плафоны бар лампочка (жасыл түсті) орнатылады.

Бүйірлік қорғау аймағы ішкі шекарасының белгісі

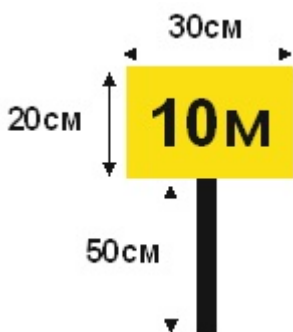

7-сурет

Оқ ату және тактикалық даярлық объектілерінде тереңдікке атыстың негізгі бағытының белгісімен бір сызықта нысана алаңының шетінде орнатылады. Белгінің бағаны диаметрі кемінде 80-150 мм металл құбырдан дайындалады. Бағанның биіктігі жер деңгейінен белгінің төменгі кесіндісіне дейін кемінде 6 м (жергілікті жер бедеріне байланысты белгі бағанының биіктігін ұзартуға жол беріледі). Бояу немесе лампочкасын ауыстыру кезінде қызмет көрсету қолайлы болу үшін бағанның артқы жағындағы белгіге міндетті түрде деңгей аралығында 40-50 см аралықпен металл саты жабдықталады. Белгінің бағаны жолақтың ені 50 см ақ және қара түспен кезектесіп боялады, бағанның негізі жерде бетондалады.

Белгі тең қабырғалы үшбұрыш нысанында (қабырға ұзындығы 2 м) темір табақтан дайындалады. Белгі негізі қызыл түске, ені 10 см жиегі ақ түске боялады. Белгінің ортасында түнде оқ атуларды жүргізу кезінде белгілеу үшін плафоны бар қызыл түсті лампочка орнатылады.

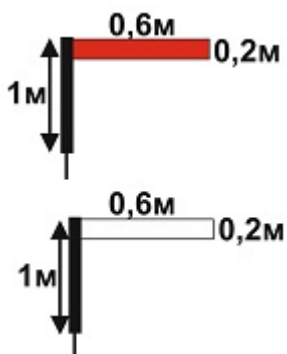
8-сурет

Қашықтық тақтайшалары

Қашықтық тақтайшалары нысана алаңында қашықтықты белгілеу үшін атысты бастау шебінен бастап орнатылады:

директрисаларда, әскери ату аландарында, оқ ату қалашықтарында – әрбір 100 м сайын; ату тирлерінде әрбір 10 м сайын.

Тақтайшалар табак темірден немесе өлшемі 20X30 см фанерадан дайындалады және екі жағы да сары түске боялады. Нөмірлеу тақтайшаның беткі жағына қара бояумен салынады. Тақтайшаның бағаны қара түске боялады. Тақтайша жер деңгейінен төменгі шетіне дейін 0,5 м биіктікте орнатылады.

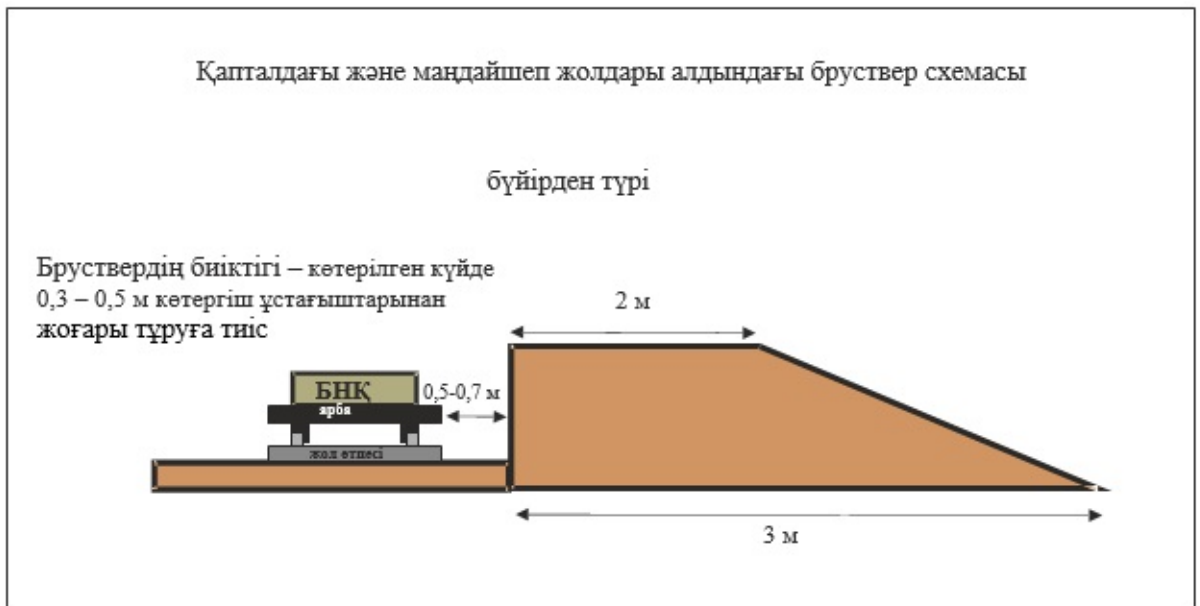
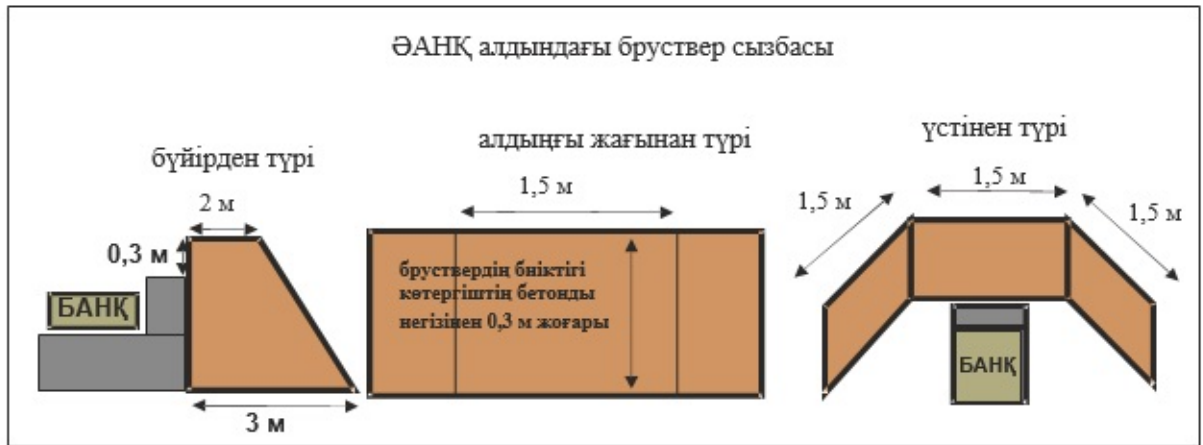
9-сурет

Жарылмай қалған оқ-дәрілерді белгілеу үшін көрсеткіш

(полигонды тазартуды жүргізу үшін сызықтарды белгілеу)

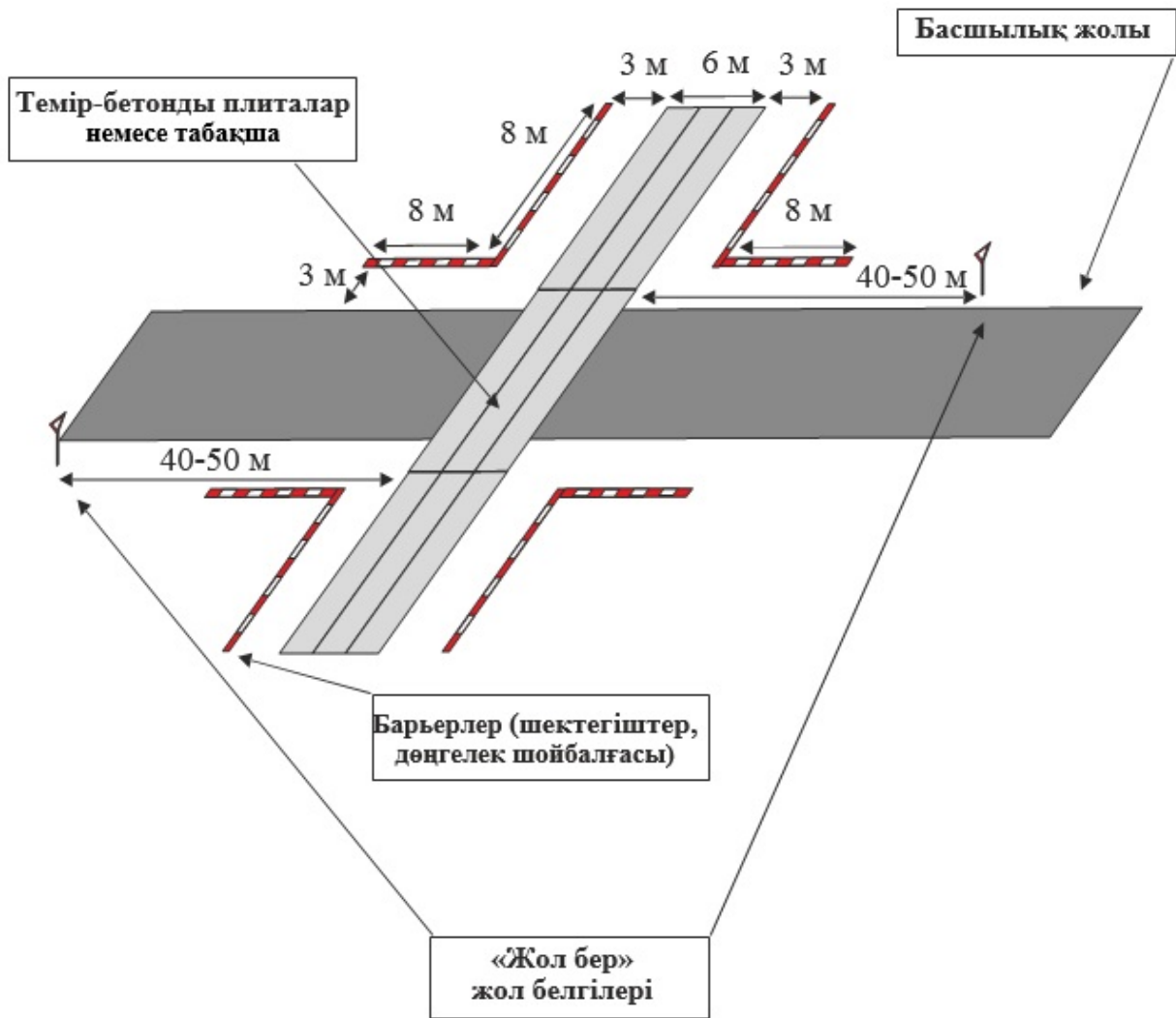
Көрсеткіш 50X50 (50X40) мм ағаш кесіндісінен дайындалады, көрсеткіштерді басқа да материалдан дайындауға жол беріледі. Көрсеткіш бағанының биіктігі сүйір бөлігінсіз 1 м. Көрсеткіштер сары түске боялады. Көрсеткіштің жоғарғы бөлігінде өлшемі 20X60 см қызыл және ақ түсті жалаушалар бекітіледі. Көрсеткіштің төменгі бөлігі полигонға тазарту жүргізу кезінде жерге берік орнату үшін үшкірленеді немесе қадамен жабдықталады.

Полигонның нысана алаңындағы брустверлерді жабдықтау схемасы

Қазақстан Республикасы Қарулы Күштері полигондарының және оқу-жаттығу орталықтарының қызметі қағидаларына 6-қосымша

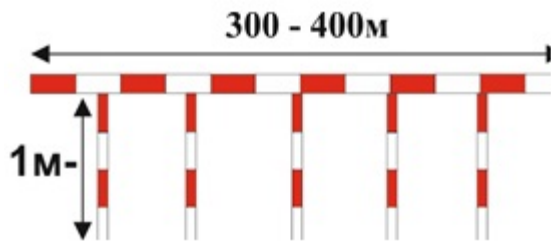
Шынжыр табанды техника үшін орын ауыстыру жабдығының схемасы

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
7-қосымша

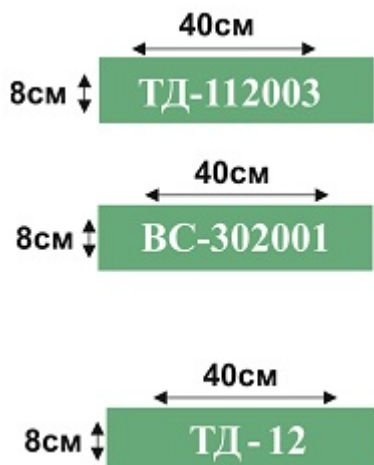
Барьерді орнату, полигон жабдығын таңбалау үлгісі және олардың сипаттамасы

	Қауіпсіздік барьері Қауіпсіздік барьері механик-жүргізуші оқ ату жаттығулары аяқталғаннан кейін бастапқы орналасқан жерге қайтып келе жатқан кезде (жүріп келе жатып оқ ату жаттығуларын орындауы кезінде) бағдарды жоғалтқан, сондай-ақ нашар көріну жағдайында оқу-жаттығу объектісінің тыл ауданына машиналар мен танкілердің рұқсатсыз кіруін болдырмау үшін арналған. Ол ұзындығы 300-400 м (артығымен оң жақ жолдан сол жақ жолға) бетон немесе металл қоршауды

1-сурет

білдіреді және бетон блоктарынан (бетон бордюрлерден) немесе диаметрі кемінде 100 мм металл құбырлардан жасалады. Баған жер деңгейінен 1 м – 1,3 м. Барьер және оның бағандары ұзындығы 1 м қызыл және ақ жолақпен кезектесіп боялады.

2-сурет

Жабдықты нөмірлеу

Полигон жабдығын нөмірлеу нысана қондырғыларына және тарату құдықтарына салынады.

Нысана қондырғысын нөмірлеу кезінде мынадай кодтау белгіленеді.

Нөмірдің алдындағы екі әріп – нысана қондырғысының оқу-жаттығу объектісіне тиесілігін білдіреді (ӘА – әскери атыс алаңы, ТД – танк директрисасы, ЖМ – ЖӘЖМ директрисасы, БТ – БТР директрисасы, БД – біріккен директриса, АД – артиллериялық директриса, ОҚ – ЖӘЖМ атыс қалашығы, ТҚ – танк ату қалашығы, ТА – тактикалық алаң)

Бірінші цифр – оқу-жаттығу объектісінің учаскесінің нөмірін білдіреді (объектіде бар болған кезде – 1 цифр қойылады).

Екінші, үшінші, төртінші және бесінші цифрлар – көтергішті орнату шебін білдіреді.

Алтыншы цифр – шептегі нысана қондырғысының реттік нөмірін білдіреді (егер КП-дан далаға қарағанда оңнан солға 1-ден 8-ге дейін).

Тарату құдықтары мынадай тәртіппен нөмірленеді:

Нөмірдің алдындағы екі әріп – оқу-жаттығу объектісіне тиесілігін білдіреді.

Бірінші цифр – оқу-жаттығу объектісі учаскесінің нөмірін білдіреді.

Екінші цифр – АОШ-дан бастап учаскедегі тарату құдығының реттік нөмірі.

Нөмірлеу нысана қондырғысының немесе тарату құдығының қақпағына трафарет арқылы ақ бояумен салынады. Трафарет өлшемі ені 40 см, биіктігі 8 см аспауға тиіс.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
8-қосымша
Нысаны
_____ әскери бөлімінің
командиріне

_____ әскери бөлімінің қолбасшылығы Сізден оқ ату (жауынгерлік машиналарды жүргізу) дайындығы бойынша практикалық сабақты 2019 жылғы _____ бастап _____ дейінгі кезеңде оқу-жаттығу полигонында саны _____ адамнан тұратын _____ әскери қызметшілерімен өткізуде жәрдем көрсетуіңізді сұрайды.

_____ әскери бөлімінің командирі
2019 жылғы " ____ " _____

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
9-қосымша
Нысаны
"БЕКІТЕМІН"

_____ әскери бөлімінің
командирі
20__ жылғы " ____ "

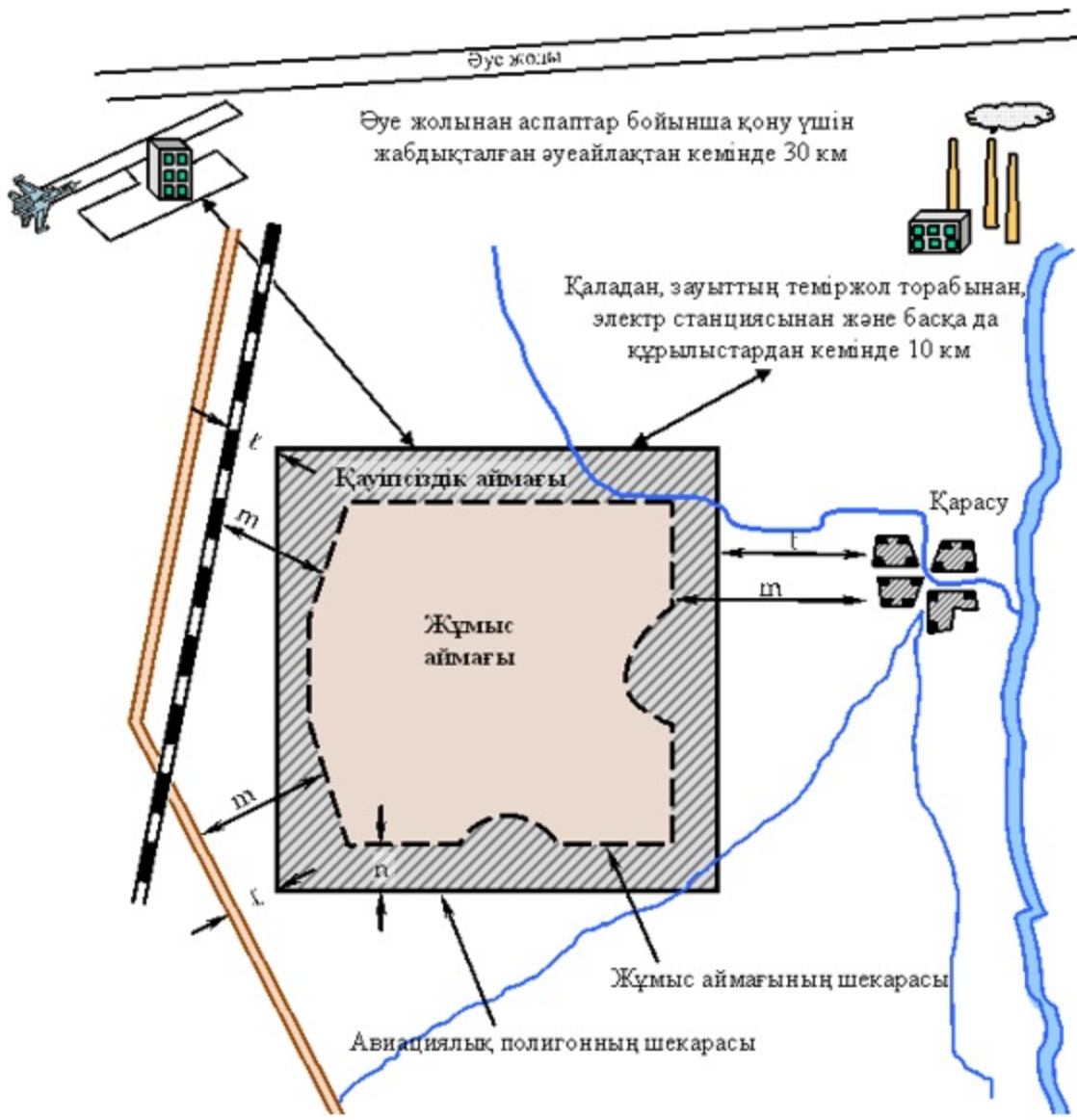
20__ жылғы _____ бастап _____ дейін _____ гарнизоны әскери бөлімдерінің _____ оқу-жаттығу полигонындағы сабақтар кестесі

Полигон объектілері	Дүйсенбі _____	Сейсенбі _____	Сәрсенбі _____	Бейсенбі _____	Жұма _____
Әскери атыс алаңы					
Т а н к директрисасы					
Ж Ә Ж М директрисасы					
ТҚБЗ және А директрисасы					
Танкілер айлағы					

Командирдің орынбасары – жауынгерлік даярлық бөлімінің бастығы

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
10-қосымша

Авиациялық полигон шекараларын айқындау схемасы

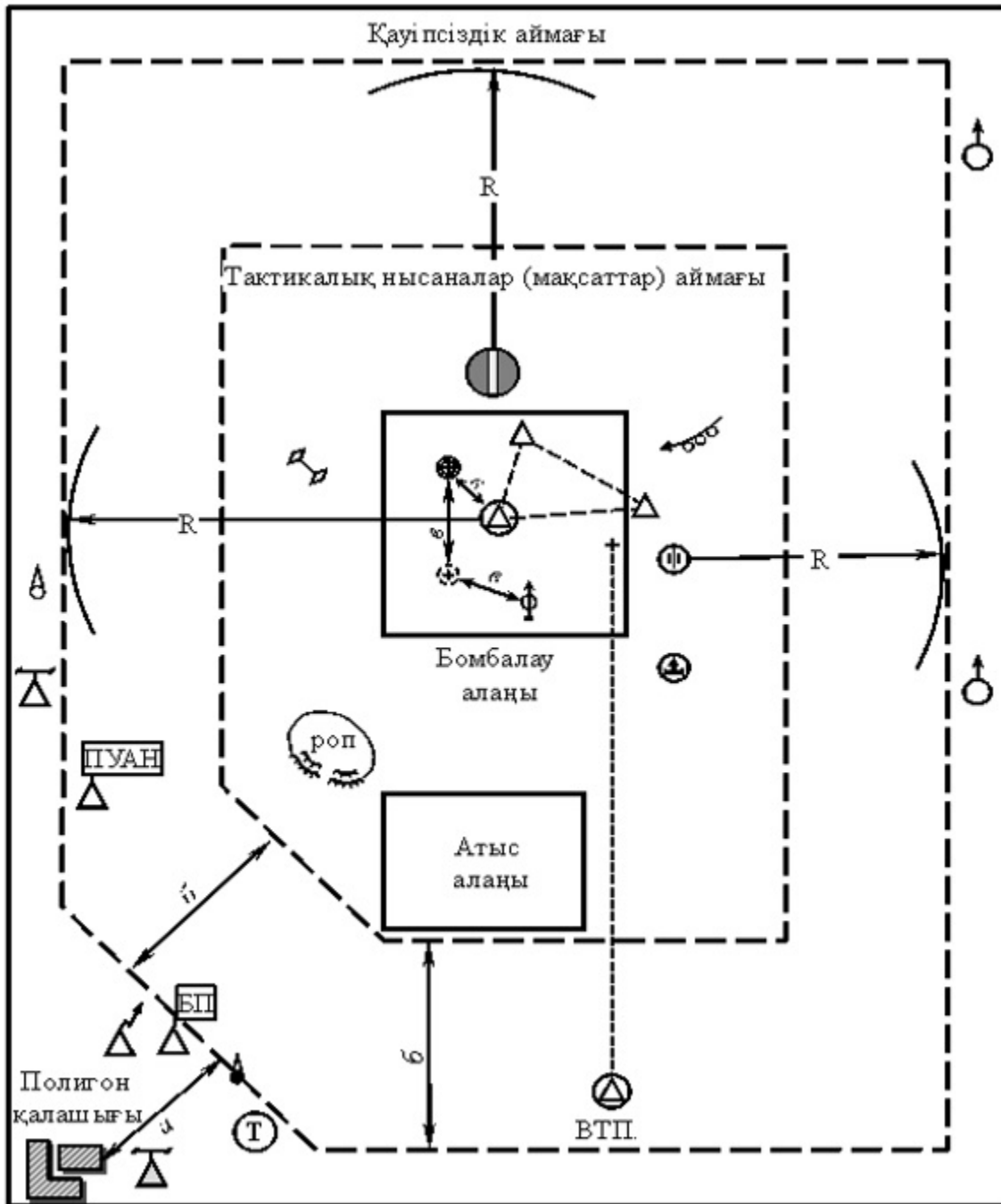
m	—	елді мекендерден, кеме жүзетін өзендерден және басқа да объектілерден жұмыс аймағының шекарасын алыстату ($m \geq$ 2 км + $R_{оск}$)
n	—	авиациялық полигон шекарасынан жұмыс аймағының шекарасынан алыстату ($m \geq$ 200 м + $R_{оск}$)
ℓ	—	ауыл типіндегі елді мекендерден, жолдардан, кеме жүзетін өзендерден, теңіз коммуникацияларынан және балық аулайтын аудандардан полигон шекараларын алыстату ($\ell \geq$ 2 км + $R_{оск}$)

$\ell \geq$

200 м + Rок)

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
11-қосымша

Авиациялық полигонда жабдықты орналастыру схемасы

a — кемінде 2 км + Rок

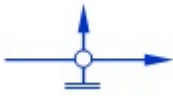
б — кемінде 1 км
 в — кемінде 1 км
 R — кемінде 5s + Rosk

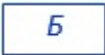

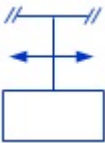

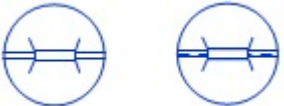
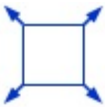

Қазақстан Республикасы Қарулы
 Күштері полигондарының және
 оқу-жаттығу орталықтарының
 қызметі қағидаларына
 12-қосымша

Авиациялық полигондарда нысаналар мен арнайы объектілер тізбесі және олардың шартты белгісі

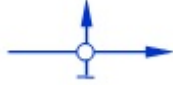

Р/с №	Нысаналар, объектілер атауы	Шартты белгілері
1. Тактикалық нысаналар – нысана (көк түспен белгіленеді)		
Ұрыс алаңы объектілері		
1.	Қорғаныстағы мотожаяу әскер ротасы	
2.	Оқ ату бекінісінде кіші калибрлі зениттік артиллерия батареясы	
3.	Оқ ату бекінісіндегі гаубицалар батареясы	
4.	Оқ ату бекінісіндегі атом қаруы	
5.	Шабуылдау кезінде жауынгерлік реттіліктегі орташа танкілер ротасы	
6.	Оқ ату бекінісіндегі далалық құралдар батареясы	
7.	Старттық бекіністе кіші қашықтықтағы зениттік-зымыран кешенінің батареясы	

8.	Жауынгерлік жай-күйде жылжымалы зениттік-зымыран кешенінің есептобы	
9.	Қорғаныстағы орташа танкілер ротасы	
Тактикалық тереңдіктегі объектілер		
10.	Марштағы мотожаяу әскер ротасы	
11.	Марштағы орташа танкілер ротасы	
12.	Маршта аз қашықтыққа зениттік-зымыран кешенінің батареясы	
13.	Шоғырландыру ауданындағы мотожаяу әскер ротасы	
14.	Маршта орташа қашықтыққа зениттік-зымыран кешенінің батареясы	
15.	Старттық бекіністе орташа қашықтыққа зениттік-зымыран кешенінің батареясы	
16.	Басқару және хабардар ету бекеті	
17.	Жылжымалы оқ-дәрілер қоймасы	
18.	Басқарылатын зымырандарды жинау базасы (техникалық қамтамасыз ету пункті)	
19.	Армиялық корпустың командалық пункті	
20.	Маршта жедел-тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	

21.	Старттық бекіністе жедел-тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	
22.	Барлау-соққы беру кешенінің жерүсті құралдары	
Жедел тереңдіктегі объектілер		
23.	Оқ-дәрілердің, ЖЖМ армиялық қоймасы	
24.	Басқару және хабардар ету орталығы	
25.	Старттық бекіністегі қанатты зымырандар жасағы	
26.	Тактикалық авиация әуеайлағы	
27.	Теміржол станциясы	
28.	Теміржол (тас жол) көпірі	
Тыл объектілері		
29.	Электрстанциялары	
30.	Өнеркәсіптік кәсіпорын	
31.	Авиациялық база – ӘШҚҚ құралдарымен әуеайлақ кешені	

2. Жылжымалы полигондардағы нысаналар жабдығы (көк түспен белгіленеді)

32.	Басқару және хабардар ету орталығы	
33.	Маршта тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	
34.	Старттық бекіністегі тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	
35.	Маршта жедел-тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	
36.	Старттық бекіністегі жедел-тактикалық мақсаттағы басқарылатын зымырандар батареясы	
37.	Маршта орташа қашықтықтағы зениттік-зымыран кешенінің батареясы	
38.	Старттық бекіністе орташа қашықтықтағы зениттік-зымыран кешенінің батареясы	
39.	Маршта далалық артиллерия батареясы	

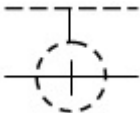
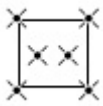

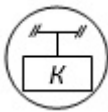

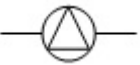
3. Оқу-жаттығу нысаналары (қара түспен белгіленеді)

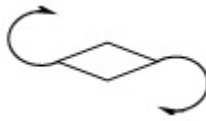
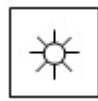
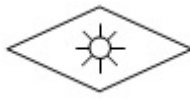

Оқ атуға және зымырандарды ұшыруға арналған нысаналар

40.	Жеке ату үшін әскери техниканың жеке макеттер (мүсіндер) кешенімен оқу-жаттығу оқ ату нысана алаңы	<i>Условные знаки макетов (силуэтов)</i>

Бом-ба лақ-ты-ру-ға және зы-мы-ран-дар-ды ұшы-ру-ға ар-нал-ған ны-са-на-лар (бом-ба-лау ны-са-на-ла-ры) Көзбен шолу нысаналары

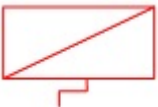

41.	Кресті бар диаметрі 100 м шеңбер, күндізгі	

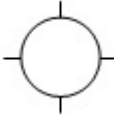

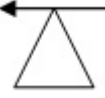

42.	Кресті бар диаметрі 200 м шеңбер, күндізгі	
43.	Кресті бар диаметрі 100 м шеңбер, түнгі	
44.	Кресті бар диаметрі 100 м шеңбер, шүйілүмен жұмыс үшін түнгі	
45.	Тікұшақтардан қараңғыда және түнде бомба лақтыру және оқ ату үшін олардың арасында 2 м арақашықтықпен бір жағы 20 м шаршы және орталықта екі оқ ату	
46.	Кресті бар диаметрі 200 м шеңбер, түнгі	
Радиолокациялық нысаналар		
47.	Бәсең радиолокациялық нысана, нүктелі	
48.	Бәсең радиолокациялық нысана, сызықты	
49.	Бәсең радиолокациялық нысана, алаңды	
50.	Белсенді радиолокациялық нысана – сериялы қолданыстағы жерүсті РЛС	
51.	"Кукушка" типіндегі белсенді радиолокациялық нысана	
52.	Көздеудің радиотехникалық жүйелері мен қосалқы нүктелерін пайдалана отырып, бомба лақтыруға арналған репер-нысана	
53.	Қосалқы көздеу нүктелері (жасанды)	

54.	Қосалқы көздеу нүктелері (табиғи)	
Жылжымалы және алуан түрлі жылу нысаналары		
55.	Механикалық тарту күшіндегі жылжымалы нысана	
56.	Өздігінен жүретін, телебасқарылатын нысана	
57.	Жылжымалы нысана имитаторы, радиотехникалық	
58.	Жасанды алуан түрлі жылу нысанасы	
59.	Нақты алуан түрлі жылу нысанасы (жұмыс жасайтын әскери техника)	
4. Теңіз авиациялық полигондардағы нысаналар (көк түспен белгіленеді)		
60.	Өздігінен жүретін, телебасқарылатын нысана-катер	
61.	Бұрыштық шағылыстырғыштармен белгіленген кеме-нысана, өздігінен жүрмейтін	
62.	Өздігінен жүрмейтін кеме-нысана	
63.	Үлкен корабль қалқаны (65 x 13 м)	
64.	Кіші корабль қалқаны (38 x 13 м)	
65.	Нысана – сүңгуір қайық (аналог)	

66.	Сүңгуір қайықтың нысана-елестеткіші	

Полигондарды арнайы жабдықтау (а – қызыл түспен белгіленеді)

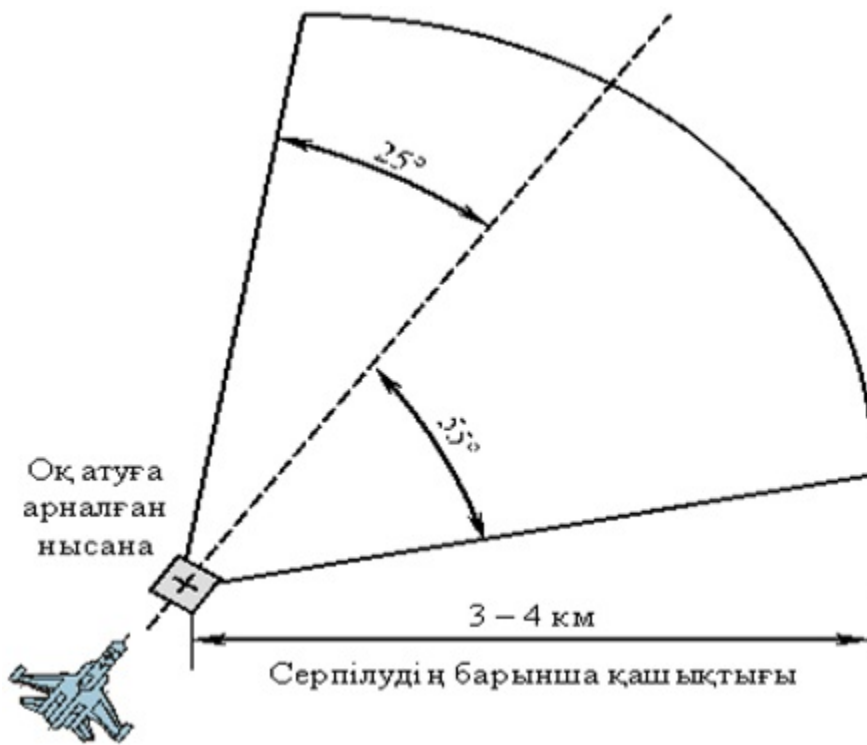
Р/с №	Нысаналар, объектілер атауы	Шартты белгілер
1.	Оқу-жаттығу авиациялық орталық (полигон) қалашығы	
2.	Басшылықтың бақылау пункті	
3.	Полигонның командалық-бақылау пункті (басқару пункті)	
4.	Жеңіл түрдегі (ағаш) бақылау пункті (мұнара)	
5.	Күрделі түрдегі (металл, кірпіш және т.б.) бақылау пункті (мұнара)	
6.	Жеке құрамды тасалауға арналған блиндаж	
7.	Отырғызу алаңы (көлемі/отырғызу курсы)	
8.	Қоршау бекеті, жылжымалы шолғын	
9.	Түтін (түнде пиротехникалық) бекеті	
10.	Сыммен қоршау	

11.	Шлагбаум	
12.	Межеліу белгісі	
13.	Ескерту белгісі б – қара түспен белгіленеді	
14.	Радиолокациялық бөлімше	
15.	Радиолокациялық станция	
16.	Радиолокациялық қашықтық өлшегіш	
17.	Радиолокациялық биіктік өлшегіш станциясы	
18.	Радиопеленгаторлық бекет	
19.	Жарық маягы (белгінің оң жағында шақыру белгісі мен жұмыс тәртібі көрсетіледі)	
20.	Бәсең радиолокациялық нысана маркері	
21.	Жетекті радиостанция (шақыру белгілері көрсетіледі)	
22.	Метеостанция (метебекет)	
23.	Радиокедергілер станциясы	

24.	Байланыс радиостанциясы	
25.	Тұрақты сымды байланыс желісі	
26.	Уақытша сымды байланыс желісі	
27.	Радиорелейлік байланыс желісі	

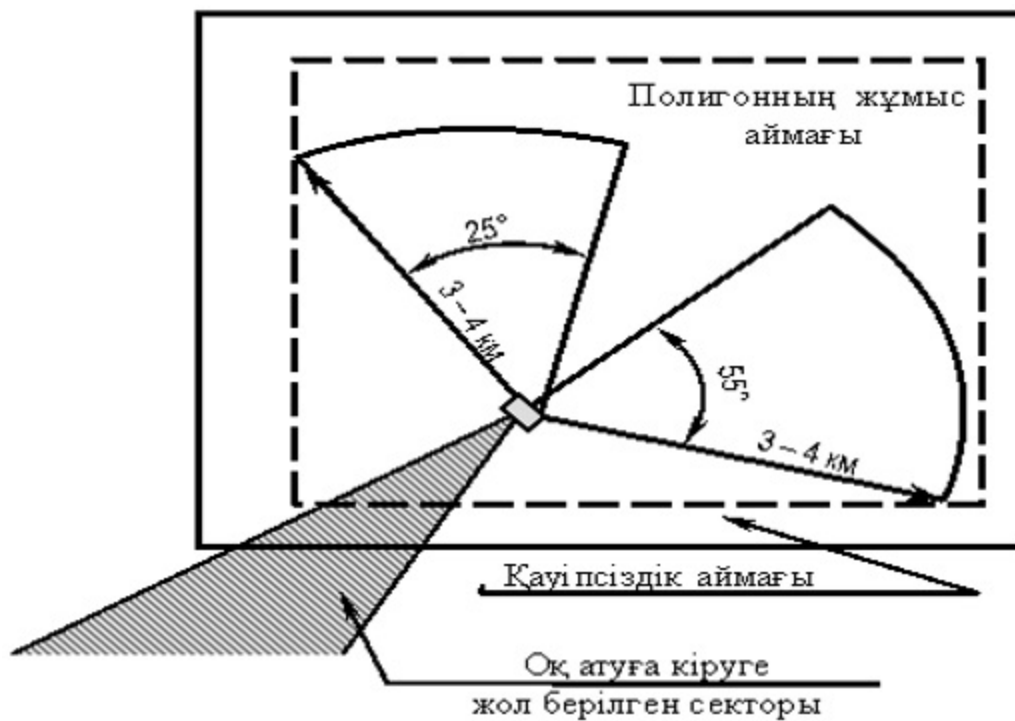
Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
13-қосымша

Жерүсті нысаналары бойынша оқ ату кезінде серіпкелі снарядтардың жан-жаққа ұшырау схемасы

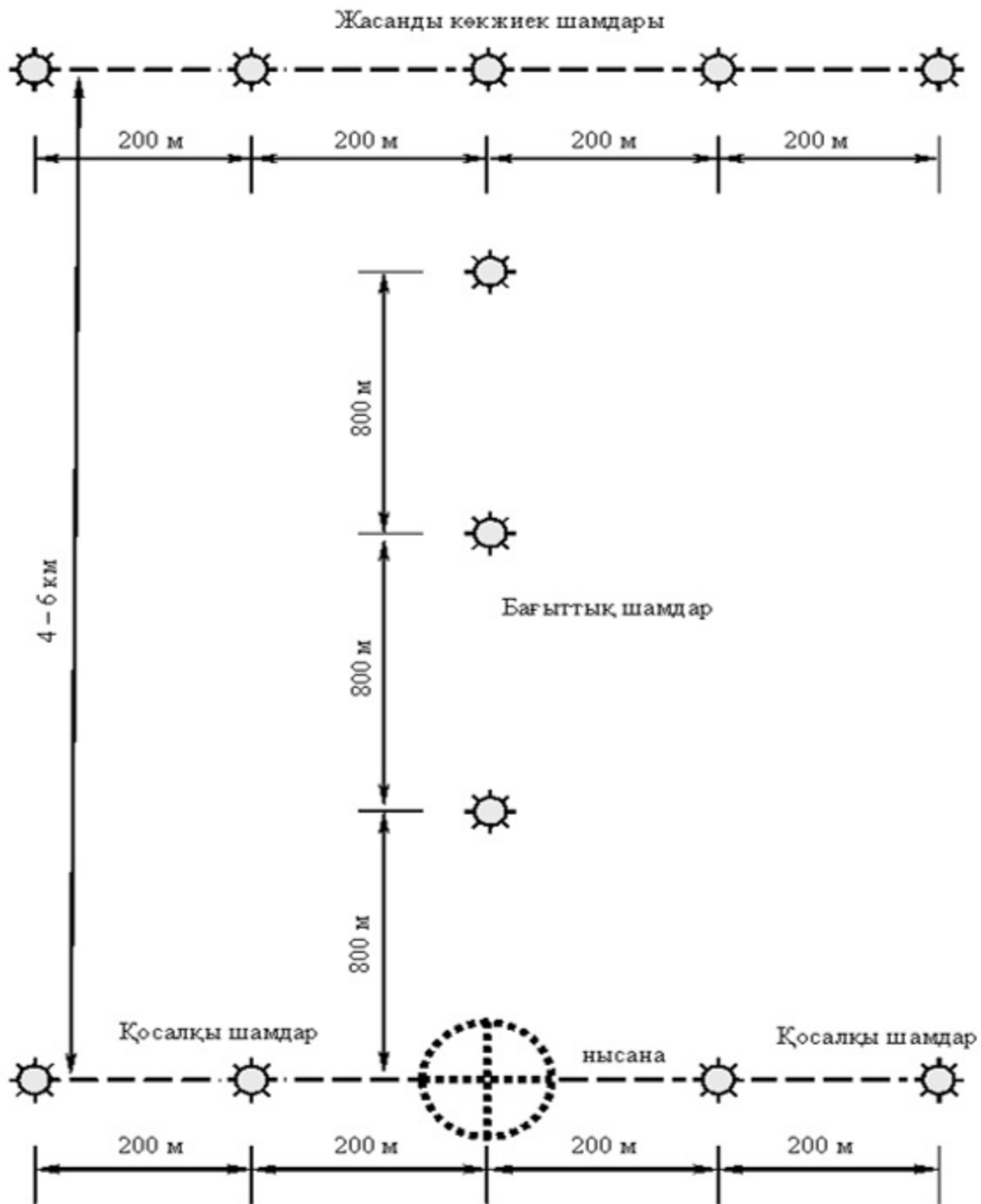
Полигонда оқ ату үшін кіру секторын айқындау схемасы

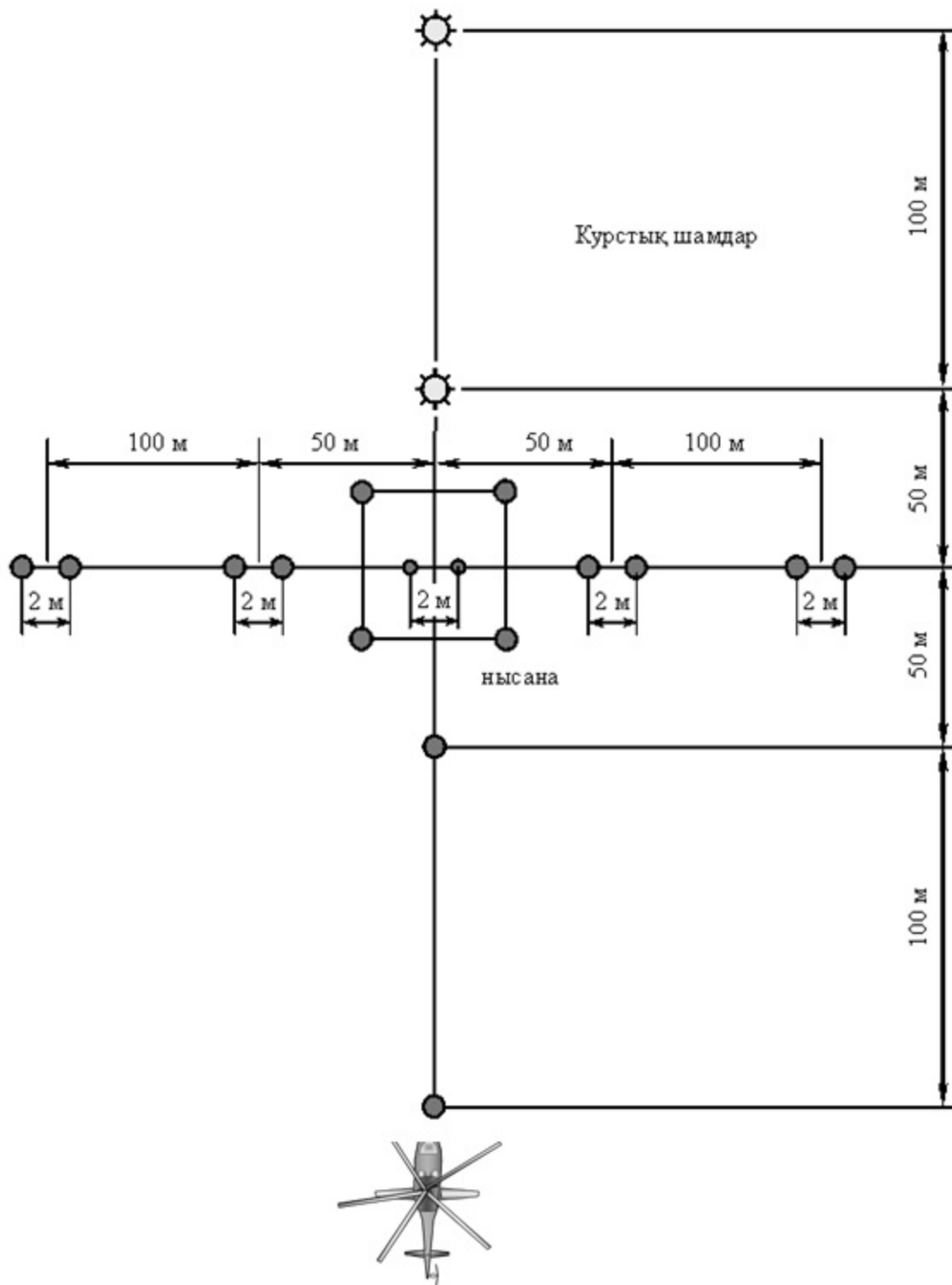
Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
14-қосымша

Қараңғы түсерде және түнде бомба лақтыру және оқ ату үшін полигонды жабдықтау схемасы (майдандық авиация үшін)

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
15-қосымша

**Қараңғы түсерде және түнде бомба лақтыру және оқ ату үшін полигонды жабдықтау
схемасы (тікұшақтар үшін)**

Қазақстан Республикасы Қарулы
 Күштері полигондарының және
 оқу-жаттығу орталықтарының
 қызметі қағидаларына
 16-қосымша
 Нысаны

" _____ " авиациялық полигонында ұшу жетекшісінің журналы

(Журналдың сол жағы)

_____ ұшу күні _____ тәулік уақыты
Ұшуды қамтамасыз етуге нысананы жабдықтау _____
(дайын, дайын емес)

Басшылық жасау және қоршау тобына нұсқау берілді _____
(қолы, тегі)

Ұшудың басталуы

Ұшу жетекшісінің ескертулері	Себептері мен кінәлілер

Полигондағы ұшу жетекшісі _____
(әскери атағы, қолы, тегі)
(Журналдың оң жағы)

Метеожағдайлар _____ ұшу нұсқасы _____
Байланыс құралдары және РТҚ ұшуы _____
(дайын, дайын емес)

_____ (қолы, тегі)

Ұшудың аяқталуы _____

Бөлім командирінің нұсқауы, қолы, күні	Командир нұсқауларын орындау және кемшіліктерді жою туралы баяндама, күні, орындаушының қолы

_____ әскери бөлімінің командирі
(әскери атағы, қолы, тегі)

Жеке парақта тексерушінің ескертулері

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
17-қосымша
Нысаны
(Беткі жағы)

Авиация полигоны кезекші нарядының журналы

(Журналдың сол жағы)

_____ әскери бөлімінің ұшу күні (жылы, күні, айы),
_____ әуеайлағы

Ұшуды бастау (№ өтінім бойынша) 00 с. 00 мин. (нақты уақыт), ұшуды
аяқтау 00 с.00 мин.

_____ өтінім бойынша
нысаналар

1. Ұшуға басшылық жасау тобы:

Ұшу жетекшісі _____

(әскери атағы, тегі, аты-жөні)

Ұшу жетекшісінің көмекшісі (жауынгерлік басқару офицері)

_____

(әскери атағы, тегі, аты-жөні)

2. КП есептобы:

Взвод (бөлімше) командирі _____

РЛС планшетшісі _____

Кезекші байланысшы _____

Есептеу бөлімшесінің планшетшісі (операторы) _____

_____

Хронометражшы _____

Белгілеушілер _____

2. БП байқаушылары:

№ 1 _____

№ 2 _____

№ 3 _____

№ 4 _____

4. Полигонды қоршау:

№ 1 бекет _____

№ 2 бекет _____

№ 3 бекет _____

(Журналдың оң жағы)

5. Байланыс және РТҚ мамандары:

РЛС _____

РС _____

АРП _____

6. Ұшу басындағы метеожағдай және оның кейіннен өзгеруі

_____
_____

7. Экипаждардың ұшу тапсырмаларын орындау жөніндегі ұшу жетекшісінің ескертулері (нұсқаулықты, жаттығуларды орындау әдістемесін, белгіленген қауіпсіздік шараларын, ұшу режимін, радиоалмасуды бұзу).

_____
_____

8. Полигонды ұшуға дайындау жөніндегі ұшу жетекшісінің ескертулері:

_____

9. Ұшуды қамтамасыз ету жөніндегі полигон жұмысын бағалау:

Полигонның КП _____

РЛГ _____

полигон взводы (бөлімшесі) _____

Радио торап _____

АРП _____

Ұшуды қамтамасыз етуді жалпы бағалау _____

Авиациялық полигон бастығы

Ұшу жетекшісі

(әскери атағы, тегі, аты-жөні)

(әскери атағы, тегі, аты-жөні)

Тексерушінің ескертуі (жеке парақта)

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
18-қосымша
Нысаны

Жергілікті тұрғындармен полигон аумағында қауіпсіздік шараларды сақтау туралы жүргізілетін іс-шаралар ЖУРНАЛЫ

Іс-шараны жүргізу күні	Іс-шараны жүргізген адамның лауазымы, әскери атағы, тегі және аты-жөні	Іс-шара атауы, жүргізу орны және қатысушылар саны	Мекеме жетекшісінің лауазымы, қолы, тегі және аты-жөні және мөрі

Ескертпе:

Жүргізілген іс-шараларды есепке алу журналы толтырғанға дейін жүргізіледі, одан кейін жыл бойы сақталады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
19-қосымша
Нысаны

Полигонда оқу-жаттығулар мен оқ атуларды жүргізу туралы хабардар ету парағы 2019 жылғы "___" _____

Хабардар ету күні мен уақыты	Оқ атуларды (оқу-жаттығуларды) өткізу күні мен уақыты	Оқ атуларды (оқу-жаттығуларды) бастау	Хабардар етуді қабылдаған адамның лауазымы, тегі және аты-жөні және мекеменің мөрі

_____ (хабардар етуді жүргізген адамның лауазымы, әскери атағы, қолы, тегі және аты-жөні)

Ескертпе:

- 1) толтырылғаннан кейін хабардар ету парағы жыл бойы сақталады.
- 2) хабардар ету парағы 2 данада пысықталады (1-ші данасы хабардар етілген адамға беріледі, хабардар ету парағының 2-ші данасы өкілдің қолымен және мөрімен (болған кезде) полигон бастығында қалады).
- 3) анықтау және прокуратура органдарының талабы бойынша парақтың көшірмесі жасалады, содан кейін тиісті органның рұқсатын алғанға дейін сақталады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
20-қосымша
Нысаны
БЕКІТЕМІН

_____ әскери бөлімінің
командирі
2019 жылғы " ____ "

Полигон аумағының шекараларын бұзушысын анықтау АКТІСІ

Комиссия мынадай құрамда: _____
ә/б полигонының бастығы, _____ ә/б полигоны танк директрисасының
бастығы
_____ және _____ ә/б
полигоны
бойынша кезекші 20 __ жылғы _____ сағатта _____ полигонның
танк
директрисасы аумағында жекеменшік фирманың жұмыскері болып
табылатын
_____ азаматтық адамды
анықтады

_____ (тегі, аты-жөні, жеке куәлігінің № немесе болмаса атап көрсету қажет)

_____ полигонының аумағында болу мақсаты.
Полигон аумағында болуға тыйым салу туралы ескертілген болатын

(немесе ескертілмеген).

Бұзушымен түсіндіру жұмыстары жүргізілді.

Актімен таныстым: _____ ;

(бұзушының қолы, тегі, аты-жөні)

Бұзушы 20 _____ сағатта _____ гарнизоны әскери

полиция бөлімінің өкіліне _____

тапсырылды.

(әскери атағы, қолы, тегі, аты-жөні)

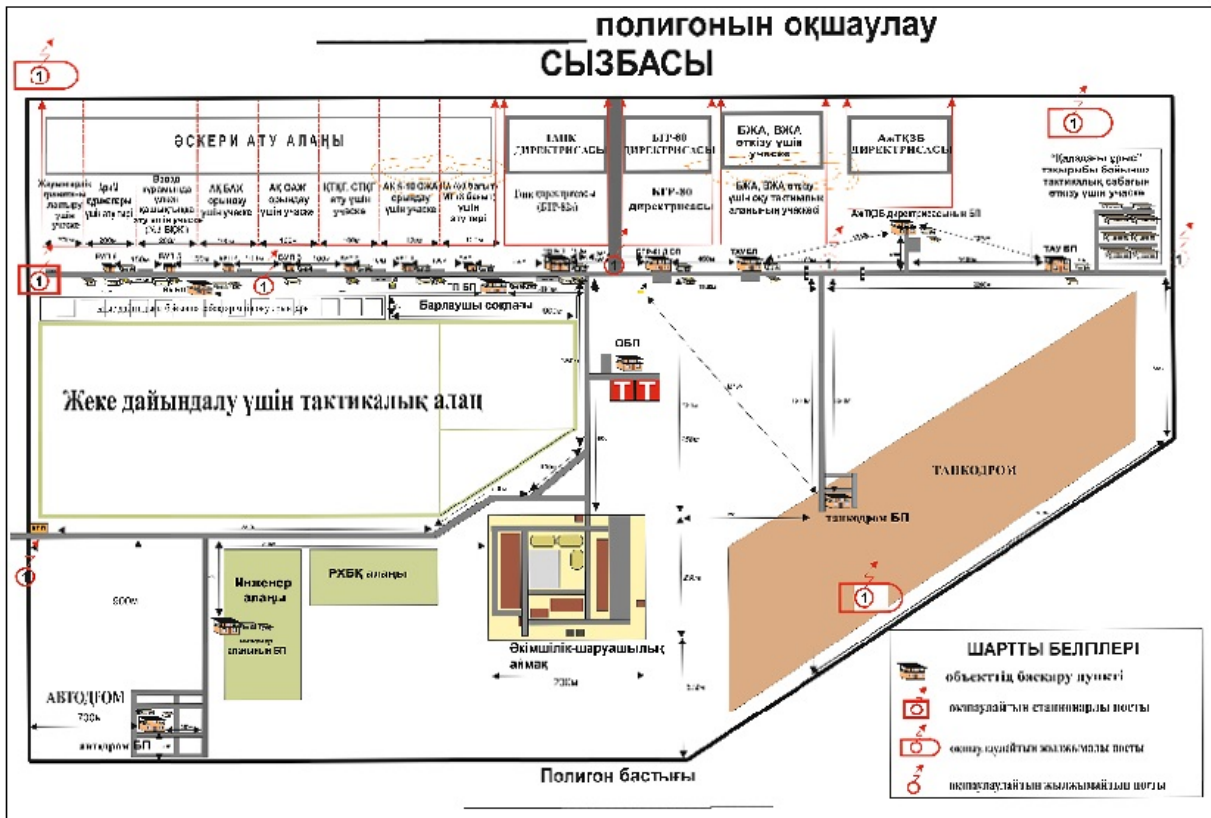
Полигон бастығы _____

Объект бастығы _____

Полигон бойынша кезекші _____

20 _____ жылғы " _____ "

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
21-қосымша

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
22-қосымша

Ескерту белгісі

1-сурет

2-сурет

Ескерту белгілері жабдықталған траншеялардың ішкі жағы бойынша олардың бір бірінен 200 м аспайтын қашықтықта тура көрінетін полигон шекаралары периметрінің бойында орнатылады. Белгінің тірегі диаметрі кемінде 60 – 80 мм металл құбырынан әзірленеді. Тіректің биіктігі жер деңгейінен белгінің төменгі жиегіне дейін кемінде 1,5 м. Тірек биіктігі 15 см қызыл және ақ түсті жолақпен кезек-кезекпен боялады. Ең жоғары ақ жолақта қара бояумен белгінің реттік нөмірі жазылады. Белгілерді нөмірлеу полигонға басты кіреберіс жолдың сол жағынан басталады (полигон БӨП-інен сол жақта) және сағат тілінің жүрісі бойынша полигон периметрінің бойында жалғасады. Белгі болат табағынан немесе 0,5X0,6м мөлшердегі фанерадан дайындалады. Белгіден кейін екі жағынан ақ-сары (ашық-сары) түске боялады. Белгінің бет жағына ашық-қызыл түсті жиек жағылады (қалыңдығы 5 см) және мемлекеттік және орыс тілдерінде "Токта! ОО ату жүргізілуде! Жүруге және өтуге тыйым салынады!" деген ескерту жазбасы жазылады...

"Тыйым салынған аймақ" белгісі

"Тыйым салынған аймақ" деген белгілер тазарту жөніндегі іс-шараларды жүргізу үшін жүріп өтуі қиын (аксортаң учаскелері, батпақ, қалың орман, қалың бұтақ учаскелері) полигонның қауіпті учаскелері шекараларының бойында орнатылады. Қауіпті учаскелер (тыйым салынған аймақтар) қауіпсіздік шаралары жөніндегі полигонның карта-схемасына түсіріледі.

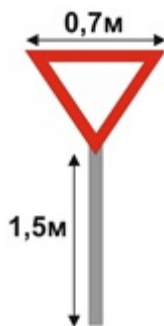
Белгінің тірегі диаметрі кемінде 60 – 80 мм металл құбырынан әзірленеді. Тіректің биіктігі жер деңгейінен белгінің төменгі жиегіне дейін кемінде 1,5 м. Тіректің биіктігі 15 см қызыл және ақ жолақпен кезек-кезекпен боялады.

Белгі болат табағынан немесе мөлшері 0,5X0,6м фанерадан әзірленеді. Белгіден кейін екі жағынан ақ-сары (ашық-сары) түске боялады. Белгінің бет жағына ашық-қызыл түсті жиек жағылады (қалыңдығы 5 см) және мемлекеттік және орыс тілдерінде "Тыйым салынған аймақ!" (қара бояумен) ескерту жазбасы жазылады...

"Жол бер" жол белгісі

"Жол бер" деген жол белгісі басшылық жасау жолдарында және шынжыр табанды техника үшін өткелмен қиылысатын жерлерде алаңды басқару жолдарында орнатылады. Белгі өткелден 40 – 50 м кейін жол бойында орнатылады. Сонымен қатар белгі полигонның барлық аумағындағы автомобиль қозғалысын реттеу үшін пайдаланылады.

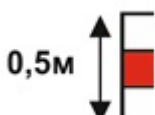
Белгінің тіректері диаметрі 60 – 80 мм металл құбырынан әзірленеді. Тіректің биіктігі жер

3-сурет

деңгейінен белгінің төменгі жиегіне дейін кемінде 1,5 м. Тірек сұр түске боялады.

Белгі қабырғаның мөлшері 0,7 м тең қабырғалы үшбұрыш түріндегі болат табағынан немесе фанерадан әзірленеді. Белгінің ауданы екі жағынан ақ түске боялады. Белгінің бет жағына ашық-қызыл түсті жиек жағылады (қалыңдығы 5 см).

Жол бағаналары

Жол діңгектері полигонының топырақ жолдарының бойында (жолдың жиегінде) орнатылады (әрбір 100 – 150 м сайын). Жол діңгектері автомобиль (шынжыр табанды) техникасы үшін (әрбір 2 м сайын) тұрақ шекараларын белгілеу үшін пайдаланылуы мүмкін. Жолдың діңгектері бетоннан немесе болат құбырлардан (диаметрі кемінде 10 мм) әзірленуі мүмкін. Ақ (жоғарғы және төменгі секциялар) және қызыл (ортаңғы секция) түске боялады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
23-қосымша
Нысаны

Жарылмаған оқ-дәрілерді, авиациялық бомбаларды, зымырандарды және басқа да жарылу қаупі бар заттарды есепке алу ЖУРНАЛЫ (Құрлық әскерлерінің полигондары үшін)

Р/с №	Оқ ату күні	Объектінің және учаскенің №	Оқ-дәрі калибрі, маркасы және саны	Іздеу нәтижелері, белгілеу координаталары	Оқ ату жетекшісінің және объекті бастығының қолы	Ж о ю туралы актінің күні және №	ЖҚЗ жою туралы полигон бастығының қолы
1.							
2.							

Ескертпе:

1) Журналды полигон бастығы жүргізеді.

2) Жарылмаған оқ-дәрінің координаталары тереңдікке – шептер бойынша, оңға, солға – учаскенің немесе объектінің (әскери атыс алаңының, директрисаның, тактикалық алаңның) өзегіне қатысты метрлермен белгіленеді. Оқ атудың аға жетекшісі және оқу-жаттығу объектісінің бастығы оқ ату аяқтағаннан кейін, жарылмаған оқ-дәрілердің бар болуы туралы полигон бастығына баяндап, жарылмаған оқ-дәрілерді іздеуді және белгілеуді

ұйымдастырады, одан кейін журналға жазба жазады және қол қояды. Полигон бастығы оқ-дәріні жою жөніндегі жұмысты жару командасы жүргізгеннен кейін журналға қол қояды.

(авиациялық полигондар үшін)

Күні (жылы, айы, күні)	Әскери бөлім/әуежай	ӘК типі	Ж / қолдану режимі (қ.ж., шүйіл у, жауынгерлік кері бұрылу және т.б.)	АЖҚ типі және калибрі	ӘК экипаж командирінің индексі, АБ тұрақтандырылған нөмірі	Жарушы типі	Құлаған орын координаталары			Күні		Жою туралы актінің №, күні, полигон бастығының қолы	Ескертпе
							Нысан аның №, полигонның тірек нүктесі	радиус (м)	азимут (градус)	анықт ау	жою		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14

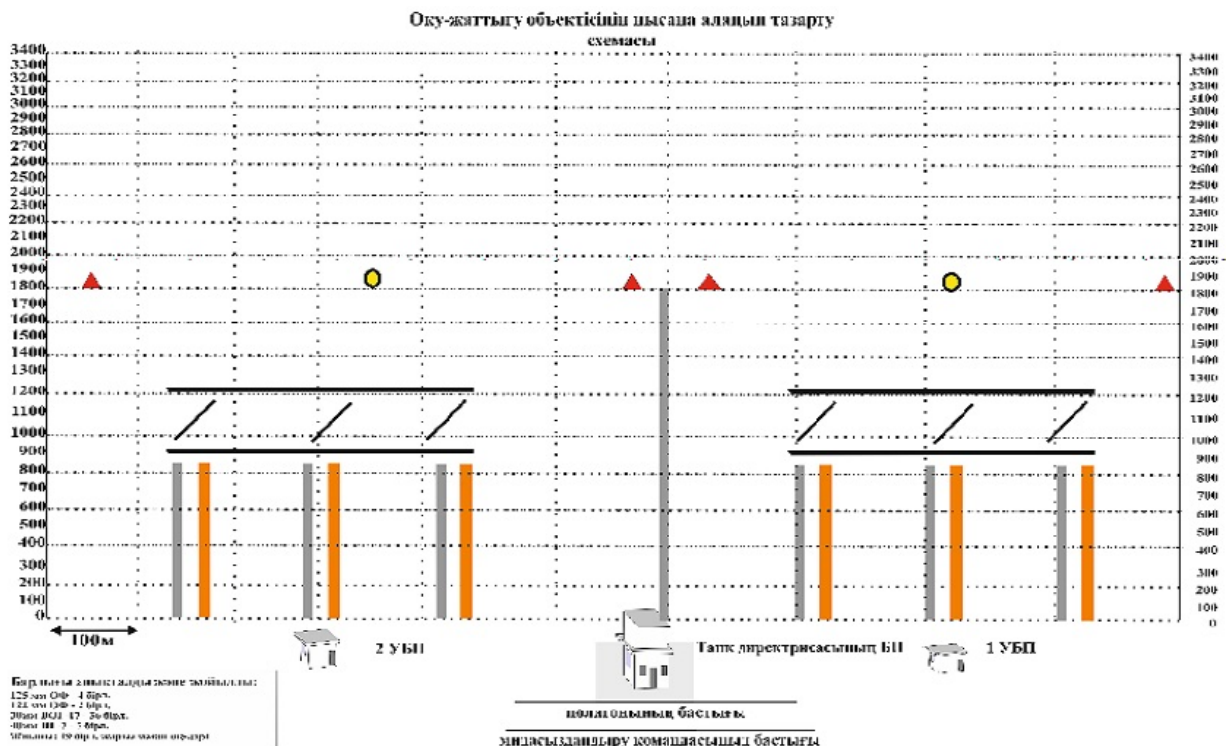
Ескертпе:

1) журналға барлық жарылмаған оқ-дәрілер, авиациялық бомбалар, зымырандар және басқа да жарылу қаупі бар заттар енгізіледі. Бомбаның жарылмауы туралы толық деректер болмаған кезде тиісті бағандарға сызық қойылады, ал "Ескертпе" деген бағанда мысалы "Жарылмаған бомба анықталмады (табылмады), құлаған орындарының координаталары шамамен берілген" деген түсінік жасалады.

Жүргізілген шаралар туралы белгі оқ-дәрілерге қарама-қарсы жасалады, мысалы: "Қоршалды", "Белгіленді" (мынадай белгімен), "Анықталмады", ал жойылғандарға қарама-қарсы – "Жойылды" деген актінің нөмірі.

2) ай сайын, қысқы кезең үшін және жылына журналда жарылмаған, жойылған (полигонда қалған) оқ-дәрілер санына қорытынды жасалады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондары мен оқу-
жаттығу орталықтары
қызметінің Ережесіне
24 қосымша

Қазақстан Республикасы Қарулы
 Күштері полигондары мен оқу-
 жаттығу орталықтары
 қызметінің Ережесіне
 25 қосымша
 Формасы
 БЕКІТЕМІН
 _____ әскери бөлімінің
 командирі

2019 ж " ____ " _____

Жарылғыш қаупі бар заттардан тазаланған _____ әскери бөлімінің _____ оқу полигоны аумағын тапсыру-қабылдау актісі

Комиссия құрамында: комиссия төрағалары: _____ әскери бөлім командирінің жауынгерлік даярлық бойынша орынбасарлары (әскери атағы, фамилиясы және аты-жөні) комиссия мүшелері: _____ әскери бөлімі инженер қызметінің бастығы, (әскери атағы, фамилиясы және аты-жөні), _____ әскери бөлімі инженерлі-сапер ротасының командирі (әскери атағы, фамилиясы және аты-жөні) және _____ әскери бөлімі инженерлі-сапер ротасы инженерлі-сапер взводының командирі (әскери атағы, фамилиясы және аты-жөні), бір жағынан, сонымен қатар жарылғыш қаупі бар заттардан тазаланған аумақты қабылдап алатын _____ әскери бөлімінің _____ оқу полигонының бастығы (әскери атағы, фамилиясы және аты-жөні), екінші бағынан жалпы аумағы _____ км²

болатын жарылғыш қаупі бар заттардан тазаланған _____ әскери бөлімінің _____ оқу полигонының аумағын тапсыру-қабылдау туралы нағыз акт құрылды.

Полигонға тазалау жүргізу кезінде айқындалды және жойылды:

40 мм ПГ-7в _____ бірлік;

30 мм ВОГ-17 _____ бірлік;

Барлығы _____ жарылғыш қаупі бар заттардан және оқ-дәрілер.

Полигонның тазаланған өңірін бақылап тексеру кезінде жарылғыш қаупі бар заттар айқындалмады.

Полигонның тазаланған аумағын:

Тапсырды:

Комиссия төрағасы _____
(әскери атағы, қолы, фамилиясы және аты-жөні)

комиссия мүшелері: _____
(әскери атағы, қолы, фамилиясы және аты-жөні)

_____
(әскери атағы, қолы, фамилиясы және аты-жөні)

Қабылдады:

полигон бастығы _____
(әскери атағы, қолы, фамилиясы және аты-жөні)

Оқу объектісіндегі нысана алаңдарын тазарту сызбасы және фотосурет қосылады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондары мен оқу-
жаттығу орталықтары
қызметінің Ережесіне
26 қосымша

Оқу объектісіндегі медициналық дәрі қобдишасының құрамы

Ескерту. 26-қосымша алып тасталды - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Қазақстан Республикасы
Қарулы Күштері
полигондарының және оқу-жаттығу
орталықтарының
қызметі қағидаларына
27-қосымша

Оқ атуларды жүргізу және көлік жүргізу үшін бөлім бойынша бұйрықпен тағайындалатын әкімшілік лауазымды адамдарының тізбесі

Ескерту. 27-қосымша жаңа редакцияда - ҚР Қорғаныс министрінің 29.06.2021 № 421 (алғашқы ресми жарияланған күнінен кейін күнтізбелік он күн өткен соң қолданысқа енгізіледі) бұйрығымен.

Оқ ату даярлығы:

- 1) оқ атудың аға жетекшісі;
- 2) учаскедегі оқ ату жетекшісі (учаскелер саны бойынша);
- 3) оқ ату жетекшісі (оқ атуды жүргізу кезінде);
- 4) қоршау бастығы;
- 5) қоршау(әрбір әскери қызметшіні);
- 6) кезекші байланысшы;
- 7) кезекші фельдшер (дәрігер);
- 8) бақылаушы (учаскелер саны бойынша);
- 9) жауынгерлік тамақтандыру пунктiнiң бастығы;
- 10) оқ-дәрілерді таратушы;
- 11) кезекші автомобиль жүргізушісі;
- 12) санитариялық автомобиль жүргізушісі;
- 13) өрт автомобилінің жүргізушісі (өрт қауіпті кезеңде);

Танктерден оқ ату кезінде ЖЖМ, БТР, ЖДМ қосымша тағайындалады:

- 1) метеобекет бастығы;
- 2) артиллериялық шебер.

артиллериялық жүйелерден оқ ату кезінде қосымша:

- 1) батареяның әрбір атыс позициясына (жеке взвод, дербес оқ ату міндетін орындайтын зеңбірек) атыс делдалы);
- 2) артиллериялық техник (шебер).

Артиллерия бір учаскеде оқ атқан кезде учаскедегі оқ ату жетекшісінің міндеттері оқ атудың аға жетекшісіне жүктеледі.

Жауынгерлік машиналар мен автомобильдерді жүргізу:

- 1) жүргізу жетекшісі;
- 2) учаскеде көлік жүргізу жетекшісі (учаскелер саны бойынша);
- 3) танк айлағы (автоайлақ, машина айлағы) бойынша кезекші);
- 4) қоршау бастығы;
- 5) қоршау (әрбір әскери қызметшіге);
- 6) кезекші байланысшы;
- 7) сигнал беруші;
- 8) кезекші фельдшер;
- 9) жөндеу-эвакуациялау құралының жүргізушісі;

- 10) реттеуші;
- 11) есепке алушы (әр кедергіден 1-2 адамнан);
- 12) нұсқаушы (машиналар саны бойынша);
- 13) кезекші автомобильдің жүргізушісі;
- 14) санитариялық автомобиль жүргізушісі.

Жеңдегі таңғыштар өлшемі 12 см x 21 см, ақ негізде қара түсті әріптермен жазылады.

Қазақстан Республикасы Қарулы
Күштері полигондарының және
оқу-жаттығу орталықтарының
қызметі қағидаларына
28-қосымша

Полигон бастығы оқ ату (оқу-жаттығу, жүргізу) әкімшілігінде тексеретін мәселелер тізбесі

Полигон бастығы оқ атуды (оқу-жаттығуды, жүргізуді) жүргізу кезінде міндеттерді, орындалатын жаттығулардың және қауіпсіздік шараларының шарттарын білуіне әкімшілік лауазымды адамдарға сұрау салуды жүргізгеннен кейін керек-жарақтардың:

- 1) қоршау нарядының ақаусыз байланыс құралдарымен және сигнал беретін зымырандармен қамтамасыз етілуін;
- 2) байқаушылардың оптикалық аспаптармен (дүрбімен, нысанамен) қамтамасыз етілуін;
- 3) кезекші фельдшердің (дәрігердің) санитариялық сөмкемен жабдықталуын;
- 4) метеобекетті жабдықтау жиынтығының бар болуын (штаттық оқ атуға);
- 5) есепке алушылардың ақаусыз байланыс құралдарымен, сигнал беру шамдарымен, жалаушалармен және секунд өлшегіштермен (жүргізу үшін) қамтамасыз етілуін;
- 6) лауазымды адамдардың жеңінде таңғыштардың бар болуын;
- 7) жарық шағылдыратын ленталармен сигнал беретін кеудешелердің бар болуын (сары немесе қызғылт сары түсті);
- 8) оқ атуды түнде ұйымдастыру үшін жетекшілерде және оқ ату ауысымдарында сигнал беру шамдарының бар болуын тексереді.